

δημήτρης ε. παπαδούλης
Η αγγελοκρουσμένη
μυθιστόρημα

δήγμα

Η ΑΓΓΕΛΟΚΡΟΥΣΜΕΝΗ

δημήτρης παπαδούλης
Η ΑΓΓΕΛΟΚΡΟΥΣΜΕΝΗ
μ υ θ ι σ τ ό ρ η μ α

εκδόσεις δήγμα

Μαντινείας 48, Τ.Κ. 54644, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τηλ. 6937 160705 και 6937 108881

Ιστοσελίδα: <http://www.ekdoseis-digma.gr/>

Email: thanasis@triaridis.gr

&

Ομήρου 47, Τ.Κ. 10672, ΑΘΗΝΑ

Τηλ. 210 3614968 Φαξ. 210 3613581

Email: info@eurasiabooks.gr

δήγμα/μυθοπλασίες 12

Η ΑΓΓΕΛΟΚΡΟΥΣΜΕΝΗ

1^η έντυπη έκδοση, Φθινόπωρο 2011

186 σελίδες (12 «επὶ» 20,5)

ISBN: 978-960-8187-65-8

© γενικό: 2011, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΥΛΗΣ

© για την έντυπη ελληνική έκδοση: 2011, εκδόσεις *δήγμα*
και ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΥΛΗΣ

Την επιμέλεια του κειμένου έκανε η ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ.

Μορφοποίηση του εξωφύλλου και της έκδοσης έκανε ο ΘΑΝΑΣΗΣ ΤΡΙΑΡΙΔΗΣ.

Τη σελιδοποιητική φροντίδα είχε ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ, ο οποίος έκανε και τις διορθώσεις.

Παραγωγή: ΑΛΦΑΒΗΤΟ ΑΒΕΕ, Αθήνα (τηλ. 210 6466086)

Διακίνηση: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΥΡΑΣΙΑ (<http://www.eurasiabooks.gr/>)

Ομήρου 47, Τ.Κ. 10672, ΑΘΗΝΑ * Τηλ. 210 3614968 Φαξ. 210 3613581

δημήτρης παπαδούλης
Η ΑΓΓΕΛΟΚΡΟΥΣΜΕΝΗ

μυθιστόρημα

δήγμα

περιεχόμενα

1. Η ΚΗΔΕΙΑ ...σελ. 11
2. ΑΛΛΗΛΟΔΙΔΑΧΗ ...σελ. 19
3. ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑ ...σελ. 31
4. ΑΓΑΠΗ ...σελ. 38
5. ΣΥΝΕΤΗ ...σελ. 47
6. ΡΙΖΙΚΟ ...σελ. 49
7. ΤΑ ΓΑΝΤΙΑ ...σελ. 59
8. ΓΔΑΡΜΕΝΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ...σελ. 67
9. ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΕ ΤΑ ΛΟΥΛΑΚΙΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ ...σελ. 73
10. ΣΩΤΗΡΙΑ ...σελ. 75
11. ΑΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗ ...σελ. 79
12. ΠΑΡΑΠΛΗΡΩΜΑ ...σελ. 87
13. ΚΑΤΑΒΥΘΙΣΗ ...σελ. 100
14. ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ...σελ. 108
15. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ...σελ. 115
16. ΑΣΦΥΞΙΑ ...σελ. 120
17. ΠΛΑΙΝΔΡΟΜΗΣΗ ...σελ. 125
18. Η ΑΓΓΕΛΟΚΡΟΥΣΜΕΝΗ ...σελ. 137
19. ΦΥΓΗ ...σελ. 141
20. Η ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΣΧΕΣΗΣ ...σελ. 158
21. ΤΑ ΜΕΣΑ ΜΑΤΙΑ ...σελ. 168
22. Η ΕΠΙΒΙΒΑΣΗ ...σελ. 171
23. ΚΑΛΟΣ ΠΟΛΥΤΙΜΩΝ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ...σελ. 175
24. Η ΣΤΡΑΒΩΜΕΝΗ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ ...σελ. 180

στους αγγελοκρουσμένους που επιμένουν

1.

K H Δ E I A

[Η Τασία, νεκρή]

Όλοι τους. Ναι, όταν λέω όλοι τους, εννοώ πως για όλους θα μιλήσω. Όσα λέω αφορούν τους πάντες. Κι εμένα την ίδια θ' αφορούσαν, αν ήταν αλλιώς τα πράγματα. Μα είναι διαφορετικά. Είμαι, βλέπεις, από την άλλη πλευρά του αυλακιού, κι έτσι μιλώ για τους απέναντι.

Αναφέρομαι στον καθένα που θεωρεί φυσιολογικό τον εαυτό του. Και σ' αυτούς που πέρασαν τη ζωή τους μέσα στα βιβλία, και —ένα λόγο παραπάνω— σε όσους κυκλοφορούν με παρωπίδες στο μυαλό. Αναφέρομαι στους αγράμματους, που συνήθως σκέφτονται πιο ανοιχτά, αλλά και σ' όσους ζουν αγκαλιά με το πουγκί τους. Σ' αυτούς που δεν έχουν φρέσκο σάλιο για καινούργια μπουκιά, ούτε ξένο ιδρώτα στις μασχάλες. Και σ' αυτούς που δεν χαλούν τη ζαχαρένια τους, αλλά και σ' όσους ζουν ένα ατέλειωτο κυνήγι, χωρίς να ξέρουν τι ψάχνουν. Όμως είναι έτοιμοι να κρίνουν τους πάντες — έτσι έμαθαν, δεν τους κακίζω. Δεν μπορώ εξάλλου ν' αφήσω πατημασιές σε βρεγμένο χώμα για τις αντιλήψεις τους· κι εγώ σκόνη είμαι, τι πατημασιές γυρεύουν; Με δυο λόγια, δηλαδή, αναφέρομαι σ' όλους ανεξαιρέτως.

Παλιά ήμουν αλλιώς. Δεν γίνεται να προσδιορίσω χρονικά τούτο το παλιά. Δεν υπάρχει χρόνος εδώ. Μόνο ατέλειωτη ηρεμία υπάρχει, φόντο ουδέτερο — αδύνατον να περιγραφεί· αυτά που άκουγα για την από δω ζωή δεν έχουν σχέση μ' αυτά που «βλέπω».

Ας πάψω να παίζω με τις λέξεις. Αποδέχτηκα την πραγματικότητα, ας τ' ομολογήσω κιόλας. Δεν παραδέχονται την ύπαρξή μου, γιατί για τα δικά τους μέτρα δεν υπάρχω. Είμαι νεκρή· μια από τις ιστορίες που δεν αξίζει ν' απασχολούν τη ζωή τους. Ο κόσμος έχει πιο σοβαρά προβλήματα. Με μένα θ' ασχοληθεί; Αν παραδεχτούν την ύπαρξή μου, θ' αυτοαναιρεθούν και θ' απαρνηθούν την κοσμοθεωρία τους. Τι δουλειά έχω τότε εγώ; Δεν υπάρχω για κανέναν, πάει και τελείωσε. Λείπω κι όλα είναι καλά για όλους.

Θα με ρωτήσεις: αφού θα φέρεις τόση ανακατωσούρα στο σύστημα που δουλεύει ρολόι, γιατί δεν το βουλώνεις;

Να που δεν θα με πιστέψει κανείς. Τίποτε δεν γυρεύω, γιατί δεν είμαι σε θέση να έχω απαιτήσεις. Πάει πια ο καιρός μου.

Ποια είμαι και τι παριστάνω; Τ' όνομά μου ήταν Τασία. Είμαι νεκρή.

Ναι, όπως το λέω. Νεκρή. Πιο πολύ μ' εντυπωσιάζει ότι κρατάω ακόμα το παλιό μου φύλο. Τι να κάνω; Θηλυκό γεννήθηκα, δύσκολο ν' αλλάξεις τη συνήθεια. Ο λόγος της κατάστασής μου λίγη σημασία έχει. Πέρασα από την άλλη μεριά της γραμμής πια. Κι αν μιλώ τώρα, μιλώ για χατίρι της φίλης μου, της Ειρήνης, που έλεγε «αν έχεις κάτι να πεις, να μη μένεις σιωπηλή». Φίλη η Ειρήνη. Μιλούσε σωστά. Τη βλέπω να κάθεται μπρος μου. Με προειδοποιεί για κάτι που είναι αδύνατον να το αποφύγω· μπορεί και να μη θέλω. Έτσι έφτασα εδώ. Τη βλέπω ανάμεσα στον κόσμο, όρθια, καλοντυμένη, θλιμμένη. Πασχίζω να εστιάσω και να προσδιορίσω το μέρος· μέρος ήσυχο, όπου η μυρωδιά παραπέμπει σε γαλήνη επιβεβλημένη, αλλά πετυχαίνει το αντίθετο: να θέλεις ν' αντιδράσεις. Είμαι σίγουρη ότι το σκηνικό είναι σκηνοθετημένο έτσι ώστε να με πιάσει εφησυχασμένη, για να μου

αναγγείλει το τελεσίδικο, που δεν αποφεύγεται· ένρινες μελωδίες στ' αφτιά μου μοιάζουν με: «άμωμοι εν οδώ...» Θέλω να φύγω, αλλά κάτι με κρατά. Η ηρεμία παραλίγο να με κοιμίσει. Κοιτώ δίπλα. Το σκηνικό δείχνει πιο ενδιαφέρον: ακούγονται ομιλίες, κάτι γίνεται· ακούγεται μια φωνή γνώριμη, κι ένα κομμάτι λάστιχο κουλουριάζεται γύρω από το μπράτσο. «Ναι, αυτό πρέπει να κάνει», λέει μια φωνή. Ανδρική; Γυναικεία; Δική μου; Ξένη; Δεν ξέρω. Πάντα οι φλέβες μου έμεναν κρυμμένες σαν ντροπαλές παρθένες — τώρα θα φανερωθούν; Η εικόνα είναι θολή: ερωτηματικά μένουν αναπάντητα, πολλά ακούγονται, αλλά λίγα ξεχωρίζουν ή εννοούνται από τις βιαστικές κινήσεις των σωμάτων και τις φωνές.

«Οπα, τη βρήκα. Εδώ είναι. Σιγά μη μου ξέφευγε. Ανέβα, Τασία, αυτό δεν θα το ξεχάσεις ποτέ», λέει μια αντρική φωνή γεμάτη ικανοποίηση.

«Τι διάολο... Γαμώ το στανιό του, τι συμβαίνει;» συνεχίζει η ίδια φωνή με απορία και αγωνία.

Σιωπή.

«Έλα, Τασία, κρατήσου. Μείνε μαζί μου, έλα...» προτρέπει με μεγαλύτερη αγωνία. «Ήταν ευαίσθητη; Από κρύσταλλο ήταν; Δεν έχω ξαναδεί τέτοια περίπτωση.»

«Ποιος ξέρει τι πράμα μάς κουβάλησες...» λέει μια άλλη φωνή.

«Δε θέλω χαζά, εσείς δεν πάθατε τίποτε. Αν θέλατε άλλο, τι να πω; Ας βυζαίνετε τα δάχτυλά σας.»

«Δεν κόβετε τις εξυπνάδες; Άντε σβέλτα, να την κάνουμε πριν πλακώσει η μπατσαρία», λέει ένας τρίτος.

Η δεύτερη εικόνα είναι ξεκάθαρη: πολυκοσμία, άνθρωποι ακίνητοι και σιωπηλοί, λουλούδια, ψαλμωδίες. Μέσα στο φέρετρο, ένα λείψανο μέσα σε νυφικό. Αδύνατον: το πρόσω-

πό μου ανάμεσα σε λουλούδια. Μα δεν είμαι εγώ. Εγώ παρακολουθώ από ψηλά. Τα βλέπω όλα, τίποτε δεν μου ξεφεύγει. Να, ανάμεσα στις ανθοδέσμες βρίσκεται μια σιωπηλή μορφή με κλειστά μάτια, η μορφή μου χλωμή —πάντα χλωμή ήμουν— και δίπλα στο φέρετρο οι συγγενείς, οι δικοί μου συγγενείς! Βγάζουν κραυγές και σκληρίσματα, ευτυχώς που λείπω. Τι θέση θα είχα σε ένα τέτοιο μέρος; Κάτι μου διαφεύγει. Προσέχω καλύτερα τον κόσμο και διαπιστώνω πως γνωρίζω χαμπόρους. Ψυλλιάζομαι τι βλέπω. Δεν επιθυμώ τους περισσότερους από τους παριστάμενους σε μια τέτοια προσωπική στιγμή. Τι στο καλό κάνουν εδώ; Δεν έχουν δουλειά; Δεν καταλαβαίνουν ότι κανείς δεν τους κάλεσε;

Μετά αντιλαμβάνομαι ότι δεν έχω σχέση με τη συγκέντρωση αυτή. Τα κεντρικά πρόσωπα είναι οι ζωντανοί δίπλα στο φέρετρο κι εγώ είμαι απλά το πρόσχημα — μια παρατηρήτρια, αόρατη απ' όλους. Ανάμεσα στον κόσμο βλέπω αγνώστους, ζευγάρια που φλερτάρουν, άτομα με πένθιμο ή τουλάχιστον σοβαρό ύφος· όταν επιτέλους προσέχω, σε μια από τις πίσω σειρές βλέπω την Ειρήνη, χαμένη και σοβαρή.

Κάνω τη σύγκριση. Αν διάλεγα να ήμουν με κάποιον από όλους αυτούς, θα βρισκόμουν μόνο με την Ειρήνη. Θα ήμασταν σε μια ακρογιαλιά, πιασμένες από τα χέρια, και θα τρέχαμε στα κύματα γεμάτες γέλιο, με τον άνεμο στα μαλλιά.

[Η Ειρήνη]

Γυρίζω στο σπίτι αργά, συναισθηματικά σακατεμένη. Αν χθες βράδυ μού έλεγες ότι θα βρισκόμουν στην εκκλησία, θα σε περνούσα για τρελό. Δεν έχω καλή σχέση με εκκλησι-

ες, παπάδες και τ' αγιωτικά τους. Ούτε ήμουν το κορίτσι που κάθε Κυριακή πρωί ξεκινούσε καλοντυμένη μέσα στην καλή χαρά για την εβδομαδιαία τελετή. Γι' αυτό έλεγαν πως δεν γνώριζα σέβας στη ζωή μου.

Η πρώτη αντίδρασή μου αφορούσε το χώρο της προσευχής. Γιατί πρέπει να μαζευόμαστε σε ένα μαντρί σαν πρόβατα, να δίνουμε παρουσίες; Έτσι θα μας ακούσει καλύτερα ο Θεός; Έτσι θα μας προσέξει; Για μένα, ενδοξότερος ναός απ' όλους είναι η φύση. Η φύση διαλαλεί τη μεγαλοπρέπεια του δημιουργού —αν υπάρχει, όποιο και να 'ναι τ' όνομά του— και πρέπει να κλεινόμαστε σε κακόγουστα κτήρια, ο ένας πάνω στον άλλον; Δεν μπορείς να πάρεις ανάσα στην κλεισούρα, από την πολυκοσμία και την ξινίλα. Ο κόσμος είναι παστωμένος και τα φτηνά αρώματα μπερδεύονται με το λιβάνι. Η δική μου θέση είναι στην εξοχή, στην άπλα και στην ηδονή που δίνει ένα ηλιοβασίλεμα πριν το μπουρίνι.

Με τα χρόνια προστέθηκαν κι άλλα ερωτήματα στις πρώιμες απορίες μου. Τι σχέση είχα με τελετή εγώ, που έβγαζα σπυράκια στην ιδέα ότι είχα παραβρεθεί στη βάφτισή μου κι απ' ό,τι λογάριζα θα με μάντρωναν κι άλλες φορές σε τέτοιο κλειστό χώρο.

Λογικό είναι ν' απορεί κανείς τι δουλειά είχα εγώ, η Αντίχριστη, στην εκκλησία.

Η αιτία ξεκινά δύο χρόνια πριν, σ' ένα χωριό κοντά στη Λάρισα. Βρισκόμουν εκεί, όταν άκουσα μια σπαρακτική, βουβή κραυγή.

Τη γνώριζα τούτη την κραυγή. Την αφουγκράστηκα ξανά: παράπονο αθώων σε αδικία ισχυρών. Έψαξα αλαφιασμένη μέσα σ' ένα ρέμα. Κατέβηκα δέκα μέτρα από το οδόστρωμα, σε ένα σκοτεινό χαντάκι γεμάτο σκουπίδια κι

αγριόχορτα. Βρήκα το σπουργίτι πεσμένο κάτω από ένα στρώμα βάτα. Βέβαια, αυτό μου στοίχισε το καλό μου τζάκιετ —έγινε κομμάτια από τ' αγκάθια, γέμισε λάσπες, όπως και το πρόσωπό μου— μα τελικά έφτασα δίπλα του και το πήρα στα χέρια μου. Ξεφυσώ, μα δύο χέρια με συγκρατούν. Σηκώνω το βλέμμα· τα μάτια της Τασίας, συγκινημένα, με ψάχνουν. Βλέπω τα χάλια μου: σκισμένα ρούχα, λάσπες παντού, γρατζουνιές στο πρόσωπο. Είμαι για γέλια, μα η Τασία με αντιμετωπίζει σοβαρά. Παίρνει το τραυματισμένο σπουργίτι, «ωλοτοσολαναράδες» μονολογεί και φτύνει ακόμην μια βρισιά.

«Σας αγοράζουν φλόμπερ οι πατεράδες σας και βαράτε όπου βρείτε.» Μου δίνει καθαρή πετσέτα από το μπάνιο της, και σε μια ώρα γίνομαι πάλι άνθρωπος.

Είμαι δύσκολος χαρακτήρας, το παραδέχομαι. Ζήτημα να βρεθεί κάποιος να εμπιστευτώ, να ταιριάζουν τα χνώτα μας. Με την Τασία όμως ήταν παιχνιδάκι. Γεννηθήκαμε για να συμπληρώνουμε η μία την άλλη. Είμαστε αχώριστες τις πρώτες εβδομάδες. Όπου είναι η μια, από δίπλα είναι κι η άλλη.

Μετά από δυο εβδομάδες, ο πρώτος ενθουσιασμός ξεθωιάζει. Τ' αποτελέσματα των Πανελληνίων, που μας στέλνουν μαζί φοιτήτριες στη Θεσσαλονίκη, στην αρχή νόμισα ότι ήταν η κατάληξη ενός προδιαγεγραμμένου σχεδίου.

Φτάνοντας στη Θεσσαλονίκη, ανακαλύπτω με ανατριχίλα ότι έχουμε πάρει διαφορετικές πορείες· αποκλίνουσες. Βασανίζω το μυαλό μου και ψάχνω να βρω αν το σφάλμα είναι δικό μου. Τη βρήκα ανακατεμένη με παρές περιεργες, που ζητούν την τελείωση με χημικά υποκατάστατα, αντίθετα με τη φιλοσοφία μου. Η δικιά μου πορεία είναι μοναχική. Ελάχιστοι δεν με κοροϊδεύουν. Η Τασία ποτέ δεν κατάλαβε

την παραξενιά μου ν' αλλάζω ερωτικούς συντροφούς τόσο τακτικά. Μάλιστα νόμιζα πως η συνήθειά μου αυτή τήν ενοχλούσε, αν και ποτέ δεν αναφέρθηκε στην ερωτική μου ζωή, που φανερά την αποδοκίμαζε. Η καθεμιά μας ασχολούνταν με τη ζωή της χωρίς να ανακατεύεται στη ζωή της άλλης. Όμως ένα πράγμα δεν χάσαμε, όσος καιρός και να μεσολαβούσε ανάμεσα στις συναντήσεις μας. Πάντα ήταν σαν να μην υπήρξε διάλειμμα· η μία ήταν συνέχεια της άλλης.

Τον τελευταίο καιρό την έβλεπα σπανιότερα. Έφταιγε η σχέση της με τον Βρασίδα, τύπο με θολές προοπτικές και σκοτεινές επιδιώξεις. Δεν ξέρω... Εντάξει, γνώριζα ότι ο Βρασίδας με αντιπαθούσε: δεν χώνευε την ανεξαρτησία μου, αλλά και τη μυστικότητα με την οποία προστάτευα την προσωπική ζωή και τις επιλογές μου.

Εκείνο τον καιρό αποζητούσα τη συντροφιά της Τασίας σαν παλαβή. Ήταν η μόνη που εμπιστευόμουν εκείνη την εποχή, που μόλις είχε πεθάνει η γιαγιά Ειρήνη — και όσα μου άφησε σαν συμβουλές, στο μυαλό μου έμειναν κατάρρες. Χρειάζομαι τη φιλενάδα Τασία, έναν άνθρωπο να εμπιστεύομαι την κρίση και τις συμβουλές του.

Περάσαμε μια νύχτα στο σπίτι της — την τελευταία νύχτα που θυμάμαι την Τασία. Συγκινούμαι όταν το σκέφτομαι. Δακρύζω σαν χαζή πιτσιρικά. Ακόμη δακρύζω. Όχι μόνο για την Τασία τώρα. Μα τότε έβλεπα το πρόβλημα τούτο σαν βουνό. Είχα κι εγώ τα προβλήματά μου. Αναρωτιέμαι μήπως δεν πρόσεξα όσα μου είπε η Τασία για τα δικά της. Θυμάμαι ότι ξαφνικά τινάχτηκε αλαφιασμένη.

«Τασία, τι έγινε;»

«Δεν ξέρω, αυτά με φοβίζουν. Δείχνουν πιο ψηλά από μας. Να προσέχεις.» Αυτό θυμάμαι να είπε μόνο, και μετά η κουβέντα γύρισε στα δικά της.

Μου έλεγε κάτι μπερδεμένα λόγια για το «τέλειο ανέ-
βασμα». Ναι, έτσι ακριβώς διατύπωσε κάτι που θα ζούσε με
τη βοήθεια του Βρασίδα· εγώ ήμουν κολλημένη σ' αυτά που
άκουσα από τη γριά και δεν έδωσα σημασία. Μπορούσα ν'
αλλάξω ό,τι συνέβη; Αυτό θα με βασανίζει όσο ζω... Αυτά
συλλογίζομαι στην τελετή. Μπροστά μου είναι η Τασία —
ένα χλωμό μικροσκοπικό λείψανο στο φέρετρο. Έτσι, για να
θυμίζει τη δική μου ανεπάρκεια. Εγώ έφταιγα, δεν μπορεί!!

Πονάει, μα τι να κάνω τώρα; Καλή αντάμωση, Τασία,
και μακάρι να μη χρειαστεί την τελευταία ώρα να σκυλεύουν
έτσι το σώμα μου πονετικοί —τάχα— άγνωστοι που δεν γνώ-
ρισα όσο ζούσα, σαν αυτούς που είδα στην κηδεία σου σή-
μερα. Καταλαβαίνω ότι είμαι επηρεασμένη, μα με όσα είδα
προτιμώ —όποτε έρθει— ένα θάνατο, για παράδειγμα, σε
γκρεμό, για να μη βρίσκουν ούτε τα κόκαλά μου μετά, ώστε
να μην έχουν τι να σκυλέψουν...

[Ειρήνη]

Από τότε άλλαξαν πολλά. «Και τι μένει ίδιο;» θα πεις... Πώς το ξέρω; Αφού σε βλέπω. Είσαι έτοιμος ν' ανοίξεις το στόμα σου. Μη νομίζεις ότι διαφέρεις από τους άλλους. Όλοι το ίδιο ρωτάνε.

«Και τι να κάνουμε;» Έτσι δεν θα πεις;

«Ο κόσμος προχωρά — κι όποιος κάτσει να σκεφτεί, χάνει το πουλί, πέταξε κι άντε πιάσ' το», θ' απαντήσω. Γιατί κανείς δεν περιμένει· σήμερα όλοι βιάζονται και τρέχουν — σάμπως ηρεμούν καθόλου; Η τρεχάλα τούς τρώει σαν να κυνηγούν το τέλος τους — δεν ασχολούνται μ' όποιον μένει πίσω!

Κι εγώ έμεινα πίσω. Πολλοί πέρασαν μπροστά μου, αλλά δεν με πρόσεξαν. Είναι βιαστική η εποχή... Για βραδυπορούντες θα νοιάζονται;

Μην νομίζεις πως γράφω εξυπνάδες. Ποτέ δεν υπήρξα έξυπνη· αντίθετα, έκανα πολλές χαζομάρες για εποχές ολόκληρες. Ου, έκανα μόνο χαζομάρες, σαν να ήμουν ταγμένη σ' αυτές! Όπου υπήρχε στραβό, ήμουν κι εγώ μέσα! Και το περίεργο είναι ότι δεν τα βάζω με τον εαυτό μου για τις χαζομάρες του. Δικές μου χαζομάρες ήταν και από μένα ξεκίνησαν, όπως συμβαίνει με τα παιδιά σου. Είναι δικά σου· τα φορτώνεσαι, τα μεγαλώνεις, τα χαίρεσαι. Όμως, θα τα έβαζες ποτέ με τα παιδιά σου; Ό,τι και να κάνουν, παιδιά σου είναι: αίμα και σπλάχνα σου. Εσύ τ' ανέστησες, εσύ τα νοιάστηκες και τα πόνεσες — ας είναι και φονιάδες! Μπορεί να

μην τα καμαρώνεις, εντάξει... Μα δεν τα διαγράφεις κιόλας. Κι ας ήρθε η ώρα οι χαζομάρες που εσύ έκανες, οι χαζομάρες σου —τα «παιδιά» σου— να σε στριμώξουν στη γωνία και να σου δώσουν ανάποδες. Ασταμάτητες! Πάρε και τούτην, άρπα και την άλλην, μέχρι να σε ρίξουν κάτω και να σε κάνουν κουρέλι. Αλλά είναι οι δικές σου χαζομάρες και μπορεί να τις ξανάκανες αν βρισκόσουν σε ίδια φάση. Ίσως και να νοσταλγείς —βαθιά μέσα σου— το παρελθόν. Γουστάρεις την τρέλα σου.

Σιχαίνομαι τις δικαιολογίες, τους «καθωσπρέπει» και τη δικτατορία τους. Δεν αντέχω τις χρονολογίες. Στείροι αριθμοί, χωρίς το ξέχωρο άρωμα των χρόνων.

Εξηγώ: κάθε εποχή ζει στη μνήμη πασπαλισμένη με άρωμα που οσμίζεσαι μόνο όσο δεν την ξεχνάς... Χωρίς ανάμνηση της ευωδίας της, πάει η εποχή, ξεχάστηκε! Δεν έχει νόημα να ζει ψυχρή και σιέτη, απλώς σαν χρονολογία: δηλαδή, αριθμοί κούφιοι που δηλώνουν απόσταση από το τέλος που πλησιάζει και σε βάζουν σε τριπάκι εσχατολογίας: νούμερα παρακμής, που με αηδιάζουν. Οι αριθμοί σιέτοι είναι σαν να ξυπνάς απότομα σε ληξιαρχείο. Κάπου όπου φωλιάζουν αράχνες κι αναμνήσεις. Κάπου πληκτικά και δυσάρεστα. Για μένα, μόνο όσοι οσμίζονται το ξεχωριστό άρωμα της εποχής —καθεμιά έχει το δικό της— είναι σημαντικοί. Ζουν παρατηρώντας γύρω τους. Δεν περνούν σαν τουρίστες από τον κόσμο. Δεν αρκούνται σε φωτογραφίες και καρτ ποστάλ για να ξυπνούν τη μνήμη τους. Γλεντούν τα αρώματα, χαίρονται τον καιρό και δεν αφήνουν τίποτε να πάει χαμένο.

Ξεκίνησα να γράφω χωρίς να ξέρω το γιατί. Ποιος θα νοιαστεί τι γυρεύω; Μέχρι που αποφάσισα.

«Γιατί να σιάζω;» έβαλα τον εαυτό μου στον τοίχο απέναντί μου. Του μίλησα ξεκάθαρα — δεν κρύφτηκα κι ένιωσα καλύτερα.

«Ειρήνη», του είπα, «πάψε να κολλάς στα πρέπει· κάνε ό,τι γουστάρεις κι ευχαριστήσου το.» Δεν ήταν καθρέφτης, ούτε φαντασία. Ήταν πραγματικό. Να, σε ό,τι πιστεύω! Η Ειρήνη μού κάνει νόημα. Η Ειρήνη συγκαταναέυει και με δικαιολογεί. Η Ειρήνη ακολουθεί τις υποδείξεις μου.

Λίγοι με καταλάβαιναν όταν ήμουν μικρή. Συνήθως προτιμούσαν να μ' αποφεύγουν. Ήταν αραιές οι παρέες που είχα στα παιδικά μου χρόνια, ενώ ήταν πολλά τα επίθετα που με στόλιζαν. Άκουσα πολλά, μα θαύμασα ένα ξεχωριστά: «αγγελοκρουσμένη» με λέγανε και χασκογελούσαν. Τότε δεν καταλάβαινα τι σημαίνει, μα το παρατσούκλι αυτό το προτιμούσα, γιατί ήταν καλύτερο από κάτι άλλα, του στυλ «το παρλιακό», που συνήθιζαν να μ' αποκαλούν. Αγγελοκρουσμένη... Το άκουγα σαν μελωδία. Ακόμα και τώρα, που ξέρω τι σημαίνει, δεν καταλαβαίνω γιατί περνιέται για κοροϊδία. Ο καιρός πέρασε, αλλά εγώ δεν ξέχασα τις κοροϊδίες που άκουγα. Θυμάμαι, ακόμη, ότι από τα δώδεκά μου χρόνια τα αρσενικά άρχισαν να σπρώχνονται, ποιος θα πρωτοξαπλώσει το «παρλιακό» στο κρεβάτι. Δεν έπαιρνα εκδίκηση. Ήταν η σειρά μου: διάλεγα όποιον γούσταρα και το γλεντούσα.

Δεν άκουσα τι είπες. Δε σου άρεσε αυτό; Δεν κατάλαβα; Και γιατί πρέπει να έχω πορευτεί σύμφωνα με τις επιθυμίες σου; Εγώ νομίζω ότι είσαι σαν τους άλλους. Σαν τον οποιονδήποτε. Γουστάρεις να βρίσκεσαι στη θέση μου. Ναι, θα σε βόλευε να φτάσεις εδώ που είμαι τώρα χωρίς να περάσεις ό,τι ζόρι φορτώθηκα στην καμπούρα μου. Γιατί γνωρίζεις πως, για να βρεθώ σ' αυτό το σημείο, δεν βρήκα μόνο

λουλούδια στο δρόμο μου, μα μπόλικες αναποδιές — καμωμένες από ανθρώπους οι πιο πολλές, γιατί έτσι είναι ο κόσμος από τ' αρχαία χρόνια.

Δεν δίνω σημασία στις κακεντρέχειες, ούτε το παίζω «υπεράνω». Λάθη έκανα πολλά και θα κάνω κι άλλα· μα ποιός δεν κάνει; Κρατάω τις αρχές μου. Μερικές δεν με ευχαριστούν, γιατί ποτέ δεν ήταν του γούστου μου.

Να, σαν τις εποχές που αλλάζουν. Σιχαίνομαι τις χρονολογίες, το ξανάπα. Είναι σαν φυλακή χωρίς παράθυρα ή σαν ψηλοί τοίχοι που δεν επιτρέπουν να δεις έξω. Δεν ξέρω πάλι... Οι χρονολογίες είναι ένα κλειστό μπουντρούμι — άλλοθι για τους βιαστικούς. Οι μικρές αλλαγές ξεχνιούνται μετά από λίγα χρόνια· μα για όσους δεν ζουν βιαστικά σημαδεύουν εποχές. Προσπαθώ να οριοθετήσω το τέλος εποχής που... Δεν ξέρω πάλι... Ήταν αλλιώς ο καιρός τότε, που ο κόσμος δεν περπατούσε βιαστικός στα πεζοδρόμια — όπως τώρα— με κατσαρίδες κρεμασμένες από τ' αφτί, μιλώντας μοναχός και καλωδιωμένος σαν αλλοπαρμένος. Όταν ξεκίνησε η εποχή στην οποία αναφέρομαι, πρώτος ο Παναγιώτης το σημείωσε: «αλλάζει», είπε μόνο. Όταν γεμάτη περιέργεια τον ρώτησα «τι αλλάζει», αριέστηκε να πεταρίσει τα ρουθούνια σαν περιστέρι κουρασμένο από το δρόμο, να πλανήσει το βλέμμα του μακριά και να συμπληρώσει αδιάφορα: «Δεν θα είναι ποτέ πια ίδιο.» Δεν έδωσα σημασία τότε, γιατί ήμουν κι εγώ σαν αυτούς τους απρόσεκτους που τώρα κοροϊδεύω. Ο Παναγιώτης τότε δεν είχε λαβωθεί ακόμα. Αυτή ήταν προειδοποίηση, μα δεν την πρόσεξα. Θα μου πεις: «Και να το πρόσεχες, τι θα έκανες;» Τίποτε, το ξέρω· το λέω χωρίς λόγο, όπως απαντάς κοινότοπα —χωρίς να το εννοείς— ένα «καλά» στη χαζή ερώτηση «τι κάνεις;»

Λες σαν αυτόματο «καλά είμαι», κι ας μην πηγαίνει τίποτε καλά.

Μπορεί η μέντα να υπήρχε από νωρίς. Η μέντα του Παναγιώτη, εννοώ. Τίποτε δεν ξεινιά από μόνο του. Θυμάμαι έτσι και με μένα. Μα κράτησα γερά τα γκέμια. Ναι, υπήρξαν στιγμές που αναρωτήθηκα μήπως χάνω την επαφή, μήπως παραλογίζομαι. Μετά πήρα απόφαση να κοιτάξω την Ειρήνη· μόνο την Ειρήνη. Τι θέλει η Ειρήνη, τι ανάγκες έχει η Ειρήνη, μόνο η Ειρήνη — κι ας νομίζουν ό,τι θέλουν οι άλλοι!

Τι άλλο συμβαίνει με μένα; Με τρελαίνουν η φύση κι οι μεταμορφώσεις της! Αυτός ο καιρός φτιάχτηκε για μένα. Όταν έρχεται εκείνη η ώρα, η ώρα που ανοίγουν τα κανάλια — πώς να το πω αλλιώς, αφού δε βρίσκω καλύτερη έκφραση, κι ας πουν ό,τι γουστάρουν —, εκείνο τον καιρό κάτι γίνεται, κάτι καταλαβαίνω, αλλά επιλέγω να μένω μουγκή. Στους άλλους δεν πέφτει λόγος! Όταν καταλαβαίνω ότι η φύση τρελαίνεται κι οι χυμοί της κοχλάζουν, γιατί κάτι σπουδαίο συμβαίνει, ο παφλασμός περνά στα μηνίγγια μου. Αφουγκράζομαι την αγωνία της γέννας — δεν λογίζεται γέννα χωρίς φασαρία και πόνο· οι χυμοί παφλάζουν, εγώ γιατί να σωπαίνω; Κάτι με πιάνει και δεν μπορώ να το ελέγξω. Μόνο πλάσματα που ζουν στις λόγχμες αδούλωτα με ακούνε. Οι άλλοι δεν καταλαβαίνουν· φοβούνται και φεύγουν. Βλέπουν το θαύμα — μερικοί στέκονται εκστατικοί — κι αυτό είναι όλο. Μετά συνεχίζουν τις ασχολίες τους. Μα εγώ αφουγκράζομαι την αγωνία των κλαδιών... Καταδικασμένα ανάμεσα στα μεπτά, παλεύουν να κλέψουν μια ηλιαχτίδα που για μερικά λεπτά θα ξεγλιστρήσει ανάμεσα από τα πανύψηλα τέρατα. Τα κλαδιά μένουν καχεκτικά κι εγκλωβισμένα στο τσιμέντο. Αυτά βογκούν, μα κανείς δεν δίνει σημασία. Γιατί πρέπει να

είμαι εγώ η διαφορετική, η σημαδεμένη; Γιατί πρέπει να χαίρομαι την ευδαιμονία της φύσης βουβή και μόνη;

Λοιπόν, έμαθα το γιατί και θλίβομαι για τους άλλους. Έτσι που έκλεισαν τις πόρτες, μένουν τυφλοί. Και τότε; Ποια είναι η θέση μου τότε; Το ξεκαθάρισα ότι δεν γουστάρω να μιλάω με το «τότε»... Μου κάνει κάτι σαν μνημόσυνο! Το «τότε» είναι πεθαμένο. Μόνο που το σκέφτομαι, λιβάني μπουκιάνει τη μύτη μου. Σιχαίνομαι τέτοιες μυρωδιές. Δεν τις μπορώ! Το φευγάτο δεν ξαναγυρίζει. Γιατί δεν συμμορφώνομαι; Όλο γυροφέρνω σ' αυτήν την εποχή. Τη μια αποζητώ το άρωμα, που δεν θα ξαναέρθει. Την άλλη απαξιώνω το σήμερα, μα όλο κλωθογυρνώ στις ίδιες μέρες. Λες κι είναι στοιχειωμένες. Μα το στοιχείωμα είναι γλυκό, κι εγώ σαν βρικόλακας ζητώ να τις ξαναζήσω.

Φτάνει πια. Ήρθε η ώρα να φανερωθώ. Μπήκε το φθινόπωρο — ο καιρός είναι γλυκός κι εγώ φορώ το αγαπημένο μου τζιν, πάντα το ίδιο τζιν, σαν να είναι δεύτερο δέρμα ή γούρι ακριβό. Τώρα, τι σόι γούρι το νόμιζα και τι καλό είδα τον καιρό εκείνο, ένας Θεός το ξέρει! Σήμερα δεν μπορώ να το διακρίνω. Ό,τι είδους ματιά κι αν ρίξω, όσο κι αν ψάξω το παρελθόν, διαπιστώνω πως ήμουν τυφλή. Οι κολλημάρες ήταν πιο δυνατές από τη λογική. Κι εγώ υπήρξα θύμα ματαιοδοξίας και κολλημάρας.

Όλοι το έλεγαν... Δεν χρειαζόταν και πολύ για να το πάρω πάνω μου. Πολλοί παίνευαν τη χάρη στο βηματισμό μου. Όταν ακούς όλο παινέματα για την περπατησιά σου, δεν θες και πολύ. Μόνο πολύ ξύλο χρειάζεσαι! Υπήρξα μια γυμνή θεά για τ' αρσενικά; Γελάω τώρα. Τότε πληγωνόμουν και πλήγωνα συνέχεια. Με μανία! Όπλο μου ήταν το παλιό τζιν. Τα τζιν έχουν άρωμα εποχής. Εντάξει, δεν πρόλαβα τις καμπάνες καλά καλά. Κάπου διάβασα για τη «σημειολογία»

της μόδας ή κάτι τέτοιο. Το σχέδιο του τζιν, έλεγε, είναι σύμβολο του καιρού. Οι «καμπάνες» δείχνουν προς τα πάνω σαν πύραυλοι — ποθούν την ανάταση και συμβολίζουν την ξεγνοιασιά της εποχής. Βλακείες! Για ν' αλλάξω γνώμη, χρειάστηκε να δω την καινούργια μόδα σε εποχές αβεβαιότητας· με το καβάλο χαμηλό, να δένει τους ανθρώπους στη σιγουριά και τη ματαιοδοξία του χρώματος. Βέβαια, δεν εγκατέλειψα τις παλιές μου συνήθειες — πάντα παντελόνια φορώ. Μεράκι το 'χε ο Παναγιώτης να με δει με φούστα.

Είπα ότι θα μιλήσω με λεπτομέρειες, μα μόνο λόγια είμαι. Θα είναι πιο ξεκάθαρο —όλοι θα το καταλάβουν— αν ζωγραφίσω το σκιηνικό. Λοιπόν, μιλάμε για την περιοχή που ονομάστηκε Σχολή Τυφλών μέχρι και την άλλη πλευρά της λεωφόρου. Όσα χρόνια ζούσα στην αρχή του απέναντι δρόμου, δεν μπόρεσα ποτέ να δω την πόρτα της σχολής ν' ανοίγει. Ούτε είδα κανέναν να μπαينوβγαίνει στο παλιό κτήριο. Να, έτσι σιγουρεύτηκα ότι οι τυφλοί ζούνε έξω από τη Σχολή. Δηλαδή, ζω ανάμεσα σε ένα σωρό τυφλούς που δεν θέλουν να παραδεχτούν την τυφλαμάρα τους. Οδός Χρυσόχου, αριθμός 3, είναι η διεύθυνση. Η λεωφόρος —αμφίδρομη ακόμα— απλά υπάρχει. Τα φαγάδικα, τα μικρομάγαζα κι οι κινηματογράφοι αναπνέουν άνετα και ράθυμα. Τίποτε δεν προδικάζει ότι αυτές οι εικόνες είναι οι τελευταίες και σε λίγα χρόνια θα θυσιαστούν στο βωμό της ανάπτυξης.

Θα το ξεκαθαρίσω: δεν επιδίωξα τη γνωριμία με τον Παναγιώτη. Δεν είχα ανάγκη από γνωριμίες, και μου την έσπαγαν οι καινούργιοι μελάδες. Κάθε φορά που ήθελα ανδρική παρέα, είχα όποιον έκανα κέφι. Μέχρι που έφτασα ν' απαξιώσω κάθε πιθανότητα ξεχωριστού. Δεν έφαχνα πια, αν και σίγουρα θα υπήρχαν περιπτώσεις διαφορετικές. Δεν

είχα προσδοκίες από τ' αρσενικά. Μια περίοδο, μάλιστα, τους είχα σιχαθεί, γιατί όλοι ήταν το ίδιο προβλέψιμοι και βαρετοί. Ούτε είχα παρέες, κι έτσι γλίτωνα από μπλεξίματα. Κάποιες φορές έδωσα δικαιώματα και μερικοί από μόνοι τους θεωρούσαν τον εαυτό τους αναντικατάστατο. Βρήκα τον μπελά μου ώσπου να τους ξεφορτωθώ. Πέρασα μια περίοδο αναζητήσεων κατά την οποία ο δρόμος μου με οδήγησε ν' αποζητήσω ερωτικές σχέσεις με κορίτσια. Έτσι ξεφορτωνόμουν δυσάρεστες κτητικές εμπειρίες από εραστές με περίσσιο θράσος. Δεν θέλω να μειώσω αυτήν την περίοδο της ζωής μου, ούτε να μηδενίσω τις επιλογές μου, αλλά ανακάλυψα παθολογική ζήλια και στις ερωτικές μου συντροφους. Αξέχαστη είναι η πρώτη μου εμπειρία, τόσο που υπάρχουν φορές που την αναζητώ με νοσταλγία στα όρια της αγάπης. Την έλεγαν Δόμνα. Κορίτσι γλυκό με γοφούς στενούς, στήθος μικρό και υπέρροχο χαμόγελο η Δόμνα. Όσο κράτησε. Και κράτησε λίγο, μα δεν ξεχνιέται. Μια σχέση που την κολόβωσαν ανυπέρβλητα προβλήματα: παντρεμένη η Δόμνα — έμεινε γλυκιά ανάμνηση σαν παιδικός έρωτας. Μέχρι να ξεπεράσω την ανάμνησή της, μπλέχτηκα σε δύσκολες καταστάσεις, που άφησαν οδυνηρές πληγές. Πίστεψα ότι δεν θα ξαναδώσω σημασία σε άλλον άνθρωπο. Μια χαρά ήμουν μόνη μου και, όταν οι ορμόνες μου σήμαιναν tilt, οι εραστές της μιας βραδιάς ήταν παραπάνω από πολυτέλεια: το επόμενο πρωί εξαφανίζονταν, χωρίς συναισθηματικές δεσμεύσεις και υποχρεώσεις. Το θεωρούσα τίμιο «πάρε δώσε».

Όταν γνώρισα τη Δέσποινα και τον Παναγιώτη, βρισκόμουν σ' αυτή τη φάση. Στην αρχή ήταν δυσάρεστη η συγκεκριμένη γνωριμία. Εγώ έβγαينا από ένα σύννεφο θολούρας. Μόνο το όνομα Δόμνα ξεχώριζε απ' το θολό σύν-

νεφο. Δεν θυμάμαι πώς ακριβώς εξελίχθηκαν τα πράγματα, πάντως δεν αποζητούσα άλλη σχέση. Προσπαθούσα να βοηθήσω τη φίλη Δέσποινα και μπλέχτηκα σε ό,τι ακολούθησε. Η Δέσποινα μού γύρεψε να έχω από κοντά τον Παναγιώτη — τη μεγάλη της καφούρα. «Ναι, γιατί να μη σε βοηθήσω;» απάντησα.

Το επόμενο πράγμα που μου έρχεται στο μυαλό: είναι πρωί —μετά το ξύπνημα— και παίρνουμε καφέ στην κουζίνα μου.

«Είμαι η Ειρήνη», είπα. Τι γύρευε ο άγνωστος στην κουζίνα μου;

«Παναγιώτης», απάντησε ρουφώντας τον καφέ του. «Σου αρέσει ο καφές;» ρώτησε δείχνοντας το φλιτζάνι μου.

Ο καφές είχε τα χάλια του, μα είπα ψέματα.

«Υπέροχος είναι, όπως τον πίνω», απάντησα στον αγουροξυπνημένο άντρα. Τον κοιτούσα παραξευμένη, μα ένιωθα άνετα. Φερόταν σαν να είχε ξημερώσει πολλές φορές στην κουζίνα μου. Το αίσθημα ήταν ευχάριστο σαν ξεχασμένη μελωδία από το πρώτο φιλί. «Stairway to Heaven» ή κάπως έτσι... Η αίσθηση με κάνει να νιώθω ότι βιώνω όνειρο, που αρνείται το γεγονός ότι ξύπνησα και συνεχίζεται. Παίρνω πρωινό δίπλα στον Παναγιώτη. Φέρεται σαν να είναι το πιο φυσιολογικό πράγμα στον κόσμο. Μου έχει έτοιμο τον καφέ· τότε πρόλαβε και ποιος του έδωσε το δικαίωμα; Τον κοιτώ σαν να μην τον έχω ξαναδεί. Κρατιέμαι να μη ζητήσω εξηγήσεις και με περιγελάσει. Έχω μια απορία: τι έγινε χθες βράδυ; Ψάχνω το πρόσωπό του μπας και διαφωτιστώ. Είναι άνετος και ανέκφραστος. Κινείται στην κουζίνα μου σαν να γεννήθηκε εδώ. Εγώ νιώθω ξένη στο σπίτι μου κι αυτός σαν να είναι η νοικοκυρά. Τα χέρια του βρίσκουν αντικείμενα που είχα καιρό να δω μπροστά μου. Είναι αγουροξυπνημέ-

νος μα φρέσκος και μιλά χαρωπά. Πού βρίσκει διάθεση για πλάκα ενώ είναι τόσο πρωί;

«Δεν είσαι τύπος που πίνει γάλα ή πορτοκαλάδα το πρωί», λέει, και μ' εκπλήσσει πριν καν μιλήσω. Σωστά! Το πρωινό δεν είναι ιεροτελεστία για μένα. Είχα συνηθίσει το στομάχι και τον τρόπο ζωής μου να προσαρμόζονται στην αναρχία που επικρατούσε στην κουζίνα. Τότε συνέβη η πανωλεθρία που —μέσα στην τσαπατσουλιά μου— είχα παραβλέψει. Παραμερίζοντας την παλιά τοστιέρα, το χέρι του έπιασε το σακουλάκι με τα ταμπόν μου, που κρυβόταν από κάτω. Σε χρόνο μηδέν, τ' αφτιά μου πυρπολούνται και τα μάγουλα καίνε σαν φούρνος. Η σιγουριά μου πάει περίπατο. Ένωσα σαν κοριτσάκι που δεν ξέρει τι του συμβαίνει. Να γίνω κόκκινη σαν παντζάρι μπροστά σε άντρα εγώ; Ανήκουστο! Το χειρότερό μου! Έριξα τη ματιά μου στο πάτωμα, για να την κρύψω κάτω από τις πλάκες. Ο άγνωστος Παναγιώτης εξαφανίζει με ταχυδακτυλουργικό τρόπο τα ταμπόν, χωρίς καν γκριμάτσα.

Πριν συνέρθω, σηκώνεται να φύγει. Κοιτάω την ώρα. Πλησιάζει οκτώ και μισή. Μια στιγμή διαύγειας ξυπνά λόγια χθεσινά: είμαι έξω από την πόρτα του διαμερίσματος, κι ενώ βλέπω το κλειδί στην κλειδαριά, ο Παναγιώτης πίσω μου μιλά ευδιάθετα: «Να που επιτέλους θα μπούμε στο “άδυτο”».

«Ποιο άδυτο;» απορώ.

«Στο άδυτο της θείας Αγγελικής. Ψέματα;»

Θυμάμαι ότι στο δρόμο τού εξήγησα την περιεργή συνπαρξη που είχα με τη θεία στη μεγάλη πόλη. Η θεία Αγγελική ήταν άγαμη και θεούσα «με libido σε κατάσταση χρόνιας ύπνωσης», όπως έλεγε η Τασία. Η Τασία ήταν η μόνη φίλη στη σχολή στην οποία εμπιστευόμουν τις λεπτομέρειες της ζωής μου. Στις αραιές δεκάλεπτες συναντήσεις

μας με άκουγε με κατανόηση, προτού γυρίσει στην αγκαλιά του Βρασίδα της — πρεζόνι, φορτηγατζής, αλλά και μεγάλη αγάπη της Τασίας ο Βρασίδας, θα γινόταν το αίτιο του κοινού χαμού τους σε δυο χρόνια. Αιτία στάθηκε μια παρτίδα νοθευμένη πρέζα. Ούτε εγώ τον γουστάριζα ούτε εκείνου του γέμιζα το μάτι. «Αλήτη» τον στόλιζα εγώ στην ερωτευμένη Τασία, «μυξοπαρθένα» έλεγε εμένα εκείνος στην Τασία. Αραιά δεκάλεπτα συναντήσεων ήταν η αιτία αυτών των εκ μακρόθεν ανταλλαγών φιλοφρονήσεων, που σιγά σιγά με απομάκρυναν από την Τασία, προτού βρω την ευκαιρία να της μιλήσω για τη σεξουαλική μου ζωή. Έτσι έμεινα η «μυξοπαρθένα» για τον Βρασίδα κι έχασα την ευκαιρία για μια πιο στενή σχέση με τη μόνη φίλη μου, η οποία όμως είχε δρομολογήσει το τέλος της.

Αυτά δεν σημαίνουν τίποτε τώρα. Τώρα ο Παναγιώτης φεύγει, υπακούοντας σε ό,τι του ζήτησα. Η θεία Αγγελική, η θεούσα, έρχεται στο διαμέρισμα από την αδελφότητα «Υπαπαντή», όπου φιλοξενείται καθημερινά στις εννιά το πρωί για ν' ανοίξει το οδοντιατρείο· κουράρει όλες τις αδελφές εκεί με αντίτιμο —για τη φιλοξενία στην Αδελφότητα— το νοίκιο. Αυτό βολεύει κι εμένα και τις επιλογές μου· πού θα έβρισκα πεντάρι σε τέτοια περιοχή, χωρίς νοίκιο, με μόνη υποχρέωση να φέρομαι κόσμια;

Ο Παναγιώτης φεύγει σαν κλέφτης — χωρίς φιλή αποχαιρετισμού. Εξάλλου, γιατί να γυρεύω φιλή; Δεν ξέρω πώς να φερθώ όταν γυρίζει και μου χαμογελά —αχ, αυτό το χαμόγελο— ενώ λέει απρόσμενα:

«Γύρω στις δώδεκα θα έχει φύγει η θεία Αγγελική, ε;»

Ξαφνικό φως ελπίδας.

«Βέβαια», απαντώ. «Μάλλον, δηλαδή. Συνήθως φεύγει το αργότερο στις έντεκα.»

«Θα περάσω κατά τις δώδεκα τότε. Θα σφυριζω από το δρόμο, ξέρεις πώς. Θα μου ανοίξεις»

«Θα περιμένω», υπόσχομαι. Μέσα μου πανηγυρίζω. Φεύγει...

Μένω μόνη — χωρίς πια την Τασία, για να πάρω μια δεύτερη γνώμη...

3. ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑ

[Ειρήνη και Παναγιώτης]

Ντροπή μου, τι έγγραφα; Φεύγοντας βιαστική, είδα τα γραπτά. Εκεί πρόσεξα κάτι απίστευτο. Τις λέξεις να σαλεύουν· μόνο να σαλεύουν; Γίνεται σεισμός! Τα γράμματα χοροπηδούν και τρέμουν — σχεδόν γκρεμίζουν τις αράδες, μα το νόημα δεν αλλάζει· οι λέξεις βγάζουν μια γλώσσα να! Με κοροϊδεύουν — κάνουν πλάκα μαζί μου! Επανάσταση, όχι αστεία! Ανοιγοκλείνω έκπληκτη τα μάτια. Στήνω αφτί κι η τρίχα είναι ορθή από την τρομάρα. Ακούω φωνές, κοιτάζω καλύτερα και... αν είναι δυνατόν: οι λέξεις που έγγραφα μου φωνάζουν άγριες, σαν να έχω μολέψει τάφους δικών τους! Χαλούν τον κόσμο, μα τις ακούω μόνο εγώ! Κάνω πίσω. Τις καταλαβαίνω... Μαζί μου τα έχουν: θα με πιάσουν από το λαιμό και θα μου δείξουν, για να βάλω μυαλό. Με το δικίο τους.

«Είσαι μια ελεεινή ψεύτρα, μια υποκριτριά, να τι είσαι», φωνάζουν με τη φωνή μου! Δεν γίνεται να κρυφτώ, γιατί εγώ τις έγγραφα. Με ξεμπροστιάζουν και με κάνουν ρεζίλι. Τα βάζω κάτω. Δικό μου το λάθος: φυλακίστηκα στην εικόνα που οι άλλοι βλέπουν σε μένα και βολεύτηκα! Την πίστεψα κιόλας! Τι καλά! Εγώ, η άνετη... Όταν άλλες κωλώνουν. Εγώ, που παίζω τους άντρες στα δάχτυλα! Αστείες κούκλες, να τι είναι οι άντρες για μένα! Βλέπω τις επαναστατημένες λέξεις και τα χρειάζομαι! Πώς να το εκφράσω; Αδύνατον να κρυφτείς απ' ό,τι έγγραψες. Ούτε να συνεχίσεις να γράφεις

μπορείς. Αν λες ψέματα, πρώτες οι λέξεις σου αντιδρούν· ξεσηκώνονται και την έχεις βάψει!

Έκανα μπάνιο για να συνέρθω, αλλά δεν κατάφερα τίποτε! Στύλωσαν τα πόδια μου σαν ζόρικα μουλάρια και δεν άλλαξαν γνώμη! Θα μπορούσα να ψάξω για δικαιολογίες· οι δικαιολογίες είναι εύκολο φρούτο — φυτρώνουν παντού σαν τ' αγνάθια, σαν τις μεταχειρισμένες ιδέες και τα γλυκά ψέματα των λησμονημένων κήπων με τις προσδοκίες.

Τώρα, τι κάθομαι και τσαμπουνάω; Η ιστορία είναι τόσο απλή, όσο απαραίτητη είναι η ζεστή ψαρόσουπα σε άρρωστο...

Ερχόμουν πίσω όταν αντίκρισα τον παλιό καθρέφτη. Κατέβασα τα μάτια. Δεν αντέχω να βλέπω τα μούτρα μου. Βρομούν ψέμα και μπαγιάτικο θράσος.

Παίρνω απόφαση: «Μόνο την αλήθεια θα λες από δω και πέρα, Ειρήνη! Την αλήθεια και τίποτε άλλο!» Αμέσως αισθάνομαι καλύτερα. Λες και γινόταν να είσαι στη σχολή και να μην ξέρεις τον Παναγιώτη. Στο Φυσικό, τον ήξεραν κι οι πέτρες.

Και είπα: «Άκου, Ειρήνη. Η αλήθεια δεν χάλασε κανέναν!»

Ε, λοιπόν, τον πρόσεξα από νωρίς τον Παναγιώτη! Τυφή δεν είμαι. Και τον είδα και μου καλάρεσε! Αυτός δεν μου έδωσε σημασία. Σαν να μην υπήρχα! Όλες κοιτάζαν πώς να του την πέσουν, μα αυτός παραήταν σοβαρός — μάταιος ο κόπος των θηλυκών. Άρχισαν να κυκλοφορούν φήμες για κρυφή ζωή —τάχα— και μυστικούς πόθους.

Βραχυκυκλώθηκα. Πώς να το χειριστώ; Ανήκουστο! Εδώ άλλοι κι άλλοι —περιπτώσεις ζόρικες— με προσκυνούσαν για μια ματιά, κι εγώ να τη βρω από ένα «φλώρο»;

Τότε ήταν μικρή σχολή το Φυσικό. Μια χούφτα άνθρωποι. Κι όπως σε κάθε κοινωνία υπάρχει ένας θρύλος που χαρακτηρίζει την εποχή και γεννάει ιστορίες, έτσι και στο Φυσικό ο Παναγιώτης ήταν ο θρύλος της σχολής. Κουβέντιαζαν γι' αυτόν οι φοιτητές στο κυλικείο κι αναμασούσαν κάθε του κίνηση. Έμπαινε στο μικροσκόπιο, στο χρόνο ανάμεσα σε δυο καφέδες ή πριν τις συνεδριάσεις στο αμφιθέατρο.

Μ' αυτό το παραλήρημα δεν κρύβεται η καφούρα μου! Δεν θέλω να την κρύψω. Ε, ναι! Τώρα μιλάω σωστά. Είμαι η Ειρήνη που θέλω! Δεν κωλώνω! Η Ειρήνη που δεν σταματά πουθενά!

Το έβλεπα στις άλλες και δεν περίμενα να μου συμβεί. Τις κορόιδευα, μα δεν θωρακίστηκα. Η πανοπλία μου ήταν τρύπια και δεν είχα ιδέα. Μέχρι τότε καμάρωνα.

Ήξερα τα σημάδια καλά, μα δεν τα παραδεχόμουν! Δεν μπορούσε να συμβαίνει σε μένα! Δεν καταλάβαινα το τρέμολο στα γόνατα, το σφιγμένο στομάχι και το χωρίς λόγο στεγνό μου λαρύγγι.

Όλα είναι πρωτόγνωρα κι απαγορευμένα. Το αίσθημα ζεστής προσμονής; Η διάθεση για τρέλες; Τα νεύρα χωρίς σημαντική αιτία; Δεν χαμπάριάζα τέτοιες ιστορίες. Ναι, τις είχα ακούσει, μα δεν έδωσα σημασία.

Οι ορμόνες μου είναι τρελαμένες! Τα νεύρα γίνονται μαστίχες! Τα βάζω μ' όποιον πέφτει μπρος μου.

Ήμουν σε μαύρα χάλια. Όλοι το έβλεπαν, αλλά δεν μου μίλησαν...

«Τι να σου πούμε;» είπε κάποια κοντινή μου εκείνη την περίοδο. Τώρα ούτε τ' όνομά της δεν θυμάμαι. «Αφού δεν το καταλάβαινες μοναχή σου... Λέγονται αυτά τα πράγματα; Όχι, δεν λέγονται. Κανείς δεν πάει γυρεύοντας.»

Έφαξα στο χρώμα της φωνής της μήπως βρω ψήγματα κοροϊδίας. Θα είχε κάθε δικαίωμα να με κοροϊδέψει, αλλά δεν ανίχνευσα τίποτε. Ακόμη με σέβονταν τα άλλα θηλυκά — ένωθαν δέος. Πήρα τα πάνω μου.

Ένωθα ξορκισμένη· με είχαν γητέψει με μάγια κακά και δεν ήξερα τι μου συμβαίνει.

Κύρια ασχολία του Παναγιώτη —κι ο λόγος που τον έβγαλα σπαστικό— ήταν η μανία του με την κοσμολογία. Όλο στην έδρα μπαινόβγαινε —σπαστικός δεν ήταν;— και οι λέκτορες τον είχαν περί πολλού. Ήθελε να ψάξει τις διαθέσεις του μικρόκοσμου κι αδιαφορούσε για τα κοινωνικά προβλήματα της εποχής.

Μου μίλησε για τα πράγματα εκείνα. Δεν τα καλοκαταλάβαινα. Πιστεύω πως αυτά σκέφτονταν οι πιο πολλοί, μα ντρέπονταν να το παραδεχθούν.

Ο Παναγιώτης θεωρούσε την κοσμολογία πολύ σημαντική. Την έλεγε βάση της ύπαρξής του κι η φωνή του γλύναινε. Δεν είμαι σίγουρη αν μου μίλησε την πρώτη ή τη δεύτερη νύχτα που περάσαμε μαζί γ' αυτή του την προτίμηση, πάντως μου το είπε από νωρίς.

Τώρα, χρόνια μετά, συλλογίζομαι εκείνες τις πρώτες μας νύχτες και ξαφνιάζομαι! Πώς θυμάμαι τόσα μικρά πράγματα — τόσο αδιάφορα όλα τους! Μπορώ να γράψω κατεβατά για τις ιδιαίτερές μας στιγμές, μα ποιον ενδιαφέρουν; Κανείς δεν νοιάζεται, και καλά κάνει. Πόσους οργανισμούς χόρτασα εκείνη την αζημέρωτη νύχτα — νόμιζα πως δεν θα τους ξέχναγα ποτέ. Και δεν τους ξέχασα· μόνο ξεθώριασαν, κι η λιγούρα της πρωτόγνωρης ηδονής μεταβλήθηκε σε γλυκιά ζεστασιά.

Θυμάμαι όλες τις λεπτομέρειες. Εκείνη τη νύχτα ο Παναγιώτης μού αποκάλυψε έναν κόσμο ολόκληρο, που δεν

γνώριζα ή αδιαφορούσα επίτηδες γι' αυτόν. Ξαφνιάστηκα και ντράπηκα. Ξαφνικά ήμουν ευάλωτη μπροστά του, αλλά ταυτόχρονα επιδίωκα τούτη την αίσθηση. Μου έμαθε να μην ντρέπομαι τις κραυγές της ηδονής, γιατί «αυτές είναι ο θησαυρός σου, Ειρήνη», έλεγε, και «πρέπει να γλεντάς τη γλύκα, να μην την κρύβεις». Τότε έμαθα να μην κρύβομαι. Λυτρώθηκα!

Εκείνη την πρώτη μέρα —τη θυμάμαι καλά, όπως και τη δεύτερη— μου μίλησε πολύ. Το φέρεσίμό του ήταν μια αποκάλυψη για μένα, μα κι οι παραξενιές του έκδηλες: τόσο φανερές, που αναρωτιέμαι γιατί δεν τις έβλεπα από τότε. Εντάξει, ήμουν καψουρεμένη —το παραδέχομαι— μα υπήρξα τόσο τυφλή; Τυφλή δεν ήμουν και θυμάμαι καλά ότι από τότε κάτι μου φάνηκε ανάποδο. Γι' αυτό του ζήτησα να μου γράφει σε χαρτί τις σκέψεις του. Η αρρώστια του μου ένευε στα κρυφά από ψηλά. Δεν καταλάβαινα τι προσπαθούσε να μου πει, αλλά έβλεπα το κρυφό νεύμα. Μα όταν είσαι ευτυχισμένη, είσαι και εξ ορισμού ηλίθια.

Μου είπε πολλά, κι άλλα τόσα μου έκανε τις πρώτες δυο μέρες. Ας πάρω και μερικά μαζί μου — να μην τα μάθει άλλος. Μα ως τώρα με κυνηγά εκείνο το αμίμητο που μου πέταξε, ενώ είχε την ανάσα του χαμένη στην ηδονή.

«Είσαι...» λαχάνιασε, «είσαι το γοητευτικό μου quark», και τον κοίταξα παραξενεμένη, μην πιστεύοντας μέχρι ποιου σημείου είναι σπασίγκλας αυτός που...

Δεν ήταν σπασίγκλας — μια χαρά ήταν· μόνο λιγάκι παραξενός. Με ηρέμησε με τα χείλια του αμέσως μετά και μου είπε: «Είδες; Και γεύση ξεχωριστή κι άρωμα ζηλευτό έχεις. Το ακριβό μου quark, να τι είσαι!»

Δεν θυμάμαι καλά πότε μου ανέπτυξε την κοσμοθεωρία του, ούτε μπορώ να τη μεταφέρω κατά λέξη. Ένα μείγμα

μεθυσιού και φυσικής — αυτό ήταν. Με δυο κουβέντες, έτσι μου είπε, το καθετί έχει το συμμετρικό και το αντίθετό του. Έτσι εσύ κι εγώ, κατέληξε, αποτελούμε την τέλεια συμμετρία! Είμαστε καμωμένοι ο ένας για τον άλλο· τέρμα και τελείωσε.

Έπρεπε να του βάλω τις φωνές και να τον κυνηγήσω; Δεν ξέρω. Έμεινα να τον κοιτώ σαν ηλίθιος χάνος, και καλά να πάθω! Δεν λένε «το έξυπνο πουλί από τη μύτη πιάνεται»; Ε, λοιπόν, δίκιο έχουν! Έτσι την πάτησα. Μα δεν το μετάνιωσα λεπτό· κι αν μπορούσα, θα το ξανάκανα!

Κράτησε ελάχιστα, ήταν δυο τρία βράδια, τότε που η μαγεία, αυθεντική κι ανόθευτη, με έπαιρνε και μ' έκανε σβούρα. Ή μάλλον μια αίσθηση όπως στο τρενάκι του λούνα παρκ — ναι, έτσι ήταν: να βυθίζεσαι απότομα στο κενό και να μην είσαι σίγουρος αν όλα τα μέλη σου σ' ακολουθούν στην απόλυτη πτώση. Η κραυγή σου δεν προλαβαίνει να ολοκληρωθεί, μα μένει ένα συγκεκριμένο αα, που ζητά κάτι· κι ωστόσο είναι πάντα μισό.

Σκέφτομαι και καταλαβαίνω πως δεν είμαι στα καλά μου και πρέπει να σταματήσω, γιατί όσο τα σκαλίζω κάνω κακό. Αυτά που παλιά ήταν όμορφα, τώρα δεν βλέπονται· έγιναν σαν ν' αποπάτησε κάτι φριχτό πάνω τους.

Γιατί τα κάνω όλα τούτα; Τι πάω να παραστήσω; Να εξιλεωθώ σε ποιον και γιατί;

Όπως και να 'χει, στράβωσε από νωρίς. Τώρα —τόσο καιρό μετά— πασχίζω να βρω πότε κατάλαβα τα πρώτα σκοτεινά σημάδια. Κάτι μου λέει ότι το πρώτο δείγμα ήταν όταν άκουγα σαν χάνος την απίθανη κοσμοθεωρία για το τέλειο συμμετρικό, το ανάλογο, το —τέλος πάντων— απίθανο κι αντίστοιχο. Δε θυμάμαι πώς μου σέρβιρε το παραμύθι μια από τις πρώτες νύχτες. «Εσένα μόνο έφαχνα», μου είπε.

«Ο καθένας πρέπει να βρει το τέλειό του ανάλογο, κι εγώ το βρήκα σε σένα» ή κάπως έτσι. Τον άκουγα κολακευμένη. Ναι, αυτά τ' απίθανα τα έχαψα τότε! Είπα ότι ήμουν σαν ναρκωμένη εκείνες τις μέρες· θα πίστευα ό,τι να 'ναι. Μπορεί και να μην έγινε έτσι. Έψαξα τα μάτια του. Τα έκρυβε πανικόβλητος... Σαν κάτι να τον κυνηγούσε... Από τότε!

Μα τι σημασία έχει;

4.

Α Γ Α Π Η

[Παναγιώτης]

Τρύπες στο νερό, Ειρήνη, να τι κάνω. Μόνο τρύπες στο νερό, συνέχεια. Και δεν σου το είπα; Το είπα, αλλά εσύ τίποτε — όλο τα δικά σου λες, το «παραμύθι» σου. Πού ν' ακούσεις άλλη γνώμη; «Θα τα καταφέρεις», έλεγες. «Και γιατί να μην τα καταφέρεις; Μα με την πρώτη, μα με τη δεύτερη... Αρκεί να το θέλεις πραγματικά, θα δεις...» Και είδα. Πιάστηκα με τα ζόρια. Ποιος να με δει και να μη με κάνει ρεντίολο. Μωρέ βούκινο θα γίνω με τις απαιτήσεις σου.

Όλα αυτά συμβαίνουν επειδή είμαι καφούρης μαζί σου. Το παραδέχομαι· δεν χρειάζεται να με βάλεις σε τέτοιες δοκιμασίες. Κι αυτό σου το είπα ξειάθαρα, έτσι όπως το γράφω. Θυμάσαι; Τίποτε εσύ! Κολλημένη στα δικά σου. «Θα γράψεις», είπες, και δεν σήκωνες κουβέντα. Σου απάντησα ότι δεν είμαι μαθημένος στο γράψιμο κι ότι αρρωσταίνω σαν πιάνω μολύβι στα χέρια μου, αλλά τίποτε εσύ — τα δικά σου. «Θα γράψεις», μου είπες. «Και τι να γράψω;» σε ρώτησα· γιατί ήξερα πως, αν δει κάποιος τα γραπτά μου, θα γελάει για χρόνια. Δεν ξέρω και δεν μπορώ να γράψω. Ποτέ δεν έγραφα σωστά το ονοματεπώνυμό μου. Κουραζόμουν. Ακόμα και την υπογραφή μου, με το ζόρι την καταφέρνω. Και σκέφτομαι, Ειρήνη, γιατί τάχα ο κόσμος να χρειάζεται να βάζει φαρδιές πλατιές υπογραφές και να τις γεμίζει φιόγκους, γιρλάντες ή λουλουδάκια, λες κι είναι γιόμμενα δεκατριών χρονών;

Ένα Χ θα έφτανε, και το πολύ μια σφραγίδα από δίπλα· αλλά, βλέπεις, ο κόσμος δεν έχει πρακτικό πνεύμα. Γουστάρει να ζορίζει τη ζωή του, λες και τα απλά ή τα εύκολα δεν είναι αρκετά!

Αυτός ο τρόπος σκέψης μ' έφτασε εδώ. Όλα αυτά γιατί την έχω πατήσει μαζί σου. Μου έχεις πάρει το μυαλό και με κάνεις ό,τι θες, Ειρήνη· ό,τι πεις εσύ, εγώ απλώς ακολουθώ. Τι, δεν τα λέω σωστά; Μέχρι γραμματικός κατάντησα για το χατίρι σου, κι ας μην μπορώ καθόλου τα γράμματα. Να, δεν ξέρω για ποια φορά ξεκινώ και λέω πως τώρα θα το πετύχ... Φτου, πάλι λάθος, πάλι άλλο χαρτί. Πάλι τζάμπα χρόνος! Αλλιώς λογάριάζα ν' αρχίσω, αλλά σε προειδοποίησα: άλλοι είναι γι' αυτά τα πράγματα! Βγάζω σπυριά σαν πιάνω μολύβι, στυλό ή ό,τι άλλο γουστάρεις! Σου έλεγα πως το μολύβι μου πέφτει βαρύ, αλλά εσύ δεν καταλάβαινες τίποτε. Εγώ μιλούσα, Ειρήνη, κι εσύ αρμενίζες... Όπως συνήθως. Τι; Όχι; Α, είπα μην τυχόν... Και σε ρωτώ αν υπάρχει σοβαρός λόγος. Μπα! Πού κολλάει αυτό το «αν νοιάζεσαι για μένα, θα γράφεις»; Τι να γράψω; Θέλεις συμβόλαιο; Δεν ξέρω πώς το εννοείς, αλλά έτσι ακούγεται. Κάτι σαν «ο κάτωθι υπογεγραμμένος, έχοντας γνώση ότι...» τι; Έτσι δεν γράφουν τούτα τα χαρτιά, Ειρήνη; Έτσι! Λοιπόν, τι θέλεις να ομολογήσω; Τι θέλεις να σου υποσχεθώ; Θα το γράψω. Θα τα κάνω όλα όπως τα γύρεψες. Εξάλλου, μουμίλησες καθαρά, Ειρήνη. «Όχι, Παναγιώτη», είπες, «δεν ζήτησα τέτοιο πράγμα», και με κοιτάζες μ' αυτό το χαμόγελο που με πεθαίνει, ξέρεις ποιο· κι άντε, εδώ που φτάσαμε, να το δεχτώ. Μα όταν ρώτησα «τι γυρεύεις δηλαδή;» άρχισες να τα μασάς. Είπες ότι τάχατες έτσι θα δω τι μετράει η σχέση μας, δηλαδή αν αξίζει ή αν σε γουστάρω μόνο για κρεβάτι. Μπερδεύτηκα και ρώτησα «μήπως θέλεις μόνο να πιανόμαστε από το χεράκι

και να ζωγραφίζουμε καρδούλες στα δέντρα με το μονόγραμμά μας από κάτω;» Σαν ζευγάρι σε διαφήμιση, που κάνουν τους ευτυχισμένους πιασμένοι χέρι χέρι· ξέρεις, αυτοί που χαμογελούν ηλίθια μες στην καλή χαρά και δείχνουν τις τέλειες οδοντοστοιχίες τους και φορούν τα φρεσκοσιδερωμένα ρούχα, όπως όλος ο κόσμος κάθε μέρα! «Σιχαμάρες δηλαδή», συμφώνησες κι εσύ. Θυμάμαι, το έλεγες, Ειρήνη, «σιχαμάρες»· θυμάμαι και τη φωνή σου να μπουκώνει αφτιά, να μπουκώνει μύτες, να ξεφτιλίζει υποσχέσεις και να μην αφήνει τίποτε όρθιο. Να ξεφτιλίζει ψεύτικα κι αληθινά «σ' αγαπώ», θυμάσαι; Λόγια σου είναι. Πρώτα να περάσουν τόσα χρόνια για να σιγουρευτείς, και μετά θα δούμε, έλεγες. Τόσα, που δεν αξίζει να περιμένεις, έλεγες. Θυμάσαι;

Ποια αγάπη; Φαστ φουντ είναι η αγάπη;

Και σε φέρνω στο νου μου... Είσαι διαφορετική· μάγισσα, μ' έχεις στα χέρια σου και παίζεις, ενώ εγώ έχω φουντώσει. Είμαι κατακόκκινος και δεν κρατιέμαι. Δεν μπορώ καν να μιλήσω. Εσύ μου τον παίζεις με μάτια χαμογελαστά — μάτια μόρτικα και παιχνιδιάρικα. Το φχαριστιέσαι ώσπου να νιώσεις την υγρασία μου στη χούφτα σου. Διαβάζεις τη σκέψη μου.

«Ναι, αν το γουστάρεις, θα γίνω γυναίκα και τσούλα, νεράιδα, πόρνη και θεά σου· φτάνει να με καταλάβεις.» Μετράμε τις ματιές μας: θολά τα μάτια μου, θολά και τα δικά σου. Με ρωτάς μήπως νομίζω ότι είσαι γυναίκα που πετάει στα σύννεφα και δεν χρειάζεται άντρα. Γελάς χαρούμενα και με μπερδεύεις — δεν ξέρω τι να σκεφτώ. Άραγε, είσαι γυναίκα των λευκωμάτων και των ροζ τριαντάφυλλων; Όχι, Γυναίκα με γάμα κεφαλαίο είσαι, θηλυκό με όλη τη σημασία της λέξης. Τι να κάνω μαζί σου; Δεν ξέρω! Μου δείχνεις

ανασφάλεια, μα μόνο ανασφαλής δεν είσαι. Τότε μου λες κάτι που δεν ξεχνώ.

«Κοίτα όσες γυναίκες θέλεις. Αν όταν φεύγεις από μένα δεν τρέμουν τα πόδια σου κι έχεις νέφι και κουράγιο για άλλες, το σφάλμα θα είναι δικό μου.»

«Να φοβηθώ, δηλαδή;» αστειεύομαι. «Λογαριάζεις να μου πιεις το αίμα;»

«Ό,τι και να σου κάνω, θα σου αρέσει», λες. «Θα παρακαλάς να μην τελειώσω.»

Επιμένω πως έτσι δείχνεις την ανασφάλειά σου και με μειώνεις. Δεν το σκέφτηκες; Δεν ξενοκοιτάξα, ούτε καν θέλησα. Με το ζόρι κρατιέμαι να μην πω πόσο μ' έχεις τρελάνει. Αυτά είναι λάθη τακτικής — δεν συνηθίζω να πέφτω τόσο, μα χαλάλι. Λες:

«Αλίμονο αν περίμενα τα χαρτιά για να βεβαιωθώ και να σε βάλω μέσα στη φούστα μου.» Λες ότι σε μειώνω μ' αυτά που σκέφτομαι, γιατί είμαστε ξεχωριστή περίπτωση. Και αναλογίζομαι τι σόι ξεχωριστή —τάχα— περίπτωση μάς λογαριάζεις. Πότε πρόλαβες να το καταλάβεις; Και μετά λες «αξιζουμε μια τέλεια προσπάθεια» — και λέγε λέγε τα κατάρφες. Πώς άλλοι —κι εγώ μέσα τους— λένε ό,τι σκαρφιστούν, έτσι κι εσύ κεληδούσες.

Ήταν το πρώτο Σαββατοκύριακό μας μαζί, καθώς η θεία έλειπε σε κάποιο προσκύνημα. Την Παρασκευή το βράδυ κατέβασες το τηλέφωνο και μείναμε τρεις μέρες σ' ένα δωμάτιο. Δεν βγήκαμε ούτε για φαγητό — χορταίναμε με λόγια και βλέμματα. «Ακόμα δεν ξέρει ο ένας πώς λειτουργεί το σώμα του άλλου, μα θα μάθουμε», μου λες την Παρασκευή· και την Κυριακή το βράδυ είχαμε πάρει μια ιδέα... Την Τρίτη το βράδυ περιμέναμε τον Γκοντό. Αυτός, φυσικά, δεν ήρθε. Την επομένη πήγαμε βόλτα σε έναν βυσ-

σινόκηπο κι ακούσαμε ένα κατσιανάκι να βελάζει. Μέχρι την άλλη εβδομάδα είχα γεμίσει εικόνες και ήχους. Σε έβλεπα διαφορετικά. Είμαι ανοιχτή σε αυτά, είπες. Και μετά ξεκίνησαν γέλια, αστεία και γαργαλητά· βρήκες το κουμπί μου και το εκμεταλλεύσου. «Μ' αρέσει να σε βλέπω να γελάς», είπες, και δώσ' του γαργάλημα εσύ, δώσ' του γέλια εγώ· να λιγώνομαι κατακόκκινος, γιατί δεν έπαιρνα ανάσα — έτοιμος να γουρλωθώ. Τι ήταν αυτό; Ανεβαίνουν δάκρυα στα μάτια και ψάχνω τον αέρα. Μέχρι που κάπως βρίσκω δύναμη και σου γραπώνω το χέρι. Πρέπει να πόνεσες, γιατί έβγαλες φωνή. Τότε με πρόσεξες να είμαι κοκκινισμένος και να ρουφάω αέρα σαν να βγαίνω από μακροβούτι. Τρόμαξες.

«Είσαι καλά, Παναγιώτη μου; Με συγχωρείς, νόμιζα ότι σου άρεσε. Δεν σε ξαναείδα να γελάς έτσι. Είμαι τόσο χαζή; Πες μου ότι είσαι καλά. Πάρε βαθιά ανάσα και ηρέμησε. Να, είσαι καλύτερα τώρα. Ή μήπως όχι;»

«Το χρώμα σου γυρνάει σιγά σιγά. Τι θα έκανα η σκύλα;» αναρωτιέσαι μεγαλόφωνα. «Μα γελούσες! Δεν σε ξαναείδα να γελάς έτσι. Πώς γίνεται να μην παίρνεις ανάσα; Βρε, με τρόμαξες. Μη με αφήσεις να κάνω πάλι χαζομάρες! Να με σταματάς νωρίτερα. Θα έχω κι εγώ το νου μου. Κοίτα να δεις... Καλά λένε “όσα φέρνει η ώρα...” Με συγχωρείς, Παναγιώτη μου, τι να πω;» Δεν ξέρεις τι λες, γιατί είσαι τρομαγμένη. Μόνο έχεις τα χέρια γύρω από το πρόσωπό μου. Με κοιτάς στα μάτια και δοκιμάζεις να χαμογελάσεις. Καταλαβαίνω το καρδιοχτύπι σου· τα χείλια σου δονούνται στο ρυθμό της καρδιάς και χαμογελώ, μπας και πάρεις τα πάνω σου. Δούλεψε. Δεν πιστεύεις ότι τα δύσκολα τελειώσαν. Ρωτάς:

«Είσαι καλά; Πες μου ότι είσαι καλά· με κοιφοχόλιασες!»

«Καλά είμαι, βρε», αντιγυρίζω. «Θα ήταν ο πιο γελαστός θάνατος. Θα σε έγγραφαν και στο βιβλίο Γκίνες: “αυτή που σκότωσε τον εραστή της από τα γέλια”. Έτσι θα γράψουν για την περίπτωσή μας. Πώς σου φαίνεται;»

Σε βλέπω αγριεμένη. Μα δεν αφήνεις το κεφάλι μου.

«Δεν θα πεθάνω από γέλιο. Μήπως λογαριάζεις να με μουσκέψεις στα φιλιά, για να πάω από πνευμονία;» Εδώ ηρεμείς και χαμογελάς. «Μπράβο, κορίτσι μου. Έτσι θέλω να σε βλέπω. Μην φοβάσαι για μένα. Κακό σκυλί, φόφο δεν έχει», συμπληρώνω. Ξεσπώ σε γέλιο χωρίς σταματημό. Δακρύζω και με κοιτάς με μισό μάτι.

«Πλάκα έκανες, μωρέ κάθαρμα; Εγώ τα χρειάστηκα, κι εσύ κάνεις πλάκα;»

Είπα να διορθώσω.

«Τώρα μιλάω σοβαρά. Πάρ' το σαν υπόσχεση, γιατί το εννοώ. Όταν μετά από χρόνια έρθει η ώρα μου, δεν ξέρω πώς, μα θα τελειώσω μέσα σε τέτοια γέλια — γέλια πραγματικά κι ευτυχισμένα· όχι ψεύτικα από γαργαλητό. Θα τελειώσω κι εσύ θα είσαι δίπλα. Το βλέπω! Ο ορισμός του ευτυχισμένου θανάτου! Είσαι;»

«Αυτά δεν είναι αστεία!» ακούγεται σοβαρή. «Να μην σε ξανακούσω να μιλάς για θάνατο!»

«Αυτό σου έμεινε απ' όσα άκουσες; Θέλω να είμαστε μαζί μέχρι τότε, όποτε κι αν έρθει το τέλος. Αυτό δεν σε νοιάζει;» Δεν περίμενα να πω τόσο σοβαρά πράγματα. Ήταν υπόσχεση, που μου βγήκε αβίαστα. Σου ρίχνω μια ματιά. Είσαι ακόμη εκνευρισμένη.

«Εντάξει, ήταν λάθος μου», πάω να σε καλοπιάνω.

«Λάθος σου, ε;» Το πρόσωπό σου είναι μπουρνιασμένο.

«Πετάς ένα “λάθος μου” και καθάρισες;»

Σε κοιτάω. Δεν σε έχω ξαναδεί τόσο νευριασμένη.

«Οπα! Σιγά», πάω να σε ηρεμήσω. Δεν παίρνεις κουβέ-
ντα. Σηκώνεσαι και με βουτάς από τα μούτρα. Έχω χάσει
το παιχνίδι.

«Δεν παίζουμε!» ξεκαθαρίζεις. «Πώς την έχεις δει, δη-
λαδή, Ζορμπάς; Για Βεληγιένας;»

Με πετάς έξω με συνοπτικές διαδικασίες. Τα ρούχα μου
ακολουθούν. Κι η φωνή σου.

«Και μην ξανάρθεις, ακούς; Ρωμαίε της συμφοράς.»

Μένω έξω από την πόρτα σου γυμνός. Παλεύω να κρύ-
ψω τα αχαμνά μου. Γύρω επικρατεί σκοτάδι. Ευτυχώς δεν
είναι κανείς. Καθυστερημένα έρχομαι στα συγκαλά μου. Τι
μαλακία έκανα;

Δεν κάθομαι να μουτζοκλαίω. Μου 'ρχεται έμπνευση!
Βρίσκω τις μπογιές μου και ξενοχτώ την άλλη μέρα η γειτο-
νιά είναι γεμάτη μηνύματα στον τοίχο.

«Ηλίθιος, να τι υπήρξα!» και «Συγγνώμη, Ειρήνη» και
παρακάτω «Σε αγαπώ. Παναγιώτης».

Δεν μπορεί την επομένη, βγαίνοντας να πας στο μπα-
κάλικο της γειτονιάς, υπολογίζω ότι θα τα προσέξεις.

Τη μεθεπόμενη χτυπώ την πόρτα σου σαν βρεγμένη γά-
τα. Ανοίγεις. Μόλις με βλέπεις, πας να μου κλείσεις την
πόρτα στα μούτρα, αλλά βάζω το πόδι μου.

«Αρφ, αρφ», κάνω σαν παρακαλετό σκυλιού. Πολλές
φορές. Ανοίγεις την πόρτα και με βάζεις μέσα.

«Έλα, σε βλέπουν», λες.

«Δεν με νοιάζει», φωνάζω. «Ναι, την αγαπάω, κυρίες
μου», λέω προς κάτι περαστικές. «Την αγαπώ πραγματικά
και δεν με πιστεύει.»

Οι γυναίκες με κοιτούν με βλέμμα συμπονετικό.

«Την αγαπώ», ξαναφωνάζω.

Απλώνεις το χέρι και με τραβάς μέσα.

«Φτάνει! Ξεφτιλίστηκες», μου λες.

«Δεν πειράζει. Αφού δεν σε σκέφτηκα, καλὰ να πάθω.»

«Σαχλαμάρες», λες. «Δεν με ξέρεις καθόλου. Αύριο θα το έχεις ξεχάσει!»

«Περάσαμε από σαράντα κύματα. Γέλια ασταμάτητα κι αληθινό βούρκωμα. Συγκινηθήκες, το βλέπω — μην το αρνηθείς. Δεν γίνεται να βουρκώνεις κατά παραγγελία», σου λέω. «Μη μου λες ψέματα. Είναι παραπάνω από αληθινή συγκίνηση. Αυτά τα πράγματα δεν σου τυχαίνουν κάθε μέρα.»

«Και πού ξέρεις εσύ τι μου συμβαίνει καθημερινά; Μήπως έχεις μεγάλη ιδέα για τον εαυτό σου;»

«Τα χρειάστηκα στ' αλήθεια.»

«Κανονικά, κάπου εδώ πρέπει να την κάνεις. Έτσι δεν πάει;»

«Εδώ είμαι, Ειρήνη, κι εδώ θα μείνω. Μαθαίνω εύκολα. Έχω εμπιστοσύνη στις προαισθήσεις μου και σ' αυτά που λέω.»

Και τότε είπες αυτό που με έκανε ν' αρχίσω να γράφω. Γράφω ηλίθια ή όχι, λίγο με νοιάζει. Θα πουν ότι σε καψουρεύτηκα, γι' αυτό γράφω. Και αδιαφορώ. Πρώτα θέλησα ακόμη μια φορά να ξεκαθαρίσω: «Σου είπα τι θέλω και συμφώνησες. Μην τα πάρεις πίσω.»

Το κέφι σου δεν πιάνεται. «Αν είναι να πάρω κάτι από πίσω, αγόρι μου, δεν πρόκειται να μη σου αρέσει. Όχι μόνο θα γουστάρεις ατέλειωτα, αλλά θα σου κοπούν τα πόδια από τη γλύκα!»

Κάπου εδώ ρίχνεις λευκή πετσέτα. Με παίρνεις αγκαλιά και με κανακτεύεις. «Φτάνει», λες. «Όταν μαλώνουμε, γινόμαστε γελοίοι.»

Μου χαμογελάς και γλυκαίνω. Έχεις τρόπο να μασάς με αθώο χαμόγελο τα πιο αισχρά λόγια, και μου αρέσει! Το ξέρεις ή όχι, αδιαφορώ! Προχωρώ με σκυφτό κεφάλι σαν τυφλός. Με τρελαίνεις.

Ζω σε έναν παράδεισο φτιαγμένο από σένα, Ειρήνη. Τόσο όμορφο, που σκέφτομαι το τέλος —γιατί πάντα υπάρχει τέλος— και τότε κάτι με σφίγγει. Έχω πράγματα να σε ρωτήσω, αλλά φοβάμαι να μιλήσω. Όσπου ρωτώ, ή μάλλον μασώ τα λόγια μου.

«Γιατί το κάνεις αυτό;»

«Ποιος;»

«Μου έχεις σχεδιάσει έναν παράδεισο με την υπογραφή σου...»

«Γιατί, δεν σου αρέσει;» ρωτάς.

«Μωρέ υπέροχος είναι. Μα είναι φτιαγμένος από σένα. Τι θα κάνω μετά; Όταν μείνω μόνος, εννοώ. Όταν λείπεις.»

«Εγώ δεν θα λείψω ποτέ. Ποτέ!» βεβαιώνεις. Με παίρνεις αγκαλιά. «Ποιος σου είπε ότι θα μείνεις μόνος; Σου έχω δείξει τέτοια σημάδια;»

«Όχι», δεν μπορώ να λέω ψέματα. «Μα ξέρω ότι το τέλειο δεν κρατάει πολύ. Κάποιος ζηλεύει και το διακόπτει γρήγορα.»

«Τι χαζομάρες λες;» απορείς χωρίς να το πιστεύεις. «Είμαστε φτιαγμένοι ο ένας για τον άλλον.»

Πριν προλάβω να μιλήσω, με παρασέρνεις στο κρεβάτι, όπως συνηθίζεις όταν ρωτώ κάτι που με προβληματίζει. Κάνουμε έρωτα, μα είσαι σκεπτική — ήταν τυποποιημένο σεξ; Για πρώτη φορά, κάπου μακριά μια λιγνή κεραμιδόγατα καμπουριάζει τη ράχη της.

[Ειρήνη και Τούλα]

Η γυναίκα είναι βιαστική και μπερδεμένη. Δεν πέρασε ούτε μια ώρα από τη συνάντησή της με την Τούλα. Δεν πρόλαβε να της πει πολλά αυτήν τη φορά. Περίεργη ήταν η τελευταία τους συνάντηση! Ήρθε απ' το πουθενά κι έφυγε για την ίδια κατεύθυνση. Γουστάριζε την παρέα της γριάς, μα σήμερα βιαζόταν· έτσι είπε κι εξαφανίστηκε. Κι η Ειρήνη άφησε πίσω της αυτή τη συνάντηση και κατεβαίνει την εθνική οδό με το αυτοκίνητο. Τα μάτια της ψάχνουν δεξιά τη βιαστική γυναίκα, που πριν φύγει της παρήγγειλε να βρει το σπίτι με τα «λουλακιά παράθυρα» — έτσι το είπε· κι εκεί θα ανέφερε το όνομα της Τούλας και θα τη βοηθούσαν. Έτσι είπε η βιαστική ηλίκιωμένη φίλη της Ειρήνης. Η Ειρήνη οδηγούσε το αυτοκίνητο κι έψαχνε να βρει το σπίτι, γιατί εμπιστευόταν την παράξενη γριά.

Σέβεται και θαυμάζει την ηλίκιωμένη γυναίκα. Στην αρχή θυμάται ότι την τρώμαζε, μα στη συνέχεια η ιδέα ότι δεν είναι μόνη στη ζωή — ότι υπάρχουν κι άλλοι όμοιοί της — την ανακούφιζε: για πρώτη φορά την τοποθετούσε σε άγνωστο σύνολο και δεν ένιωθε μόνη στον κόσμο.

Τώρα η γυναίκα έχει άλλα στο μυαλό της. Δίπλα της, εξαντλημένος από τη ζέστη και την αφυδάτωση — σαν ψάρι έξω από τα νερά του —, ο άντρας συνοδηγός δεν μιλά. Δεν μπορεί και δεν νοιάζεται να μιλήσει. Μα η γυναίκα έχει πάρει την περίπτωση του προσωπικά. Ξέρει ότι η ζωή του είναι στα χέρια της. Ταυτόχρονα ο νους της ταξιδεύει στα νεανικά

χρόνια της προσφιλούς της γριάς: τη βλέπει σαν έφηβο κοριτσάκι να κουβαλά στους ώμους της ένα ασήκωτο τουφέκι. Δίπλα στη γυναίκα η φιλενάδα της Αλκιμήνη, ντυμένη με την ίδια στολή. Η εικόνα έρχεται από το βαθύ παρελθόν, όταν πριν χρόνια ήταν και οι δύο νέες με διάθεση ν' αλλάξουν τον κόσμο — πριν τις μεγάλες απογοητεύσεις. Η Αλκιμήνη έφυγε πρώτη: έπεσε πάνω στα βλήματα ενός στεν που καρδοκούσε και ξεψύχησε στην αγκαλιά της Τούλας. Όλα τούτα πέρασαν με ασύλληπτη ταχύτητα προς από τα μάτια της Ειρήνης, που οδηγούσε ψάχνοντας στη δεξιά πλευρά του δρόμου το «σπίτι με τα λουλακιά παράθυρα».

Η κάψα δυσκόλευε τα μάτια της. Ένωθε τους βολβούς της να υποφέρουν — έτοιμοι να παραδώσουν πνεύμα. Τα μάτια της δεν άντεχαν την υπερβολική ζέστη μέσα στην καμπίνα του αυτοκινήτου και αδυνατούσαν να δώσουν σήμα — έστω παραισθήσεων— για να έχει την ψευδαίσθηση ότι είναι καλά. Ενώ είχε φτάσει στα όρια των αντοχών της, αντίκρισε το σπίτι με τα λουλακιά παράθυρα. Στην πρώτη ευκαιρία έστριψε δεξιά, σίγουρη ότι πλησιάζει στο τέλος.

6.
P I Z I K O

[Η Ειρήνη, η γιαγιά της]

Τι πήγε λάθος; Κάτι στράβωσε από χθες: δεν ξέρω πού βρίσκομαι και πού πατώ, ούτε τι μου συμβαίνει. Τα έχω χαμένα.

«Πώς ζαβώθηκες έτσι, κόρη μου;» έλεγε η γιαγιά από την πλευρά της μάνας μου — Ειρήνη κι αυτή, τ' όνομά της πήρα. Όταν μου το είπε, της είχα τόσο άχτι, που θα μπορούσα να μασουλήσω το καρδιά της για να το ψχαριστηθώ· αίμα ζωντανό θα έπινα. Από τότε γίνηκαν πολλά: βλέπω επιάλτες απ' τα τρία μου και δεν ξεχνώ τα λόγια της.

«Δεν γινόταν αλλιώς, γιατί ο πατέρας σου ήταν φυλλιασμένος. Η σχωρεμένη μάνα σου τού μίλησε την ίδια νύχτα που σ' έσπειρε. Είχε ματιάσει τα σημάδια η μάνα και δεν μασούσε τα λόγια της η Αυγή: “κόρη θα βγει απ' την αποψινή αγάπη, Βασίλη” του 'πε... Κι αυτός κατάλαβε ότι η πορεία με την Αυγή τέλειωσε εκείνη τη νύχτα. Το χάραμα δεν τον βρήκε σπίτι, ούτε νοιαστήκαμε για νέα του.» Αυτά είπε η γιαγιά. Δεν ήταν καιρός για πολλά: ήμουν τριών χρονών και φοβόταν μην τρομάξω και ρωτήσω παραπάνω· μου τα φύλαγε γι' αργότερα. Χάσαμε την Αυγή όταν ήμουν εφτά. Θυμάμαι τη γλυκιά παρουσία της μάνας: είχε πρόσωπο χαμογελαστό σαν της παλιάς φωτογραφίας, εξαϋλωνόταν αδύναμη μπροστά μου. Τσάννα εφτάχρονα τα χέρια μου — πάλευαν με δροσερές πετσέτες τη θερμή της μάνας, που την πυρπολούσε. Ζήτησα παρηγοριά. Μόλις οι πετσέτες την ακου-

μπούσαν, πυρώνονταν και σκιάχτηκα! Έφαξα τη γιαγιά: σκοτεινή μορφή που στεκόταν αδιάφορη στα δυο μέτρα.

«Πονάει;» τη ρώτησα. Η μάνα απάντησε χωρίς κουράγιο...

«Ποιος;» Βρισκόταν αλλού.

Σήκωσε τους ώμους σαν να βρισκόταν μπρος σε κάτι τελειωμένο.

«Ξέρει τι θα γίνει», είπε. «Φιλώθηκε με το ριζικό της.»

Η γριά ήταν αδάκρυτη.

«Έτσι θα κάνω κι εγώ, σαν μ' εύρει το δικό μου ριζικό. Όμοια κι εσύ στην ώρα σου...»

Τη σιχάθηκα. Έβαλα φωνή. Έμεινα μόνη με τη γριά.

«Δεν υπάρχει ριζικό», ούρλιαξα. Δεν άντεχα να την ακούω. «Μόνοι φτιάχνουμε τη μοίρα μας, ακούς; Μόνοι μας! Μόνο άνθρωπος υπάρχει.» Ακόμη κρατούσα το κεφάλι της μάνας, που ήταν ζεστό και ιδρωμένο μα γαλήνιο... Η γριά με κοιτούσε φορώντας ένα προσωπίο χωρίς συναισθήματα. Στρέφεται και λέει: «Θα ζητάς να σε βοηθήσω για να χωνέψεις το ριζικό σου, σαν σου κλείνει το μάτι και δεν θα καταλαβαίνεις.»

«Γριά, μην ξανακιούσω αυτή τη λέξη!»

«Καλά», έκανε φεύγοντας.

«Άλλοθι των κακομοίρηδων» έλεγα το ριζικό.

Ένα κλειδί στην εξώπορτα κόβει τις σκέψεις μου κι επιστρέφω στο παρόν. Η θεία Αγγελική εισβάλλει και λέει λόγια χωρίς νόημα. Την καλημερίζω και της λέω πως όλα είναι όπως τα ξέρει. Μένω να ξεκαθαρίζω τις χθεσινές απορίες... Η μαύρη τρύπα στις αναμνήσεις μου, ας περιμένει. Ανοίγω τα παραθύρα για να εξαφανίσω τις ύποπτες οσμές. Θα περιμένω το βράδυ.

Ηρέμησα. Μέσα ακούγεται ο τροχός της θείας Αγγελικής, που καθαρίζει τη σαπίλα από τις οδοντοστοιχίες ενός τσούρμου «θεουσών» με καταπιεσμένη libido και φόβο Θεού. Ο ήχος τούτος με βοηθά. Οι οδοντιατρικές αίθουσες κι η μυρωδιά κανέλας πάντα με φρενάριζαν. Η σκέψη μου δουλεύει καλύτερα έτσι: απερίσπαστη!

Πάνω που ηρέμησα από τις αμφιβολίες για τα χθεσινοβραδινά, χτυπά το τηλέφωνο. Ο Παναγιώτης, να τον συγχωρώ, σήμερα δεν θα μπορέσει να με δει. Δεν πρόλαβα να σκεφτώ ότι αυτό ήταν, τέλειωσε και δεν θα τον ξαναδώ — γιατί έτσι συνέβαινε συνήθως μετά την πρώτη φορά—, όταν ήρθε η πρόταση.

«Γιατί δεν έρχεσαι εσύ στο σπίτι μου; Δεν έχει τις πολυτέλειες της θείας σου, ούτε το στερεοφωνικό και τους άπειρους δίσκους, μα κάτι θα βρούμε να κάνουμε.»

«Δεν ξέρω, δεν είμαι τόσο καλά.»

Η κοιλιά μου είναι πρησμένη και κάτι μου ξεσκίζει τα σωθικά. Κοιτώ το κουτί με τα ταμπόν. Μου δίνει τη διεύθυνσή του και με περιμένει κάπου ψηλά στη Βενιζέλου. Δεν θα τρέξω πίσω του — για ποιος περνιέται; Για κανένα αρσενικό δεν αξίζει να χαλάς τη ζαχαρένια σου. Προσπερνάς τα κολλήματα και προχωράς στην επόμενη στάση. Το πιστεύω μου είναι πως κάποιος περιμένει το ίδιο λεωφορείο· κάποιος με όμοια βαρετές αντιλήψεις. Άρα δεν θα χαθώ. Πάω ν' αλλάξω. Νιώθω καλύτερα. Πιάνει δυνατή μπόρα κι η μυρωδιά της πόλης καθαρίζει. Μυρίζει βρεγμένο χώμα μέσα στο μπετόν; Ρίχνω κάτι ελαφρύ πάνω μου και βγαίνω έξω. Ξέρω πού θα πάω. Είμαι σίγουρη... Ακολουθώ το ένστικτό μου. Πιάνει ανυπόφορο κρύο. Μοιάζει με κακή φάρσα. Χτυπώ το κουδούνι του και, όταν ανοίγει την πόρτα, τρομάζει.

«Τι έχεις;»

«Καλά είμαι», απαντώ, αλλά η εμφάνισή μου με βγάζει ψεύτρα.

«Τι καλά, λες; Δεν είδες τον εαυτό σου σε καθρέφτη;»

Δεν τον είχα δει. Με περίμενε ντυμένος για έξοδο. «Για έξοδο με τέτοιο χαλασμό;» σκέφτηκα, και μου εξήγησε ότι είχε προκύψει κάτι πολύ σοβαρό κι ήλπιζε ότι θα τον συνοδέψω. Είμαι μούσκεμα ολόκληρη, το θερμόμετρο δείχνει τριάντα οκτώ μισό και δεν μπορώ να μιλήσω.

«Πήγαινε εσύ!» προτείνω.

«Κι εσένα; Μόνη θα σε αφήσω;»

«Γιατί όχι; Ενήλικη δεν είμαι;»

Ακολουθεί συνομιλία όπου επιμένω να πάει. Αφήνει κούπες με καυτό τσάι και ό,τι μπορεί να φανταστεί κανείς δίπλα μου, έτσι που να μπορώ να το φτάσω εύκολα. Υπόσχεται ότι σε μία —άντε μιάμιση— ώρα θα γυρίσει. Μου δίνει φιλί στο μέτωπο και φεύγει με μισή καρδιά. Δεν καταλαβαίνω το γυρισμό του, αλλά ξυπνώ δίπλα του το ξημέρωμα απύρετη κι ευτυχισμένη.

Πιάνει μian ακρούλα του κρεβατιού και στριμώνχεται, για να μη μ' εμποδίσει. Κάθομαι ακίνητη. Μετρώ το ανεβοκατέβασμα του στέρνου του και ψάχνω τα μάτια του· οι βολβοί κινούνται κάτω από τα βλέφαρα. Στα χείλη του είναι χαραγμένη η ευδαιμονία· μάλλον βλέπει ένα ευχάριστο όνειρο. Έχει έκφραση ανέμελη· τον ζηλεύω. Μόνο επιφύλακτες ή σκοτεινό κενό θυμάμαι στον δικό μου ύπνο... Κανένα ανοιχτόχρωμο όνειρο· μόνο φρικτά κατασκευάσματα που με τινάζουν από τα μαξιλάρια αλαφιασμένη. Το αποτέλεσμα; Όσοι μοιράζονται το στρώμα μου αγριεύονται, γιατί δεν το περιμένουν. Με βολεύει· όλα είναι ζάχαρη έτσι. Κανένας δεν μπλέκεται στα πόδια μου. Έχω ό,τι θέλω, όποτε το γυρέψω. Απλά και τίμια πράγματα!

Τα χρόνια χωρίς τη μάνα περνούν αργά — είναι λειψή η εφηβεία χωρίς την Αυγή, κι οι βραδinhoί εφιάλτες άγριοι. Η ψυχή της έγινε λευκή πεταλούδα. Το πιστεψα! Έγινε αλήθεια. Στις δυσκολίες καλούσα την Αυγή, γιατί οι ψυχές ακούνε κι ανταποκρίνονται· έρχονται όπου τις καλούν. Παίρνουν τη μορφή πεταλούδας, πλησιάζουν και παρατηρούν όσα τις ενδιαφέρουν. Όταν σκεφτόμουν τη μάνα, να, μα την Παναγία, ερχόταν μια πεταλούδα κι άραζε δίπλα μου. Δεν έκανε άλλο από το να με βλέπει και να στηρίζει τις επιλογές μου σιωπηλά. Ήταν εκεί· την ένιωθα.

Μετά η ψυχή της νεκρής σταμάτησε να εμφανίζεται. Ξαφνικά! Απλώς δεν την έβλεπα πια. Γιατί; Χάθηκε η αθωότητα; Μεγάλωσα κι έπρεπε να στηριχτώ στις δυνάμεις μου;

Ζούσα με τη γιαγιά μου στο ίδιο σπίτι. Η συγκατοίκηση ήταν τυπική, χωρίς να πλησιάζουμε θέματα που μας έκαναν ν' αλλάξουμε κουβέντα. Ήρθε το τελευταίο καλοκαίρι. Εκείνη τη χρονιά, σαν να φορτώθηκαν όλα τα βάρη του κόσμου στις ράχες της γριάς. Με πλησίασε αδύναμη· τα γηρατειά την βάραιναν. Δεν την είχα ξαναδεί τόσο χάλια. Τη σπλαχνίστηκα και τα παλιά ξεθώριασαν.

«Είχαμε διαφωνίες», είπε, «όμως πρέπει να σου μιλήσω, γιατί ο χρόνος μου σώνεται.»

Έκανα να πω κάτι, αλλά με διέκοψε.

«Μεγάλωσες και δεν θα σου γυρίσω τα μυαλά. Μόνη σου θα αποφασίσεις ποιο είναι το σωστό. Μα είσαι αίμα μου και δεν μπορώ να σ' αφήσω γιαβή. Πρέπει ν' αντιμετωπίσεις την πραγματικότητα, όσο απίθανη κι αν φαίνεται. Δεν γυρεύω να με πιστέψεις σ' όλα όσα σου πω. Μα δεν θέλω να έρθουν στη στράτα σου· γιατί θα έρθουν, είναι γραφτό. Κι εγώ δεν θα είμαι εκεί να σε βοηθήσω, όταν θα τα 'χεις χαμένα.»

«Καλά, τι μου λες τώρα; Βάλθηκαν να με φοβίσεις; Δεν φοβάμαι!»

«Κόρη μου, δεν έχουμε τίποτε να χωρίσουμε. Στις φλέβες σου κυλά αίμα μου. Σε πονάω! Σε νοιάζομαι! Οι δυο μας μείναμε πια. Πρέπει να σου μιλήσω, αλλιώς θα το έχω βάρος.»

«Δηλαδή πρέπει να πιστέψω ό,τι πεις;»

«Δεν με νοιάζει. Μην πιστέψεις τίποτε, αν θες! Θέλω να τα πω για να φύγει από πάνω μου το βάρος.»

Μιλούσε σοβαρά κι είπα να βάλω νερό στο κρασί μου.

«Έλα, σ' ακούω», είπα.

«Δεν ακούγεται λογικό, κόρη μου, το ξέρω. Μα σε ξορκίζω, δώσε βάση στα λεγόμενά μου και δεν θα χάσεις. Η φύτρά μας, όσο και να μην το πιστεύεις, έχει ευλογηθεί από μοίρα καλή ή έχει σημαδευτεί από κατάρρα να σηκώσει βάρος μεγάλο. Δεν ξέρω γιατί, μα γνωρίζουμε από πριν ότι θα συμβεί στη σειρά, από μάννα σε κόρη. Έτσι γνώριζε η μάννα σου το θάνατό της κι είχε φιλιωθεί με τη μοίρα της. Έτσι ξέρω κι εγώ πως δεν θα δω φέτος τη μέρα του Σταυρού, όπως ξέρω ότι εσύ είσαι διαλεγμένη για μεγάλα πράγματα.»

Την άκουγα με μισό αφτί. Ζούσε ένα μεγαλειώδες παραλήρημα.

«Σοβαρέψου, γριά», είπα. «Τα παραλές, δεν νομίζεις;»

«Εσύ, πες ό,τι θέλεις. Εγώ θα λείπω κι εσύ θα συνεχίσεις...»

«Και τι λέει το “γραμμένο” μου;» έκανα περιπαιχτικά. Το προσπέρασε.

«Η μήτρα σου θα δώσει ζωή σε κάτι πολύ σπουδαίο — σ' ένα γέννημα ξεχωριστών αισθημάτων, που θ' αλλάξει ό,τι ξέρουμε εδώ και πολλά χρόνια.»

«Έναν επαναστάτη, δηλαδή, ή κάπως έτσι;» ρώτησα.

«Λεπτομέρειες δεν γνωρίζω, μα τίποτε μετά δεν θα είναι ίδιο.»

«Με φοβίζεις», είπα, και πράγματι φοβόμουν.

«Σε πονάω και σε νοιάζομαι. Ξέρω τις απόψεις σου για το “ριζικό”...»

«Τα είπαμε... Μην αρχίζεις πάλι...»

«Δεν προλαβαίνω. Θα σου πω όσα πρέπει και κάνε ό,τι θέλεις.»

«Και γιατί να σε πιστέψω;»

«Θα πιστέψεις σαν δεις πως δεν φτάνω μέχρι του Σταυρού. Θα πιστέψεις! Κανείς δεν κάνει πλάκα σαν βλέπει τις ανάσες του να σώνονται. Κι εμένα τα ψωμιά μου σώνονται. Άσε τα πείσματα. Πίστευε ό,τι θέλεις. Μα τώρα, που μπορώ ακόμη, άκουσέ με», είπε ήρεμα. Μετρούσε τις στερνές της σοβαρές κουβέντες. Ήξερε τι θα γίνει και μιλούσε αποφασισμένη. Πρόσεχα τα λόγια της, μα όσα πέρασα στο χαμό της μάνας εξαιτίας της δεν με άφησαν να προσέξω την τραγική χροιά τους.

«Τι θέλεις να μου πεις;» ρώτησα.

«Κι εγώ δεν είμαι σίγουρη. Κάτι σπουδαίο είναι γραφτό να βγει από σένα. Δεν ξέρω τι ακριβώς... Θα βρεις κάποιο σύντροφο που κανείς δεν υπολογίζει και θα γεννήσεις γιο ή κόρη· δεν ξέρω. Θ’ αλλάξει τόσο τον κόσμο, που θα το θυμούνται αιώνες μετά.»

Γέλασα.

«Είναι γραφτό, είπες; Πόσο γραφτό; Πού;» δεν μπορούσα να συγκρατηθώ. «Καλά, τέρας θα γεννήσω;»

«Δεν νογάζω», είπε σοβαρή. «Ξέρω μόνο ότι ενδιαφέρονται τόσο μεγάλες δυνάμεις, που με τρομάζουν.»

Συνέχισα να γελάω, αν και άρχισα ν’ ανατριχιάζω.

«Και για πες μου», ρώτησα. «Είναι για καλό ή για κακό; Οι δυνάμεις, εννοώ...»

«Ούτε αυτό το ξέρω. Ξέρω μόνο ότι, χάρη σε σένα, θ' αλλάξει ο κόσμος πορεία.»

«Κι εγώ γνωρίζω καλά πως ποτέ ο κόσμος δεν άλλαξε πορεία χωρίς να ποτίσει τους τροχούς της αλλαγής με αίμα· άφθονο αίμα, ψέματα;»

Δεν απάντησε. Πέρασε την ερώτηση σαν να μην έγινε ποτέ. Συνέχισε να μιλά σαν να μην είπα λέξη.

«Άκου, τώρα είναι ευκαιρία. Μετά πέταξε το πουλί», ήταν τα τελευταία της λόγια.

Ύστερα σώπασε.

Πέθανε 13 Σεπτέμβρη εκείνης της χρονιάς. Όπως το υποσχέθηκε: παραμονή του Σταυρού.

Αρνιέμαι οτιδήποτε έμαθα και συνήθισα. Ξορκίζω τη μαγεία που τυλίγει τους λογισμούς μου και πλησιάζω τα χείλια μου στο πρόσωπο του Παναγιώτη. Τι διάολο; Θα τον παρασύρω στα λημέρια μου. Εκεί, ξέρω ότι είμαι το αφεντικό. Βγάζει ένα ευχαριστημένο μούγκρισμα. Τα χείλια μου ενσωματώνονται στο όνειρό του. Ανοίγει τα μπράτσα και με αγκαλιάζει· το περίμενε; Με δέχεται μαχμουρλής και ακιλουθεί τέλειο σμίξιμο.

«Καλημέρα, δεν μου φαίνεσαι τόσο άρρωστη», διαπιστώνει. Τανιέμαι σαν ευχαριστημένη γάτα! Τι όνειρο ζω μαζί του;

«Ποιος είσαι εσύ; Τι δουλειά έχεις εδώ τόσο νωρίς;»

«Είδα φως και μπήκα», απαντά, και το κοινότοπο ακούγεται ξεχωριστή εξυπνάδα. Ακολουθώ το χιούμορ του ή τουλάχιστον προσπαθώ.

«Μπα, βρήκες τίποτε ενδιαφέρον;»

Άλλη φορά θα τα έβαζα με τον εαυτό μου, γιατί σιχαίνομαι να παίζω τη ροζ γατούλα στο κρεβάτι. Αυτός ο άντρας με κάνει να μην αναγνωρίζω τίποτε — να τα χάνω. Μα είμαι άνετη σαν να έχω απέναντι τον πιο γνωστό μου εαυτό. Εκνευρίζομαι. Θα χτυπήσω το κεφάλι στον τοίχο μέχρι να σπάσει! Το κεφάλι μου ή ο τοίχος — δεν με νοιάζει!

Αλλάζω και δεν το θέλω. Πώς το είπε η γριά; Δεν θυμάμαι καλά. Φταίει το δέος που έβλεπα μια ψυχή να φεύγει; Ντρεπόμεν τον τρόπο που σκεφτόμουν γι' αυτήν παλιά; Μπα! Χαζές δικαιολογίες. Πώς το 'πε να δεις; «Μην τα βάζεις με κάτι δυνατότερο ή κάτι που δεν καταλαβαίνεις.» Κάτι τέτοιο. Χαζομάρες, σκέφτηκα· μα γιατί νιώθω ότι αυτό το “ριζικό” έχει ζωή κι έχει βγάλει πόδια; Πήρε τη μορφή της νεκρής και με κυνηγάει; Είναι αδύνατον να ξεφύγω. Τρέχω. Βιάζομαι. Μα όπου κι αν στρίψω, το ίδιο νεκρό πρόσωπο βλέπω μπροστά μου να λέει ξανά και ξανά τα ίδια λόγια! «Μην τα πληρώσεις!» Και το ριζικό είναι μασκαρεμένο, για να μην το γνωρίζω. Φανερώνεται χωρίς μάσκα, μα με την ίδια μορφή, κι απαιτεί το χρέος που του έχω! «Αρνούμαι», φωνάζω. Σφίγγω τα μάτια, μα αυτό είναι πάλι εκεί. Το ίδιο, και πολύ πιο απαίσιο!

Χάνω τη σειρά του χρόνου. Αδιαφορώ για την ύπαρξη σειράς. Σκόρπιες εικόνες: καλοκαίρι, νυχτωμένη πόλη, πάρτι με μπουγέλα, νερό μέχρι το κόκαλο, ανεμελιά, γέλια. Και η σκοτεινή απόχρωση: πηγαίνω να του μιλήσω αποφασισμένη. Δεν συνήθιζα να κάνω ερωτική εξομολόγηση. Μόλις βγήκαμε από την πισίνα της ΧΑΝΘ, αράζουμε στο πάγκο και τον κοιτάω κατάματα, με βλέμμα όλο λατρεία. Ούτε αυτό το συνηθίζω.

«Παναγιώτη, θέλω να σου πω κάτι πολύ σοβαρό.»

Αυτός είναι αφηρημένος ή τάχα πολυσχολος.

«Ναι;»

Με όμοιο τρόπο.

«Κάτι έλεγες...»

Δεν ξέρω τι να πω.

«Τι είναι;»

«Έλεγα πως έχω να σου πω...»

Αντιμετωπίζω έναν τοίχο. Μιλά χωρίς να με κοιτά.

«Δεν είναι καλύτερα να μιλάμε για τα σοβαρά μόνο σαν είμαστε απολύτως σίγουροι;» Ήταν αμίμητος στο να κόβει τα φτερά σου.

Ναι, Παναγιώτη. Ναι, καλύτερα να ζούμε την ομορφιά μόνοι και να μην αφήσουμε τρίτους να μπαίνουν στη μέση. Δεν πειράζει να ζεις εγωιστικά την αγάπη. Πιο καλά μόνοι. Χωρίς τη ζήλια του κόσμου. Τι είπες, Παναγιώτη; Ομορφιά κι εγωισμός δεν ταιριάζουν;

Συμφωνώ τυπικά. Λέω «τυπικά» και ντρέπομαι! Η αγάπη —η ομορφιά, ήθελα να πω— μπορεί να σε κάνει εγωιστή; Κι είπες και κάτι άλλο. Πώς; Όχι δεν είδα κανέναν με λευκά γάντια χωρίς κουμπιά εδώ γύρω. Ούτε λιγνές γάτες με καμπούρα να κυκλοφορούν στους δρόμους. Μου φαίνεται ότι είσαι λίγο κουρασμένος, όχι; Έλα λίγο στην αγκαλιά μου να ηρεμήσεις.

Δεν τον αγκάλιασα ξανά έτσι. Ένιωθα χρήσιμη και μου άρεσε... Ζωντάνεψε στα χέρια μου και ξανακάναμε αυτόν τον τέλειο έρωτα. Γιατί μόνο μαζί του ένιωθα έτσι; Τόσους γνώρισα, τον ένα διαφορετικό από τον άλλο, τι φταίει; Α, δεν είμαι στα καλά μου. Τα σκαλίζω πολύ, ενώ η ζωή είναι απλή κι όμορφη. Ο Παναγιώτης χαλάρωσε κι ηρέμησε. Ξεχνώ το πριν. Σηκώνομαι κι ανοίγω το παράθυρο. Ευφορία! Το δωμάτιο γεμίζει λιακάδα μετά την μπόρα...

7.
ΤΑ ΓΑΝΤΙΑ

[Παναγιώτης και Ειρήνη]

Αν ήξερα πως θα έβρισκα μελά, θα το βούλωνα —
τ' ορκίζομαι. Εσύ πώς με κόβεις δηλαδή; Γουστάρω λόγια
του αέρα, κορδέλες και φούμαρα;

Όχι δα.

Δεν ζηγιέμαι σπαθί; Καλά, αυτό άσ' το καλύτερα. Όλο
σ' αυτό κολλάς, γιατί; Από τις πρώτες μέρες το ξεκαθάρισα:
«δεν πιστεύω στα μεγάλα λόγια», είπα. Όχι; Αυτό είπα και
ξέρω — τα λάθη μου, και τα ξέρω και τα μολογάω! Έκανα
λάθος, μέγα λάθος· αλλά σου βγήκε σε καλό; Σου βγήκε!
Φαντάσου να ήσουν μαζί μου τώρα... Με μένα και μια ορ-
δή λευκά γάντια. Πολυκοσμία! Αλλά πάλι, γιατί σου τα λέω
τούτα, θα μου πεις.

Ε, λοιπόν, γιατί σου τα λέω; Τι με νοιάζει μετά από τό-
σα χρόνια; Ε, λοιπόν, με νοιάζει και με κόφτει! Και πολύ
μάλιστα. Θα μου πεις τώρα ότι τον βάρεσε η μοναξιά το
φουκαρά — έτσι που κατάντησε, θα μιλούσε και με τοίχους!
Λάθος, θα σου πω· μέγα λάθος! Μακάρι να ήμουν μόνος!
Το λαχταράω! Μα δεν μ' αφήνουν. Ποιοι; Θα σου πω. Πε-
ρίμενε και θα μάθεις. Λοιπόν...

Σου ξηγήθηκα από την αρχή πώς πάνε τα πράγματα.
Πότε; Τι πότε; Δεν θυμάσαι; Δεύτερη, βαριά τρίτη μέρα,
θαρρώ! Όταν σου είπα ότι δεν πιστεύω στα μεγάλα λόγια,
θυμάσαι; Α, μπράβο! Τόσο νωρίς.

Τότε γιατί ρωτάς «τι λέω»; Σου είπα πώς πήγαν τα
πράγματα: στην αρχή, βλέπω λιγνές καμπουριαστές γάτες.

Βλέπω γάτες με κυρτή πλάτη, έτοιμες να τιναχτούν και να μου βγάλουν τα μάτια. Τα νύχια τους είναι έξω κι η ουρά τους όρθια· δεν μασάω. Μεγάλωσα με γάτες και δεν με φοβίζονται. Βλέπουν πως δεν μασάω, και πλακώνουν και τα λευκά γάντια. Το ένα πίσω από τ' άλλο. Στη σειρά. Πρώτα...

Για ποιον, ρωτάς;

Ε, λοιπόν, μόνο για μένα έρχονται· εγώ, μοναχά, τα βλέπω. Και αρχικά ήταν γάντια τζούφια σαν χαντούμες, σαν άχρωμες σαλούφες. Κολυμπάς δίπλα τους και δεν σε τσούζει το άγγιγμά τους.

Μετά ζορίζουν. Έρχονται όλα μαζί. Το ένα πίσω απ' το άλλο. Πού να φυλαχτώ; Μερικά δείχνουν πρόσωπα. Ποια πρόσωπα; Αυτά που τα φορούν; Άγνωστο! Άλλα δείχνουν δρόμο ή μιλούν. Άλλα, πάλι, είναι ξεφτισμένα, κιτρινισμένα και βρόμικα. Ή άλλες φορές δεν φαίνονται πρόσωπα. Μόνο θολούρα! Μετά, ένας ένας άρχισαν να φανερώνονται. Α, πάντα ευγενικοί, μη λέω ψέματα. Ξέρουν πολλά. Να, σένα, για παράδειγμα, σε ξέρουν.

Και τι με νοιάζει, ρωτάς; Με νοιάζει και με κόφτει. Όχι για μένα. Για σένα πρώτα. Τι γιατί; Είμαστε ή δεν είμαστε μαζί; Ε, λοιπόν, δεν θέλω κανείς να μιλά για την κοπέλα που έχω πλάι μου. Η σχέση μας είναι πολύτιμη και κανένας δεν μπορεί να έχει λόγο για τη σχέση μας. Ούτε σε μένα μπορεί κανείς να λέει πώς να πορευτώ και τέτοια· ούτε για την γκόμενά μου. Χαίρομαι που συμφωνείς. Όχι, δεν είπαν άσχημη κουβέντα για σένα. Ίσα ίσα σε γουστάρουν, ίσως σε φοβούνται κιόλας. Δέος; Τι να πω; Και ποιος δεν θα σε γούσταρε, θα μου πεις; Πού κολλάω εγώ τότε;

Εσύ, θα ήθελες να παίρνουν μάτι τις κρυφές σου στιγμές; Μη γελάς, δεν είναι αστείο. Όταν ήρθαν να μου μιλήσουν, έτσι νόμιζα κι εγώ. Πότε; Πριν λίγο, δεν τους είδες·

φανερώνονται μόνο σε όσους θέλουν. Φοβήθηκες; Αν ναι, σταματώ. Δεν θα επιτρέψω να μπουν κι άλλο ανάμεσά μας. Ίσως κάνω λάθος. Δεν σε ξέρω καλά και πρέπει να φροντίζω να σου κάνω καλή εντύπωση, κι όχι να σε φορτώνω με τα προβλήματά μου. Γιατί να σε νοιάζουν; Τι; Τι είπες; Ό,τι είναι δικό μου δεν είναι ξένο — είναι και δικό σου; Πολύ ωραίο να το ακούω, σ' ευχαριστώ. Θέλω να ξέρεις όμως ότι δεν είμαι νούμερο, λέω αλήθεια. Δεν μιλώ έτσι στην πρώτη γκόμενα που θα πέσει στο στρώμα μου. Σου μιλώ γιατί, μπορεί να μην το πιστέψεις, μα δεν έχω λόγο να κρυφτώ. Από την πρώτη στιγμή — ναι, ξέρω, δεν είναι ανάγκη να το πεις, όλοι έτσι ξεκινούν τα παραμύθια: «Από την πρώτη στιγμή που σε είδα ένιωσα μπλα, μπλα...» Είναι περίεργο, αλλά έχω την αίσθηση ότι θα με καταλάβεις, γιατί δεν είσαι σαν τις άλλες! Σκατά! Σου λέω χαζομάρες και κοροϊδεύω τον εαυτό μου... Τι; Με πιστεύεις; Χα! Έξω απ' το χορό είναι εύκολο να το λες.

Δεν μου αλλάξεις γνώμη, τα ξέρω τα καζάντια μου. Τι είπες; Το ήξερες από νωρίς; Ναι, ξέρω ότι δεν το βάζεις κάτω στις δυσκολίες. Έτσι τουλάχιστον σε κόβω. Μα αυτό ξεπερνά τα ανθρώπινα. Ειρήνη, λοιπόν, μη λες ότι σε βγάζω έξω από τη ζωή μου. Στα δύσκολα, σε ποιαν έτρεχα πάντα; Όταν είχαμε τον Μάνθο στο χειρουργείο, σε ποια έτρεξα να βγάλω το βράδυ; Καλά, ξέρω ότι ο Μάνθος μόνο συμπάθειά σου δεν ήταν, μα ήταν ο πρώτος που χάναμε στην παρέα. Σε σένα έτρεξα, δεν σου λέει τίποτε αυτό;

Ορίστε, άλλα ήθελα να πω και πολυλογώ. Μιλώ τζάμπα και βερεσέ! Τι ήθελα να πω; Α! Καλύτερα να έκοβα τη γλώσσα μου και δεν θα έπιανα μολύβι και χαρτί... Ας όφονται τα λευκά γάντια — αυτά γύρεψαν να γράψω την αλήθεια, όπως την έζησα. Ναι, όπως διαβάξεις! Γιατί; Όταν

τους είπα ότι, σαν δυο άτομα ζουν μαζί, υπάρχουν δυο πραγματικές αλήθειες —μια για τον καθένα τους—, δεν με άκουσαν. Επέμειναν να γράψω τη δική μου αλήθεια, όπως την έζησα εγώ. «Γιατί;» ρώτησα. Αγρίεψαν και φοβήθηκα, γι' αυτό γράφω. Γιατί;

Πες ότι είμαι χέστης και δεν το παραδέχομαι. Πέρασε ο καιρός που πίστευα ότι οι καλές προθέσεις αρκούν για ν' αλλάξουν όλα τα στραβά στον κόσμο. Κουράστηκα. Νισάφι. Οι καλές προθέσεις δεν αλλάζουν τίποτε, όπως οι σίτχοι δεν ρίχνουν καθεστώα. Τώρα! Πέρασε ο καιρός των ονειροπόλων και των ποιητών. Πάει η εποχή που ο κόσμος έβγαине με το παραμικρό στο δρόμο και μέχρι και κυβερνήσεις γκρέμιζε με την οργή του.

Ναι, μην παραξενεύεσαι, ξέρω με τι όνειρα μεγάλωσες. Μπορεί κι εμένα οι ίδιες ιστορίες τις χειμωνιάτικες νύχτες να με έφτασαν ως εδώ, μα ο κόσμος αλλάζει. Και αλλάζει γρήγορα, δεν τον προλαβαίνεις...

Άσχετα με αυτά. Σου έλεγα γιατί πιάστηκα πάλι να γράφω. Άκου λοιπόν. Τώρα τα άσπρα γάντια έρχονται πιο συχνά. Μάλιστα, κάποτε βλέπω ποιος τα φορά. Βλέπω μορφές άγνωστες ή γνώριμές μου, μα άσχετες μεταξύ τους. Μορφές που επιμένουν πειστικά.

«Βλέπεις ότι ακόμα κι αυτή μάς ξέχασε», λένε τα σκυθρωπά γάντια — ξηλωμένα και παλιά, σαν γάντια νεκρού ή γάντια παλιάς εποχής. Θα μου πεις «έτσι κι αλλιώς, η εποχή που φορούσαν γάντια πέρασε από καιρό». Έτσι δεν θα μου πεις;

Τα γάντια έρχονται τις νύχτες και μου μιλάνε για σένα. Λένε λόγια συμπάθειας· μόνο καλά λόγια. Σου τ' ορκίζομαι, μη φοβάσαι. Μόνο μια φορά σε ανέφεραν μυστήρια, είπαν «αυτή, ντε, αυτή που αλλιώς μολογάει την ιστορία σας». Κι

εγώ έφαχνα σαν χαζός για ποια «αυτή» μου μιλάνε τα γάντια και γιατί δεν λένε τ' όνομά σου· μήπως έχουν τίποτε μαζί σου κι έτσι. Γιατί, να το ξέρεις, η γνώμη τους μπορεί να μην μ' ενοχλεί, μα τα γάντια δεν σταματούν να ζητούν κάτι μέ-
χρι να γίνει. Κάποτε μου ξεκαθάρισαν για ποια μιλάνε.

Είπαν:

«Γράψε την ιστορία όπως την έζησες εσύ.»

Οι διαφορές είναι μικρές. Γιατί; «Εντάξει, θα μιλήσω και θα τα πω όπως ζητάτε», τους αποκρίθηκα. Ναι, ό,τι γυ-
ρέψετε θα πω, σωστά μιλάτε. Έτσι πρέπει κι έτσι θα κάνω, βεβαιώσα. Και στο κεφάλι μου φωνές — μόνο φωνές. Όλο φασαρία, σαματάς κι οχλαγωγία. Κι εγώ φοβάμαι, φοβάμαι πολύ... Πάρτε τους μακριά, μακριά μου. Να μην τους βλέ-
πω, δεν μπορώ.

Θα τα πω όλα όπως έγιναν. Σε συνάντησα σε ένα χορό στον ιστιοπλοϊκό όμιλο — χορός μέχρι εξάντλησης. Τότε έμενα στην Αμαλίας, δίπλα στο Γαλλικό Ινστιτούτο. Δεν ήσουν πολύ καλά και κοιμήθηκες στο κρεβάτι μου. Κοιμη-
θήκαμε δίπλα δίπλα. Και την πρώτη νύχτα δεν κάναμε τίπο-
τε. Κοιμηθήκαμε σαν αδερφάκια. Έτσι δεν έγιναν όλα; Έτσι!

Μετά οι λεπτομέρειες πήραν το δρόμο τους. Ζήσαμε πολλά μαζί. Δεν ξεχνώ τα βράδια στο σπίτι της θείας, αυτό στη Βενιζέλου, ή κάνω λάθος; Θυμάμαι τα φώτα να είναι σβηστά και να παίζει κατά προτίμηση κλασική μουσική. Θυμάμαι βενεδικτίνη και Parfait d'Amour σε κολονάτα ποτήρια — της θείας. Ξεροσφύρι η βενεδικτίνη. Λικέρ και συζητήσεις, λόγια αρωματικά και μετά έρωτα. Δίπλα έπαιζε το ραδιόφωνο. Πήρα τηλέφωνο και σου έκανα αφιερώσεις: «στην Ειρήνη που είναι φτιαγμένη για πόλεμο, μα δεν το ξέρει». Έτσι είπα. Έτσι παρήγγειλα. Έτσι ακριβώς. Όχι, δεν ήξερα τίποτε. Ούτε έριχνα μπηχτή. Ήταν λόγια που μου

ήρθαν από μόνα τους στο μυαλό. Τότε δεν είχα τα γάντια να διατάζουν. Όλα ήταν όμορφα εκείνη τη νύχτα, ενώ τώρα τα γάντια έρχονται συνέχεια και μου σκοτίζουν το μυαλό. Να μην μπορώ. Να μην ξεχνιέμαι!

Δεν θέλω να το παίζω «άγιος», γιατί ξέρω ότι έχω τα λάθη μου. Το κυριότερο είναι ότι σε θεώρησα δεδομένη. Και αυτό το πλήρωσα... Καλά έπραξες. Οι μνήμες έρχονται στο νου μου ανάκατες και σκόρπιες στο χρόνο. Κυριαρχεί μία: εσύ είσαι στον πατέρα σου κι αυτός είναι με νέα οικογένεια. Η διαφορά σας είναι μεγάλη κι εγώ αναρωτιέμαι πώς μπορεί τα μισά σου γονίδια να είναι αυτού του ανθρώπου. Είμαστε στη Γερμανία, χρόνια μετά, ένα βράδυ του Ιούλη με γλυκό καιρό. Κάνουμε βόλτα στο Μόναχο και κάτω μας είναι το Ολυμπιακό Στάδιο. Είμαι ανεβασμένος και το χέρι μου είναι κάτω από το λευκό σου πουκάμισο, στο βυζί σου — παίρνει τα μέτρα γλυκά. Ο καιρός είναι όμορφος, θυμάσαι; Βράδυ καλοκαιριού στο Μόναχο, τα U-Bahn στο βάθος διαβαίνουν κι εμείς περπατάμε αγκαλιασμένοι στο κουρεμένο χορτάρι. Υπέροχη αίσθηση! Η ευδαιμονία βαλμένη σε εικόνες! Όχι, δεν τόλμησα να έρθω το βράδυ στο κρεβάτι σου. Στο σπίτι του πατέρα σου; Δείλιασα. Σου το ξαναείπα πως δεν σου αξίζω.

Από τότε γίνηκαν πολλά. Από μένα έγιναν μόνο χαζομάρες! Τι λένε; Όταν είναι να «χάσει» κάποιον αυτός που κυβερνά τον κόσμο, πρώτα τον τυφλώνει. Πρώτα τον αλαφιάζει και τον οδηγά να κάνει όσα δεν πρέπει. Όσο προλαβαίνει τουλάχιστον. Ποιος είδε τυφλό να βιάζεται και να μην τρώει τα μούτρα του; Και μετά να μη ρουφά το ίδιο του το αίμα; Και να το αποζητά — να το φχαρισιτιέται σαν βρικόλακας. Έτσι έκανα κι εγώ. Εκεί έφτασα.

Δεν θέλω να δικαιολογηθώ. Με ξέρεις και σε ξέρω. Με μένα τα 'χω. Ούτε θέλω να με σπλαχνιστεί κανείς, γιατί το φτύσιμο μού πρέπει. Η στάση σου με φόβισε. Εγώ είμαι μαθημένος αλλιώς. Ερχόσουν να μου ανατρέψεις ό,τι πίστευα! Τι να κάνω; Κιότεψα. Η σιγουριά μου πάει περίπατο, και άντε να τη βρεις. Δεν ήξερα τι τρέχει με σένα και πώς με βλέπεις. Όσπου κατάλαβα τι παίζεται. Κατάλαβα ότι δεν ήταν ένα πηδημα, μια «ξεπέτα» από τις συνηθισμένες. Τότε τρώμαξα! Πες με ανώριμο — δεν με πειράζει, θα το δεχτώ. Πες ότι με νοιάζει μόνο η καλοπέραση κι ότι δεν δίνω δυάρα για το αύριο — κι αυτό θα το σηκώσω. Ανεύθυνος; Ναι, αν το θέλεις, ανεύθυνος. Μα μη σκεφτείς πως φοβάμαι το μέλλον. Τι κι αν διέκρινα σύννεφα, για μας πάντα αργεί η μπόρα! Να που δεν άργησε όμως! Τα γάντια ήρθαν πρώιμα. Τι κάνω τώρα; Ψάχνω σενάρια που θα ελαφρύνουν τη θέση μου; Ή ήμουν βλάκας κι ανίκανος να δεχτώ το λαχείο που μου έλαχε; Πρέπει να έχω αυτοκαταστροφικές διαθέσεις.

Γι' αυτό, από την πρώτη φορά που μου γύρεψες να τελειώσουμε, το δέχτηκα. Ό,τι θέλεις εσύ, είπα, και με κοιτάζες περιέργα. Θυμάσαι πώς με κοιτάζες;

Οκτώ του Σεπτέμβρη ήταν, δεν το ξεχνώ. Μα πάλι μέσα μου δεν άντεξα και σε πήρα —θυμάσαι— σε μια είσοδο πολυκατοικίας και φιλιόμασταν· φιλιόμασταν με τις ώρες. Σου έχει τύχει ποτέ, Ειρήνη, άλλο να έχει αποφασίσει το μυαλό σου, και τα μέλη σου να επαναστατούν και να κάνουν το δικό τους; Σ' αυτό το αδιέξοδο παιδευόμουν κι ακόμη εκεί παιδεύομαι! Η λογική μου έλεγε «το κορίτσι κατάλαβε, δεν σε θέλει, άσε την ήσυχη», μα το σώμα αντιδρούσε. Ήταν πάνω από τις δυνάμεις μου.

Πολύ πιο άνω. Ακούς, Ειρήνη; Καταλαβαίνεις τώρα;

Στις 8 Σεπτεμβρίου γράψαμε το τέλος στην επίσημη σχέση μας. Στις 8. Και μετά αρχίσαμε να ζούμε χωρία. Κοροϊδεύαμε τους εαυτούς μας. Κάναμε ότι ο ένας αδιαφορεί για τον άλλον, μα όποτε σε χρειάστηκα ήσουν εκεί. Βρισκόμασταν συχνά πυκνά. Εσύ βρισκόσουν και με άλλους. Εγώ σ' έσπρωχνα να τους βλέπεις. Τι να κάνεις μαζί μου; Ναι, για μένα το έκανα, δίκιο έχεις. Δεν μου πήγαινε να σε βλέπω νοσοκόμα. Για άλλα ήσουν φτιαγμένη. Όταν μια φορά αγανακτισμένη ήρθες στο σπίτι μου με φαγητό σε τάπερ, αποφασισμένη να με αποχαιρετήσεις, πριν προλάβω να μιλήσω μ' έβαλες κάτω και μου έκανες τον καλύτερο έρωτα που θυμάμαι. «Ήθελα να σου δείξω τι θα έχανε», είπες αργότερα. Τότε ήμουν καλά ακόμη. Τίποτε εγώ, ήμουν στην κοσμάρα μου. Απορώ πού βρίσκω το θράσος και σου γράφω.

Η φωνή μέσα μου κραυγάζει: «Ποιον κοροϊδεύεις, ηλίθιε;» Θέλω να δουν όλοι κυρίως αυτά τα σκυθρωπά γάντια, που δεν με αφήνουν ήσυχο. Πόσο αξιολύπητος είμαι για να εξασφαλίσω μια καλή μελλοντική ετυμηγορία;

«Στην Ειρήνη, που δεν θέλει να τη φωνάζουν Δαλιδά.» Θυμάμαι τη συζήτηση για την ιστορία του Σαμφών και της Δαλιδάς. Η αφιέρωση είναι μια πρώιμη προειδοποίηση.

Το γάντι ρωτά «τι κάνεις;» Λέω «ξέρω, το ξεφτίλισα».

[Παναγιώτης]

«Εγώ θα γεννήσω το πρώτο σου παιδί», δήλωσες, Ειρήνη, με φωνή απόλυτη και σοβαρή. Σαν να συνεχίζεις μια προηγούμενη κουβέντα μας. Ενώ μιλάς ξεκάθωρα, είσαι ξαπλωμένη πάνω μου και βιάζομαι να σηκωθώ, να ντυθώ και να φύγω. Είσαι γυμνή και παίζεις με δυο μόνες τρίχες στο στέρνο μου. Μα μιλάς χαρούμενα, μ' ένα ύφος «μη νοιάζεσαι εσύ, τα παίρνω όλα πάνω μου», σαν να είναι κάτι καθημερινό τάχα. Σαν να λες ότι θα πας στο περίπτερο ν' αγοράσεις τσιγάρα, κι ας μείνω εγώ σπíti να ξεκουραστώ. Πότε κουράστηκα, Ειρήνη;

Μιλάς αυθόρμητα, καθώς γέρνεις πάνω μου λαχανιασμένη μετά τον ερωτικό διάλογο. Τα στήθια σου είναι ιδρωμένα και λαχταριστά. Οι ρώγες σου σκληρές σαν πέτρες. Η ματιά σου είναι τρυφερή σαν χάδι στο πρόσωπό μου.

«Τι είπες;» ρωτώ παραξενεμένος. Δεν πιστεύω στ' αφτιά μου. Θα δεχόμουν οτιδήποτε άλλο, ακόμη και γκρίνια, αλλά όχι αυτό.

Είχες χώσει το στόμα σου στη μασχάλη μου και μασουλούσες.

«Ο ιδρώτας σου μυρίζει μωρουδίστικο άρωμα», είπες, «με τρελαίνει». Με μασούσες με τα χείλια, τα δόντια και τη γλώσσα στα πλευρά. Πιπίλιζες, δάγκωνες, ρουφούσες και με παλάβωνες. Βογκούσα εγώ κι αναστέναζες εσύ.

«Δεν μιλάς. Δεν λες τίποτε», είπες γυρεύοντας απάντηση.

«Τι να πω;» αντιγύρισα. «Δεν ρώτησες τίποτε. Μια δήλωση στο βρόντο έκανες — λόγια του αέρα.»

Η φωνή σου είναι βραχνή και λάγνα. Χορτάτη από πριν. Κουλουριάζεσαι σαν ευτυχισμένη γάτα.

«Κάνεις σαν να μην ενθουσιάζηκες», είπες.

«Με τι;»

«Μ' αυτό που σου είπα! Τι θα πει “με τι;” Σου λέω ότι θα γεννήσω το πρώτο σου παιδί· κι εσύ κάνεις σαν ν' άκουσες ότι θέλω κι άλλη ζάχαρη στον καφέ!»

«Τι πράγμα; Κι άλλη ζάχαρη;»

«Ο λόγος το λέει, μην τρελαίνεσαι!»

«Ξέρεις ότι αυτό δεν μπορεί να γίνει», είπα σοβαρά. «Χθες μου έλεγες ότι δεν θα κάνεις παιδί, θυμάσαι;»

Χθες βράδυ στο κρεβάτι είχαμε μακριά συζήτηση. Το ξημέρωμα μάς βρήκε να φλυαρούμε σοβαρά. Μου είπες για την κατάρα-κληρονομιά που σου άφησε η γιαγιά σου πριν πεθάνει. Μιλούσες με φωνή σκιαγμένη, σαν να είχες ακουμπήσει τον τρόμο. Έβλεπα κι εγώ τη γριά στα λόγια σου ν' αναγγέλλει τον τρομερό χρησμό. Φοβόσουν, Ειρήνη. Το δέος σου μούδιαζε τα ούλα, έτσι μου είπες.

Μετά είπες: «Δεν είμαι τρελή. Όλα μου έτυχαν μαζεμένα. Μου έτυχαν πράγματα περίεργα κι ακαταλαβίστικα από τότε που πέθανε η μάνα· μικρή ήμουν, στα χέρια μου έσβησε», ψιθύρισες, και ένας λυγμός σ' έπνιξε. «Ξέρω ότι δεν θα με πιστέψεις, αλλά υπήρχαν κι άλλα πολλά σημάδια. Άκου να σου πω...»

«Σε πιστεύω, δεν χρειάζεται», σε διέκοψα. Οι εφιάλτες μου αποκτούν σάρκα κι οστά.

«Όταν είπα ότι θα κάνω το...» πήγε να δικαιολογηθεί.

«Αφού ξέρω, μου είπες ότι δεν θα κάνεις παιδί. Φοβάσαι...»

«Εσύ, τι θα έκανες;» ρώτησε.

Έμεινα σκεπτικός. Αυτά που έχω δει με βασανίζουν.

«Δεν ξέρω, θα σου πω αργότερα», απάντησα.

«Πότε;»

«Περίμενε δέκα μέρες, για να σιγουρευτώ», είπα. Ήμουν ειλικρινής.

Σιγουρεύτηκα πιο νωρίς. Τη δεύτερη ή την τρίτη φορά που πέρασαν τα γάντια —τις μέρες εκείνες, θυμάμαι, σαν έλκεινα τα μάτια να κοιμηθώ δυο λεπτά, τα γάντια περνούσαν συχνά πυκνά· με άφηναν άγρυπνο να τρέμω και σηκώνουν με μάτι γαρίδα, κατάκοπος— μαζώχτηκαν κοπάδια σε μια καταχνιά εκεί πλάι. Μαζί τους ήρθε το πρόσωπο· αυτό ερχόταν μονάχα τις μέρες που έβλεπα την Ειρήνη. Είχε γδαρμένο δέρμα και κρέμονταν κλωστές. Όταν σταμάτησα να τη βλέπω καθημερινά, σταμάτησε να εμφανίζεται και νόμιζα πως πάει, ξεφορτώθηκα τα σκυθρωπά γάντια. Ήταν μάταιη η χαρά: ούτε δυο μήνες δεν είχαν περάσει, και φάνηκαν ξανά. Αυτό το γδαρμένο πρόσωπο ήταν το μόνο που μιλούσε: «εσύ θα μου κάνεις το παιδί μου», έλεγε κάθε φορά, «εσύ μαζί της». Την τρίτη μέρα δεν άντεξα και σου είπα ότι δεν θα κάνω παιδί μαζί σου. «Όχι ότι δεν θέλω», εξήγησα, «μα...» και σου διηγήθηκα τι συνέβαινε. Το πρόσωπό σου μαζεύτηκε. Κάτι σε ενόχλησε. Άρχισα να καταλαβαίνω και στενοχωρήθηκα. Δεν ήθελα να σε χάσω, αλλά έπρεπε. Βρήκα μια χαζή δικαιολογία για να χωρίσουμε. Χωρίσαμε. Πόνεσα. Τα έμπλεξα με την Κλαίρη, «μια χαζιά», έλεγε ο φίλος μου ο Βασίλης, ο μόνος που με πλησίαζε. Δεν τον ξαναείδα από τότε. Ο Βασίλης είχε δίκιο: η

Κλαίρη δεν κράτησε πολύ. Χώρισα και, μόλις έφυγε η Κλαίρη, τα γάντια ξαναήρθαν· σπάνια με αφήνουν πλέον.

Δεν έχει περάσει εξάμηνο από τότε κι η παρουσία τους δεν με αφήνει ήσυχο. Από τη μια οι γάτες που καμπούριαζαν τη ράχη τους σαν με συναντούσαν στο δρόμο, από την άλλη ένα ζόρικο συναίσθημα, κάτι σαν ψιθυριστά λόγια που δεν ακούγονται στους άλλους μα σκαλώνουν μόνο στο δικό μου αφτί — σαν να βρίσκουν στο τύμπανό του τη ζεστή φωλιά τους. Και δεν ξεκολλούν από εκεί μέχρι να τα συνηθίσω και να συνεχίσω να ζω ήρεμος, ενώ πίσω από τα μάτια μου αυτά κάνουν παρέλαση.

Έτσι είχε η κατάσταση τότε.

Γύρισα στην Ειρήνη μετανιωμένος και της μίλησα, αλλά δεν με πίστεψε. Προσπάθησα ξανά, αλλά τίποτε. Έμεινα με τα γάντια. Έβαξα κάτι σαν την Ειρήνη, αλλά η προσπάθεια ήταν μάταιη. Στην αρχή οι γνωριμίες δεν έλειψαν, και για ένα διάστημα τα γάντια αραιώσαν — κυρίως όταν μπλεκόμουν με «χαζιές» κατά τον Βασίλη. Φαίνεται ότι τα γάντια είχαν το ίδιο γούστο με τον Βασίλη: δεν μπορούσαν τις «χαζιές». Σαν καταλάβαιναν ότι η καινούργια άξιζε, πλάκωναν τα γάντια και μερικές φορές κι ο ανατριχιαστικός με το γδαρμένο πρόσωπο και τη μεγάλη γλώσσα. Αυτόν δεν τον άφηνα να μιλήσει, γιατί δεν άντεχα να τον ακούω. Γι' αυτό την έκανα νωρίτερα, όσο προλάβαινα. Ο ίδιος κύκλος συνεχιζόταν και τα γάντια επέστρεφαν πιο συχνά. Οι προτιμήσεις τους τώρα ήταν χαλαρές κι ακόμη και οι «χαζιές» δεν τα ενοχλούσαν. Κουράστηκα και βαρέθηκα να ψάχνω συνέχεια. Τα παράτησα εξαντλημένος κι έμεινα στο σπίτι κλειδαμπαρωμένος, για να κρατήσω τα γάντια απ' έξω, αλλά τζίφος: τα γάντια δεν καταλάβαιναν από κλειδαριές, σύρτες κι αμπάρες.

Χτυπούσα το κεφάλι μου στον τοίχο για να τα κρατήσω μακριά, αλλά μάταια. Γέμισα σημάδια κι απελπισία...

Άκουσα τότε χτυπήματα στην εξώπορτα. Απαιτητικά. Χτυπήματα επαναλαμβανόμενα, κάποιος γύρευε κάτι. Άκουσα τ' όνομά μου. Ήταν γνωστή η φωνή και σύρθηκα στην εξώπορτα ν' ανοίξω. Ανέλπιστα μπήκε η Ειρήνη.

«Χριστός και Παναγία», φώναξε αντικρίζοντάς με. «Από πόλεμο γύρισες αγόρι μου;» Μετά συνέχισε πιο ήρεμα και καθησυχαστικά:

«Μη νοιάζεσαι, τώρα είναι εδώ η Ειρήνη. Θα σε πάω σε κάποιον να σε δει.»

«Σε ποιον;»

«Άκου με, σε παρακαλώ. Χρειάζεσαι βοήθεια. Θα σε πάω σε ένα φίλο μου γιατρό. Θα τα πεις όλα. Έρχονται ακόμη τα γάντια;»

«Μήπως σταμάτησαν καθόλου; Τώρα έρχονται πιο συχνά», παραπονέθηκα.

«Μη σκιάζεσαι. Θα τα πεις όλα στο γιατρό. Θα σου δώσει φάρμακο, για να σε βοηθήσει.»

Με πήρε αγκαλιά και με ηρέμησε.

Ο γιατρός ήταν ένας αδύνατος φαλακρός με συμπαθητική φωνή.

«Καλημέρα», με καλωσόρισε, «τι έχουμε εδώ;»

«Δεν ξέρω γιατί, με έπιασε πανικός.»

«Γιατρέ, ήρθα να μου μερεμετίσεις τα μυαλά. Είναι καιρός τώρα που 'χουν στραβώσει», λέω φοβισμένος.

«Ήρεμα, όλα θα τα διορθώσουμε», έκανε καθησυχαστικά.

Με άκουσε για πολλή ώρα και μου έγραψε κάτι χάπια. Για λίγες μέρες ηρέμησα. Μέναμε κι οι τρεις μαζί: η Ειρήνη κοιμόταν με το γιατρό, αλλά με πρόσεχε. Κι οι δυο με πρό-

σεχαν και τα γάντια δεν τολμούσαν να έρθουν. Όλα ήταν καλά. Ο γιατρός δούλευε πολύ κι ερχόταν αργά το βράδυ. Μιλούσαμε και κρατούσε σημειώσεις σ' ένα πράσινο τετράδιο. Κάποια μέρα πρότεινε να πάμε σινεμά. Ήταν η καλύτερη μέρα που θυμάμαι. Το έργο με εντυπωσίασε. Το έλεγα «Θέλμα και Λουίζ» και μιλούσε για δυο φίλες που ταξίδευαν με παλιό αυτοκίνητο και δεν λογαριάζανε κανέναν. Κάποτε τα πράγματα χάλασαν και τις στρίμωξαν πολλοί με όπλα στα χέρια. Η Θέλμα κι η Λουίζ κοιτάχτηκαν κατάματα. Ένας δρόμος υπήρχε ελεύθερος, που έβγαζε σε γκρεμό. Η Θέλμα πάτησε γκάζι και το αμάξι όρμησε μπροστά. Η Θέλμα φώναζε δυνατά κι η Λουίζ γελούσε τρανταχτά. Η Θέλμα γελούσε κι αυτή. Εγώ χαμογελούσα. Το αμάξι έπεσε στον γκρεμό και πήρε φωτιά. Το χαμόγελό μου κόπηκε μαχαίρι· αυτό δεν ήταν αστείο. Δάκρυα μου ήρθαν στα μάτια. Το έργο τέλειωσε και βγήκαν οι τίτλοι του τέλους. Το αμάξι καιγόταν — και δεν κατάλαβα γιατί, αλλά μου άρεσε.

Βγαίνοντας από το σινεμά, ο γιατρός δεν έπιανε το χέρι της Ειρήνης. Δεν κοιτάζονταν κι άρχισαν να τσακώνονται· άλλαζαν βαριές κουβέντες.

«Να πας στο σπιτάκι σου, στη γυναικούλα σου, να μη σε ξαναδώ», φώναζε η Ειρήνη. Σαν τη Θέλμα.

Πήγαμε μόνοι στο σπίτι. Το βράδυ εκείνο κοιμηθήκαμε μαζί. Ναι, ήταν το καλύτερο έργο που είδα.

9.

Τ Ο Σ Π Ι Τ Ι Μ Ε Τ Α
Λ Ο Υ Λ Α Κ Ι Α Π Α Ρ Α Θ Υ Ρ Α

[Ειρήνη]

Τελικά τίποτε δεν πάει σύμφωνα με τους υπολογισμούς της. Ή μάλλον, όπως έχουν τα πράγματα, η γυναίκα δεν προλαβαίνει να υπολογίσει τίποτε. Παίρνει τα πράγματα όπως έρχονται, λοιπόν! Βρίσκεται στη σωστή πλευρά του δρόμου, όπως της παρήγγειλε η γριά φίλη της, απέναντι σε έναν άγνωστο. Η φανέλα του είναι λερή κι ο ιδρώτας εξατμίστηκε τη στιγμή που πρόβαλε.

Την κοιτά περιεργα. Τι να γυρεύει με τέτοια κάψα μια άγνωστη στη μέση του δρόμου; Η θάλασσα κι ο δρόμος για την παραλία είναι από την άλλη πλευρά του δρόμου. Τότε η γυναίκα προβάλλει από τη θέση του οδηγού και λέει «ψάχνω το σπίτι με τα λουλακιά παράθυρα».

Ο άντρας περιορίζεται να δείξει αόριστα πίσω του. Μια κίνηση αντί για ένα βαρετό «να, εμπρός σου είναι, δεν βλέπεις;»

«Ξέρω ότι γίνομαι κουραστική, μα είμαι σταλμένη ειδικά για τούτο το μέρος. Αυτή που μ' έστειλε το είπε ξεκάθαρα: “Θα πας στο σπίτι με τα λουλακιά παράθυρα”.»

Ο άντρας έδειξε μεγαλύτερο ενδιαφέρον.

«Και ποια ήταν τούτη; Όνομα δεν έχει;»

«Το όνομά της είναι Τούλα Αντωνιάδου, θαρρώ. Εδώ είπε ότι θα βρω την αδερφή της, για να με βοηθήσει. Είναι πολύ σοβαρό ζήτημα.»

«Πότε σου το είπε; Μήπως κάνεις λάθος;»

«Την είδα πριν μια ώρα. Αποκλείεται να κάνω λάθος.»

Τα τελευταία της λόγια σαν ν' αφύπνισαν τον άνδρα από τη βαρεμάρα του.

«Ξέρεις τι μου είπες τώρα; Περίμενε μια στιγμή, να ειδοποιήσω τη γιαγιά μου. Είναι η αδερφή της Τούλας.»

Η γυναίκα αντιλήφθηκε ένα παράξενα ψυχρό κύμα αέρα να συνοδεύει τα λόγια της. Μα πώς, με τόση ζέστη; Ο άντρας απέναντί της σαν να ρίγησε. Της παρήγγειλε να περιμένει μισό λεπτό κι έφυγε για το σπίτι.

10.
Σ Ω Τ Η Ρ Ι Α

[Ειρήνη και Ανανίας]

Αυτή ήταν η πρώτη νύχτα που πέρασα στο δρόμο. Τότε γνώρισα και τον Ανανία. Μετά άρχισα να ξεπορτίζω όλο και πιο συχνά. Στο τέλος, μου έγινε καθημερινό συνήθειο.

Σαν έφτανε μία η ώρα το βράδυ, ντυνόμουν, έπαιρνα την τσάντα και τα κλειδιά μου και κατέβαινα στο δρόμο, για να βρω τον Ανανία. Με περίμενε έτοιμος να με συνοδεύσει. Πηγαίναμε όπου μπορείς να φανταστείς. Ο Θρασύβουλος δεν τόλμησε να πει κουβέντα. Δεν του είχα δώσει δικαιώματα. Περίμενα μια αντίδρασή του, έτοιμη ν' αρχίσω καβγά· μα σαν τον κοιτούσα κατάματα, κίότευε και κατάπινε τη γλώσσα του, γιατί καταλάβαινε πως δεν τον παίρνει. Μερικές φορές ψιθύριζε ένα «καλά να περάσεις» ή, το πολύ, «να προσέχεις». Περίμενε· θλιβερός και συμφλιωμένος με τη μοίρα του. Κι εγώ έκανα τη ζωή μου ανενόχλητη.

Έκλεινα την πόρτα πίσω μου με αγαλλίαση. Άφηνα τη μιζέρια που μ' έπνιγε. Ήξερα πως, όταν θ' άνοιγα την εξώπορτα, θα έβρισκα τον Ανανία να με περιμένει. Έτσι γινόταν μετά από εκείνο το πρώτο βράδυ που τον πέτυχα.

Ο Ανανίας ήταν γέρος και ταλαιπωρημένος, μα δεν με ένοιαζε καθόλου. Τον αγαπούσα και του χρωστούσα πολλά. Μ' έκανε να πλησιάσω ξανά τον ξεχασμένο μου εαυτό. Στην αρχή θυμόμουν το παρελθόν μου σαν εικόνες παλιάς χαλασμένης τηλεόρασης — με παράσιτα. Πήρε μέρες για να ξεκαθαρίσει η εικόνα και να δω μια νεαρή με τζιν παντελόνι και ανησυχίες διαφορετικές από αυτές των συνομήλικων κο-

ριτσιών. Αρχικά, μου φαινόταν ξένη· μέχρι που τη συνήθισα και κατάλαβα πως είναι η παλιά μου εικόνα.

Ο Ανανίας με βοήθησε να το καταλάβω. Σιέφτομαι ότι μπορεί ν' άκουγα τον Θρασύβουλο, εκείνο το πρώτο βράδυ, και να μην έβγαينا στο δρόμο όπως μου γύριζε. Στην ιδέα ότι δε θα είχα συναντήσει ποτέ τον Ανανία, με πιάνει σύγκρουο.

Τον πέτυχα ανοίγοντας την πόρτα. Φαντάσου ένα ερείπιο — ίσα που τον κρατούσαν τα πόδια του: αδύναμος και βρόμικος ο Ανανίας — ένα τσουβάλι κόκαλα. Είχε δέρμα φαρδύ, σαν ρούχο δυο νούμερα μεγαλύτερο. Φαίνονταν τα κόκαλά του κάτω από το δέρμα, τα μάτια του είχαν μεγάλες σακούλες και τα αφτιά του ήταν πεσμένα. Το μόνο ζωντανό πάνω του ήταν η ουρά του, που δεν έπαυε να την κουνά φιλικά.

Του έβγαλα το όνομα από την πρώτη στιγμή που τον είδα. Είχαμε έναν Ανανία παλιά, στη γειτονιά της Χρυσόχόου. Τα μάτια του ήταν ίδια με τα μάτια του σκύλου: κρεμασμένα, με σακούλες, και καλόβολο ηλίθιο βλέμμα που κοιτά μόνιμα το άπειρο. Έτσι τον βλέπω μπροστά μου ακόμα και τώρα. Και το ρουθούνισμά του ήταν αγχωμένο — ίδια η αναπνοή του σκύλου: έτοιμη, θαρρείς, να σωθεί. Μα εκεί που τον έχεις ξεγγραμμένο και λες «πάει τώρα, μας άφησε χρόνους...» εκεί πάνω ακούς το ξεψυχισμένο του γρύλισμα και τον βλέπεις να μετακινεί τη μιζέρια του με κόπο στο πεζοδρόμιο. Σαν τον Ανανία. Δεν χρειαζόταν πολλή σκέψη· τ' όνομα ήρθε αυτόματα.

«Βρε, Ανανία, τι κάνεις;» τον χαιρέτησα.

Δέχτηκε τ' όνομά του· χαιρόταν που κάποιος δίποδος τον πρόσεχε χωρίς να θέλει να του ρίξει κλοτσιά. Τα βλέμματα μας διασταυρώθηκαν: ένιωσα ένα αίσθημα ξεχασμένο,

μα ευχάριστο και γνωστό σαν την επιστροφή στο σπίτι. Κατάλαβα τι ήταν. Έβλεπα το ζωντανό και καταλάβαινα. Τα μάτια του μου αφηγούνταν τη σκυλίσια ζωή του σε γλώσσα που κανείς άλλος δεν αντιλαμβάνεται. Του περιποιήθηκα το τραυματισμένο πόδι, ενώ ήμασταν μόνοι στην παραλία, εγώ κι αυτός, και τα λέγαμε. Μου έκανε χαρούλες. Ξεκίνησε μια μόνιμη μεταμεσονύκτια σχέση — τέτοια που δεν αξιώθηκα να ζήσω με άντρα. Ο Ανανίας δεν ήταν άνθρωπος, αλλά ήταν διαφορετικός. Τον θυμάμαι, το φουκαρά, να με περιμένει και να μου «μιλάει». Δεν γάβγιζε ποτέ. Νόμιζα πως δεν μπορούσε: πως ένα ζωντανό στην ηλικία του, με μάτια υγρά, καλόβολα και τσιμπλιάρικα, παραιτημένο σαν να μην έβρισκε νόημα στη ζωή του, που τελείωνε, δεν μπορούσε να γαβγίσει.

Μα, να, μου μιλάει. Πρώτα απ' όλα μου μιλούσαν τα μάτια του. Κι ήταν λυπημένα και κουρασμένα, σαν έτοιμα να φύγουν, από τότε που γεννήθηκε. Δεν μπορώ να φανταστώ τον Ανανία κουτάβι. Είμαι σίγουρη ότι ο Ανανίας γεννήθηκε γέρος και ξοφλημένος. Σαν τα κιτρινωπά φύλλα του φθινοπώρου, που τα παίρνεις είδηση μόνο μετά από χειμωνιάτινες καταιγίδες, όταν πια σκεπάζουν την τσιμεντένια πλατεία και το τσιμέντο γίνεται όμορφο με τα φύλλα πάνω του. Αυτά που αφηγούμαι είναι αποικρυσταλλωμένη άποψη που έχω από την επαφή μου με τον Ανανία. Ακούγεται χαζό — κανείς δεν θα το πιστέψει — μα βρήκα τον παλιό μου τρόπο: σαν παραμύθι που ξαναλέει κάποιος — παραμύθι αγαπημένο. Και καταλάβαινα τον Ανανία γιατί μπορούσα να μιλάω με τα ζωντανά που έχουν ανάγκη.

Κι ο Ανανίας είχε ανάγκη. Το γάβγισμά του ήταν ξεψυχισμένο, ένα ουφ-ουφ θυμάμαι. Κι αν δεν ήταν κάποια στιγ-

μή να με ειδοποιήσει για ένα αυτοκίνητο που ερχόταν πάνω μου, δεν θα άκουγα ποτέ δυνατή τη φωνή του.

«Γαβ-γουβ», τον άκουσα να γρυλίζει δυνατά — γάβγισμα που δεν θα ξανάκουγα, μα με ξύπνησε εκείνη τη στιγμή και τραβήχτηκα στην άκρη. Το αυτοκίνητο πέρασε ξυστά από δίπλα μου και πήρα τον Ανανία αγκαλιά, για να τον ευχαριστήσω. Ήταν ο καλύτερός μου φίλος.

Μα δεν ήταν γραφτό να τον ξανακούσω πολλές φορές. Έπειτα από λίγο καιρό τον βρήκα ένα βράδυ στο κατώφλι μου. Περπατούσε με το ζόρι κι ούτε είχε διάθεση να μ' ακολουθήσει ως την παραλία. Γύρισα να τον αντικρίσω. Παραξενεμένη τον είδα να σέρνεται με κόπο. Δεν μπορούσε. Δεν πήγαμε στην παραλία εκείνο το βράδυ. Φτάσαμε με το ζόρι ως το διπλανό πάρκο. Το βλέμμα του μου γύρεψε να τον αφήσω μόνο. Όλα τα ζωντανά γυρεύουν να είναι μοναχά τους τέτοιες στιγμές. Δεν ήθελα, μα τον άφησα. Γύρισα σπίτι σαν δαρμένη. Ο Θρασύβουλος, που ήταν ξύπνιος, ανησύχησε. Ήθελε να μου μιλήσει, μα είχα πάρει τις αποφάσεις μου. Πήρα την ομπρέλα μου —τι χαζό ήταν κι αυτό, την ομπρέλα βρήκα να πάρω;— κι έφυγα από το σπίτι.

[Στέλλα και Ειρήνη]

Υπάρχει η Στέλλα; Υπήρξε ποτέ; Η ύπαρξή της αποτελεί ολόκληρο ζήτημα, μα κανείς δεν ασχολείται μ' αυτό. Με δυο λόγια, η Στέλλα είναι ένα άτομο που δεν θα έλειπε σε κανέναν — ούτε κανείς περαστικός θα γύριζε το μάτι του για να την κοιτάξει. Σαν να ήταν ένα άτομο εντελώς ανάξιο λόγου! Κι ακόμα περισσότερο, από τη στιγμή που η θέα της προσβάλλει το γενικό αίσθημα καλαισθησίας —με βάση τα πρότυπα που έχουν επιβληθεί στην κοινή γνώμη—, υπήρχε ένας λόγος παραπάνω να ενοχλεί η ύπαρξή της. Μα γνωρίζουμε ότι η Στέλλα υπάρχει.

Είναι μάλιστα καθοριστικό πρόσωπο στην ιστορία μας. Στην προσπάθεια να βρούμε πιο πολλές πληροφορίες για το άτομό της, σκοντάφτουμε και τρώμε τα μούτρα μας. Αντιμετωπίζουμε αδιαφορία, ακόμη κι ενόχληση, σε σημείο να πιστέψουμε ότι οι ερωτήσεις μας είναι ενοχλητικές. Μόνο η σιγουριά ότι μια ερώτηση που προκαλεί δυσθυμία αγγίζει κάτι πραγματικό, οδηγεί την έρευνα παραπέρα.

Ναι, η Στέλλα υπήρξε τόσο σίγουρα, όσο ο ουρανός κρέμεται γαλανός πάνω από τα κεφάλια μας. Το πρόβλημά της ήταν η εμφάνισή της. Κανείς δεν βρίσκεται να δώσει μια ολοκληρωμένη περιγραφή της, κάνοντας τον ερωτώντα να αναρωτηθεί αν πρόκειται για δύσμορφο τέρας ή για αληθινό άνθρωπο. Γιατί η ασχήμια της είναι παροιμιώδης κι οι εκφράσεις όσων δέχονται να πουν δυο θολές κουβέντες για εκείνη είναι χαρακτηριστικές. Μπορείς ν' αγγίξεις την αηδία

στο πρόσωπό τους, καθώς αναγκάζονται να θυμηθούν τη γυναίκα. Και νιώθεις την ανακούφισή τους σαν τελειώνουν λέγοντας «αυτά ήταν όλα που ξέρουμε — εσένα, ποια λογιά μύγα σε τσίμπησε κι ανακατώνεσαι με τα σκύβαλα;»

Με τα χίλια ζόρια οδηγούμαστε στην αλήθεια. Ακούμε διάφορα ενδιαμέσα: ότι η Στέλλα αποδεικνύει πως η εξαίρεση επιβεβαιώνει τον κανόνα και πως «ο καθένας έχει δικαίωμα στη ζωή», αφού αποτελεί την τρανταχτή απόδειξη της εξαίρεσης σ' αυτόν τον κανόνα. Αφού κανείς δεν αντιλαμβάνεται το λόγο ύπαρξης της Στέλλας, κανείς δεν την προσέχει ακόμη κι αν κάποιος σκοντάψει πάνω της, η Στέλλα δεν υπάρχει. Τι είδους άνθρωπος είναι; Ε, αυτά είναι ψιλά γράμματα. Κανείς —εντελώς λογικά— δεν ενδιαφέρθηκε να μάθει κάτι για εκείνη. Μετά από χίλιες προσπάθειες, κάποιος επίμονος θα γίνει ένας από τους ελάχιστους που μπορούν να φωτίσουν την ύπαρξη του τέρατος.

Στην πορεία θα μάθουμε φήμες για τα παιδικά της χρόνια, οι οποίες έχουν κάποια λογική. Κόρη της διαχειρίστρας σε μια πολυκατοικία, οδός Χρυσοχόου, αριθμός 3 ήταν η διεύθυνσή της στη Θεσσαλονίκη. Μερικοί μάλιστα υποστηρίζουν ότι η πολυκατοικία υπάρχει ακόμα.

Βλέποντας στο ημιυπόγειο διαμέρισμα της καθαρίστρας της πολυκατοικίας πριν 30 χρόνια, θα βρούμε τη Στέλλα πεντάχρονη, να παραμονεύει τους εξωτερικούς ήχους — ήχους που ανήκουν σε διαφορετικό κόσμο· τον τέλειο κόσμο για τη μικρή, αυτόν που —το έχει πάρει απόφαση— δεν θα γνωρίσει ποτέ. Γιατί αυτή, από τα πρώτα της βήματα, μεγάλωσε δασκαλεμένη ότι είναι διαφορετική κι έχει κουσούρι. Η ζωή είναι για άλλους.

Μερικοί λένε πως από αβάφτιστο μωρό φαινόταν ότι κάτι δεν πάει καλά μαζί της. Μιλάνε για περιεργα σύμβολα

που στόλιζαν το κρανίο της. Σχέδια που παραλίγο να κάνουν τον παπά να της αρνηθεί τη βάφτιση. Λένε ότι αντιτίρισε τα σύμβολα στο κεφάλι του παιδιού με ανατριχίλα. «Καβαλιστικά» τα χαρακτήρισε με βεβαιότητα και τρόμο, σαν είδε γυμνό το παιδί μπρος στην κολυμπήθρα. Τελικά, το μυστήριο διεξήχθη κανονικά και τα σύμβολα δεν άργησαν να κρυφτούν με κόμη μεγαλωμένη με το ζόρι από μαλλιά θαμπά, μουντά και άθλια που —δασκαλεμένη η μικρή— τα πρόσχε από τα πρώτα της χρόνια. «Τα μαλλιά, μόνο μακριά σου πηγαίνουν, μη διανοηθείς ποτέ να τα κόψεις», ήταν η οδηγία της μάνας. Από εκείνον τον καιρό, το περίεργο είναι ότι κανείς δεν βρίσκεται εύκαιρος να δώσει κάποια περιγραφή της — μόνο γενικότητες και άρνηση. Βέβαια, ο κόσμος δεν παραδέχεται το φόβο του. Η αλήθεια, όμως, είναι ότι ποτέ δεν ασχολήθηκε μαζί της. Δεν χαλάλιζε ούτε σιχτίρισμα για τη Στέλλα, έστω κι αν έπεφτε πάνω της και την ξενύχιαζε.

Μα η Στέλλα και μεγάλωσε και ωριμάζει — παρά την επιθυμία του κόσμου για το αντίθετο. Από μικρό κορίτσι είναι φανατική θαυμάστρια της Ειρήνης, γιατί ενσαρκώνει ό,τι θα ήθελε να είναι η ίδια. Η πραγματική ζωή για τη Στέλλα βρίσκεται στους δρόμους ή στο διαμέρισμα του τετάρτου ορόφου, όπου η Ειρήνη κλειδώνεται με τους καθημερινούς της εραστές. Τι κι αν στη γειτονιά βουίζουν τα κουτσομπολιά ότι πρόκειται για γυναίκα «εξώλης και προώλης», η Στέλλα ποτέ δεν δίνει βάση σε κακοήθειες. Είναι η ζήλια του κόσμου για το παιδικό της πρότυπο· όλοι αυτοί που μιλούν και διαστρέφουν την πραγματικότητα. Η ίδια δεν θα δεχτεί κάτι τόσο κακόβουλο για την Ειρήνη. Για κείνη, η Ειρήνη αποτελεί παράδειγμα. Η Στέλλα προσέχει πάντα την εμφάνισή της. Κάθε φορά, πριν βγει βόλτα, πλένει

τα φρύδια και τις πατούσες της, μα περνά απαρατήρητη. Πορεύεται κουβαλώντας ένα σταυρό μηδαμινότητας. Η Ειρήνη είναι ο μπούσουλας της Στέλλας· αντιγράφει τις κινήσεις της. Ξεσηκώνει τον αέρα που τη συνοδεύει στις εξόδους, το ύφρος, τους τρόπους και το βηματισμό της, όπως οι μοδίστρες τα πατρών.

Κάπου στα μέσα του '95 έρχεται απρόσμενα ο διορισμός της. Η Στέλλα έχει βαρεθεί την αναμονή και δεν περιμένει πια. Δεν περιμένει τίποτε. Δεν βρίσκει λόγο ν' απογοητευτεί ξανά. Γι' αυτό τη βρίσκουμε να πανηγυρίζει. Υπάρχει για κάποιον. Το γράφει ο φάκελος. Μάλιστα! Ολόκληρος φάκελος με τ' όνομά της πάνω, όχι αστεία! Η αλληλογραφία της, πλην λογαριασμών, είναι ανύπαρκτη. Έτσι, παραλίγο να μην προσέξει το γράμμα. Πεταμένο στην είσοδο της πολυκατοικίας. Παραλήπτης: Στέλλα Μαυριδίου!

Τι σημαίνει τούτο; Υπάρχει και πέρα από τα όρια της μοναξιάς της! Κάποιοι την εμπιστεύονται και αναγνωρίζουν την παρουσία της. Ήταν Απρίλης τότε, μια μέρα που δεν θα ξεχάσει. Η Στέλλα κρίνεται χρήσιμη και ικανή, με επίσημη σφραγίδα και αριθμό πρωτοκόλλου κιόλας, για να δείξει ότι υπάρχει. Λίγη σημασία έχει η θέση διορισμού της. «Καθαρίστρια σε κέντρο αντιμετώπισης και θεραπείας χρονίως πασχόντων.» Το διαβάζει ξανά και ξανά. Κάθε φορά της φαίνεται πιο σπουδαίο! Η Στέλλα πανηγυρίζει! Κάποιος την αναγνωρίζει.

Τους επόμενους μήνες δουλεύει σαν σκυλί στο ίδρυμα που η εκάστοτε αντιπολίτευση χαρακτηρίζει «χωματερή ψυχών» — μα που, με την άνοδο στην εξουσία, το ξεχνά. Υπάρχει κι η άλλη άποψη —λίγοι την κουβεντιάζουν, γιατί αυτές οι καταστάσεις προκαλούν δέος— που λέει ότι, λόγω μυστήριας συμβολαιογραφικής πράξης, δεσμά άλυτα σαν

ανίκητης μαγείας κρατούν το «κέντρο χρονίων παθήσεων» σ' αυτή τη θέση της επικράτειας: «θέση φιλέτο», που την εποφθαλμιούν μεγάλα συμφέροντα με αρκετή υπομονή, ώστε να ποντάρουν στο ανίκανο προσωπικό. Οι διορισμοί γίνονται με φειδώ, μελετημένοι από εξηνταβελόνηδες υπεύθυνους, που σίγουρα —μα σε ένα, μα σε δύο χρόνια, σύντομα πάντως— θα απαξιώσουν το «κέντρο». Ο λόγος είναι η έλλειψη περιστατικών. Ποιος θα εμπιστευτεί τον άνθρωπό του εκεί; Η Στέλλα αδιαφορεί και δουλεύει σίγουρη ότι θα ξημερώσει καλύτερη μέρα.

Όταν η Ειρήνη φέρνει τον Παναγιώτη, η Στέλλα δεν τον αναγνωρίζει. Και πώς να τον γνωρίσει; Αλλιώς τον θυμάται κι αλλιώς τον βλέπει. Ο Παναγιώτης φτάνει κουβαλητός. Σέρνει τα πόδια, τα μάτια του είναι χαμένα κι η επικοινωνία μηδενική! Ούτε την Ειρήνη γνωρίζει στην αρχή. Πόσο μάλλον τον παλιό της γκόμενο — δεν είχε και λίγους.

Ο Παναγιώτης κατάντησε αγριάνθρωπος. Η Ειρήνη διπλα του είναι μια καλοντυμένη σαραντάρα, με μαλλί βαμμένο και χαμένο βλέμμα· η ευθύνη αλλοιώνει την έκφρασή της. Παλιά ήταν όμορφη και τώρα ψάχνει το ιδρυμα τρομαγμένη, παλεύοντας με την αμφιβολία: τι δουλειά έχω εδώ; Πού πάω να τον μπλέξω; Νιώθει ζώο χαμένο και η αμφιβολία την κυριεύει: «Θεέ, πού μπλέχτηκα;» Τότε προσέχει την καθαρίστρια να ψάχνει το πρόσωπό της. Πλησιάζει.

«Κάπου έχουμε γνωριστεί;»

Φωνή ελπίδας. Το παρελθόν είναι ζωντανό;

«Κυρία, εεε... Ειρήνη;» Ψάχνει τα δάχτυλά της με το βλέμμα, ενώ η άλλη ξαναμιλά:

«Από πού σε ξέρω, να δεις;»

«Ημασταν στην ίδια πολυκατοικία πριν από πολλά χρόνια, κυρία Ειρήνη. Είμαι η κόρη της θυρωρίνας.»

«Α, ναι.» Δεν θυμάται. «Και πώς σε λένε;»

«Με λένε Στέλλα, κυρία Ειρήνη. Είμαι η Στέλλα από την πολυκατοικία στη Χρυσόχοου.»

«Α, πόσα χρόνια πέρασαν...»

«Ου, πολλά, πάρα πολλά. Θα 'μουν δεν θα 'μουν δώδεκα χρονών. Εγώ σας θυμάμαι καλά.»

«Κι εγώ σε θυμάμαι», λέει το ψέμα. «Να, σαν να σε βλέπω μπρος μου! «Εεε...» ψάχνει τ' όνομα... «Πώς σε λένε, είπες;»

«Στέλλα. Είμαι η κόρη της Ερασμίας, της θυρωρίνας. Είναι λογικό να μη με θυμάστε. Ποιος μεγαλύτερος θυμάται κάποιον μικρότερο; Στέλλα είναι τ' όνομά μου.»

«Ναι, μωρέ Στέλλα. Συγγνώμη, τα 'χω χαμένα με τόσα μπλεξίματα!»

Η Στέλλα βλέπει μια διαφορετική Ειρήνη: χαμένη κι αβέβαιη. Ψάχνει να πει κάτι που θα βοηθήσει. «Μπορώ να κάνω κάτι για σας, κυρία Ειρήνη; Ό,τι θελήσετε: μία κουβέντα σας κι έγινε! Είναι ευχαρίστησή μου!»

Διστάζει.

«Α, να...»

«Θα κάνω ό,τι περνάει από το χέρι μου», λέει με βλέμμα πιστού σκύλου.

Η Ειρήνη ξυπνά και κοιτά την άλλη. Βλέπει μάτια έμπιστα, που της ξυπνούν οικείες αναμνήσεις. Μπορεί να την εμπιστευτεί; Τι να κάνει; Τώρα που βρήκε γνωστή, θα βασιστεί στα λόγια της;

Ναι, τον καιρό στη Χρυσόχοου... Σαν φάρσα. Πού να θυμάται, μετά από τόσα χρόνια... Τι; Θυμάται; Ναι, τότε ήταν πολύ διαφορετικός: ομορφόπαιδο. Χαίρεται που τον θυμάται — ναι, δεν το περίμενε. Οι καιροί ήταν ωραίοι και ξένοιαστοι τότε, μα πέρασαν... Βλέπει πώς κατάντησε ο

Παναγιώτης. Ποιος να το περιμένει, συμφωνεί κι εκείνη... Ναι, είναι η στραβή η ώρα! Ναι, τα φάρμακα τούς κάνουν κουρέλι και χρειάζεται βοήθεια. Χάρηκε που βρήκε έναν παλιό γνωστό, κάποιον να εμπιστευεται. Και να μην ανησυχεί, δεν θα χάσει. Η Ειρήνη δεν είναι αχάριστη και δεν εκμεταλλεύεται.

Η Στέλλα θυμάται τις ώρες που αφουγκραζόταν το βράδυ κολλημένη στο φύλλο της εξώπορτας, λαχταρώντας να την ακούσει να φτάνει σπίτι. Αναρωτιόταν με ποιον θα γυρίζει και σήμερα. Ωτακούστρια, ανέμενε το βηματισμό της έξω από την πόρτα. Και η άλλη λογάριάζε να την πληρώσει για τις υπηρεσίες της, λες και ήταν η πρώτη τυχούσα! Μωρέ με δύο κουβέντες θα την έβαζε στη θέση της! Αλλά πάλι; Πέρασαν τόσα χρόνια και δεν ξέρει τι συνέβη. Δεν μιλά. Απλώς διαβεβαιώνει ότι θα προσέχει τον κύριο Παναγιώτη. Ναι, τον θυμάται, να είναι σίγουρη. Κι αν χρειαστεί, θα της τηλεφωνήσει.

Αλλάζει θέμα.

«Παντρεμένη, βλέπω;»

Προσέχει τα δάχτυλά της. Η Ειρήνη νιώθει άβολα.

«Όλοι κάνουνε λάθη», λέει. «Εσύ, τι;» ρωτά.

«Εγώ, τι εγώ;»

«Παντρεύτηκες, τι έγινε;»

Κάνει πλάκα... Ποιος θα την πάρει αυτή; Κάνει «όχι» με νεύμα. Η συζήτηση την ενοχλεί.

«Κρίμα», λέει το παιδικό της πρότυπο.

«Γιατί κρίμα;»

«Συνήθεια. Μια χαζή συνήθεια είναι. Μια ερώτηση που σε φέρνει σε δύσκολη θέση, τίποτε άλλο.»

Ευτυχώς το κατάλαβε. Τώρα έχει πάτημα για να πάρει εκδίκηση.

«Παιδιά;» ρωτά.

«Είμαι τύπος για μάνα;» λέει η Ειρήνη.

«Τότε γιατί να παντρευτείς;» σκέφτεται η Στέλλα.

«Όλοι δικαιούμαστε ένα μεγάλο λάθος στη ζωή μας.»

Η Στέλλα ξεφυσά και νιώθει ανακούφιση. Να η Ειρήνη που ήξερε, που δεν φοβόταν να παραδεχτεί τα λάθη της... Της μίλησε ανακουφισμένη. Δεν ζούσε μια φάρσα — το πρότυπό της ήταν όπως το θυμόταν: αιώνιο παράδειγμα. Θα μπορούσε να πορεύεται αλλιώς;

[Στέλλα]

Τότε ξεκίνησε η ιστορία που ζητάτε να σας πω. Ναι, ναι, τότε θυμάμαι την αρχή. Θα ρωτήσετε, κύριε ανακριτά, δεν ντρέπομαι και το λέω έτσι, φόρα παρτίδα; Και θα έχετε δίκιο. Ναι, όλα τα δίκια δικά σας θα 'ναι. Φαίνεται ότι δεν ντρέπομαι — γιατί να ντραπώ; Έφτασα, η γομάρα, να γίνω τριανταπεντάρα για να γνωρίσω τον έρωτα — για ντροπές είμαι;

Γιατί, προσέξτε, κύριε ανακριτά, δεν εννοώ την πράξη, το πήδημα — πώς να το πω;— να το ξεκαθαρίσουμε. Όχι τίποτε άλλο, μα δεν θέλω να περνιέμαι γεροντοπαρθένα, ούτε άσχετη, από κείνες που το 'χουν ταγμένο στον Θεό. Ούτε περιμένω τον «έναν» με το άλογο και σαχλαμάρες! Όχι. Με αποφεύγουν τα αρσενικά, γιατί δεν είμαι δα και τίποτα σπουδαίο, μα για πέντε, άντε για δέκα λεπτά, βολική τούς πέφτω. Για τα «χοντράδια», που λένε. Ναι, τους άκουσα με τ' αφτιά μου, έτσι έλεγαν προτού καλά καλά τελειώσουν — βλέπεις, είναι άντρακλες αυτοί— και μετά χαχανίζανε. Δεν ξέρω γράμματα κι ίσως λέω χαζομάρες, μα πάλι... Συγγνώμη κιόλας, κύριε ανακριτά, αλλά ήταν λόγια που άκουσα μια δυο φορές κι άντε γεια! Που ούτε ένα γεια δεν χαλάλιζαν, γιατί ντρέπονταν, βλέπεις, να δεχτούν. Τι να δεχτούν; Τα χάλια τους; Μα συνήθισα. Μπορεί να είμαι ό,τι είμαι — τέρας γεννήθηκα, τι να κάνω;— μα ξέχασαν πάνω μου κάτι! Τι; Μπορεί τίποτε, μπορεί μια κουβέντα σαν τις άλλες. Πού να

καταλάβετε —εδώ, εγώ δεν καταλαβαίνω— μα έτσι γίνηκε. Πάνω μου ξαλάφρωσαν...

Μέχρι τώρα συνήθισα μα με γέρους άπλутους και σακάτηδες, μα με πιτσιρικάδες που έκαναν την πλάκα τους... Όμως, αυτό που γίνηκε τώρα περνά κάθε φαντασία. Άσχετα μ' όλα τ' άλλα, κοίτα πώς σου είναι η ζωή! Έπρεπε να φτάσω τα τριάντα έξι, για να δω για ποιο λόγο είναι καμωμένοι οι άνθρωποι! Κάλλιο αργά παρ' ότε, θα πείτε, αν με πιστεύετε. Σκέφτομαι και αλλιώς. Μιλώ για ξεκίνημα! Λάθος κουβέντα διάλεξα, πώς να το κάνουμε; Διαφορετική λέξη πρέπει να ψάξω, να βρω κάτι να μαρτυράει την αλήθεια! Όχι ερωτικό ξεκίνημα... Ούτε γνωριμία με τον έρωτα... Αυτήν την τιμή —κακή κι ανάποδη, δεν σας ενδιαφέρει αυτό— την είχα από νωρίς. Ερωτικό ζύπνημα θα το έλεγα, κύριε ανακριτά, κι όχι γνωριμία με τον έρωτα και τέτοιες σαχλαμάρες. Γνωριμία έκανα από νωρίς και είδα το «καλό» της...

Συμφωνείτε, κύριε ανακριτά; Τι είπατε; Είστε σύμφωνος και με ακούτε με προσοχή; Δεν ξέρω πώς να σας ευχαριστήσω και θέλω να με πιστέψετε. Τόσα χρόνια δεν θυμάμαι άλλον άνθρωπο να προσέχει σοβαρός τι λέω! Λες και ποιος ξέρει ποια είμαι. Ένα τίποτε είμαι μπροστά σας, κύριε ανακριτά. Κι αυτό το ξέρετε καλά —κι ας μην του δίνετε σημασία— αλλά παρ' όλα αυτά με ακούτε και δεν κοροϊδεύετε. Ακούτε... σάμπως σας λέω τίποτα σοβαρό; Μόνο ό,τι άσχετο μού κατεβαίνει στο κεφάλι, γιατί σαχλαμάρες λέω με το σωρό, μόνο σαχλαμάρες λέω. Ανοίγω το στόμα μου και πετιούνται βατράχια. Και ακόμη χειρότερα: σαν το ανοίξω, σιγαμό δεν έχω! Είμαι πολυλογού, βλέπετε. Θα πω πρώτα όλα τ' άσχετα και μετά θα φτάσω στο θέμα. Αρρώστια; Ναι, άρρωστη είμαι, μα δεν έχω κάνει σε κανέναν κακό. Με τη

θέλησή μου, εννοώ... Είναι άλλη υπόθεση ό,τι δεν περνάει από τα χέρια μου.

Τι λέτε, κύριε ανακριτά; Δεν σας πειράζει εσάς; Ακούτε; Να συνεχίσω, λοιπόν; Εντάξει, κύριε ανακριτά, ευχαριστώ που με ακούτε, αλλά πού έμεινα; Τι έλεγα; Α, μάλιστα! Ναι, τριάντα έξι είμαι, κι ας δείχνω πάνω από σαράντα. Γιατί το ξέρω το σουλούπι μου, κύριε ανακριτά. Όταν ήμουν μικρή ακόμα, άκουγα «Τι τέλος πάντων είχε στο νου του ο Θεός όταν τη σκάρωνε; Τσίμπλες στα μάτια είχε και δεν έβλεπε τι έφτιαχνε;»

Μεγάλωσα σε σκοτεινό δωμάτιο, κύριε ανακριτά, όπου ήλιος δεν έφτανε εκεί. Ούτε μέρα έβλεπα στο υπόγειό μου, κι οι κατσαρίδες έστηναν χορό στα πόδια μου. Μεγάλωσα έχοντας παρέα κατσαρίδες, σκοτεινιά κι υγρασία. Δεν τα λέω αυτά για να δικαιολογηθώ. Δεν έκανα τίποτε κακό· ξάστερος ουρανός οι πράξεις μου, κι η συνείδησή μου είναι ήσυχη. Αναρωτιέμαι πού και πού... Δεν είμαι μικρό κορίτσι. Έθαψα τα μυαλά μου σε βαθύ χαντάκι, για να μην παίρνουν θάρρητα! Δεν παίρνω αέρα, είμαι προσγειωμένη και ξέρω την ανικανότητά μου. Αλλά πάλι...

Μετά είναι η μοναξιά. Πού τη βάζεις αυτήν την κατάρρα; Γιατί κατάρρα είναι η μοναξιά. Δεν την κυνήγησα, το ξεκαθαρίζω: άλλα λογάριαζα. Μα μόνη μου έμεινα — και το κορμί, άπαξ και γεράσει, θ' αδιαφορήσει. Όσο είναι ζωντανό, θα σε εκπλήξει. Και δεν εννοώ εσάς, κύριε ανακριτά, προς Θεού· για μένα μιλάω. Κι αν πολυλογώ, για μένα τα λέω, μπας και χωνέψω τα αχώνευτα, και με μένα τα βάζω. Θέλω πάλι να έρθουν πίσω και να τα ξαναζήσω, αλλά δεν γίνεται. Όμως, τα σκέφτομαι — αυτό μου μένει— και σκυλιάζω.

Ναι, ξέρω ότι χάνομαι στα δικά μου. Θα νομίζετε ότι δεν θέλω να μιλήσω, μα δεν είναι έτσι. Καταλάβετε καλύτερα τι παίχτηκε μέσα μου, γιατί δεν γίνονται από μόνα τους αυτά — και πώς να γίνουν; Πιστέψτε με, κύριε ανακριτά, κι εγώ είμαι βαθιά νυχτωμένη. Δεν το κυνήγησα, κύριε ανακριτά, όχι· ποτέ δεν κυνήγησα τέτοιες ιστορίες. Και δεν θέλω να το παίζω αφ' υψηλού και τάχα αμέμπτου ηθικής και τέτοιες μαλακίες. Συγγνώμη κιόλας για τη γλώσσα μου, κύριε ανακριτά, μα οι χαζομάρες με βγάζουν από τα ρούχα μου και δεν ξέρω τι λέω. Το σίγουρο είναι πως —δεν θέλω να σας παραπλανήσω— θέλω κι εγώ να μάθω τι έγινε· η αγωνία μου είναι μεγάλη. Με τρώει όταν αναρωτιέμαι αν ήταν να μου συμβεί· κοντολογίς, αν ήταν γραφτό ή αν πήγα γυρεύοντας.

Ούτε ξέρω αν γνώριζα από πριν τι θα γινόταν. Θα ξεινούσα να τον βρω; Ο πόνος κι η αγωνία θα ήταν μικρότερα; Τι κι αν το σώμα έμενε κολλημένο στα βαλτόνερα; Όπως και να τα σκεφτώ, δεν βγάζω άκρη. Μετριέμαι με τις απώλειες. Ναι, συγγνώμη, συνήθως δεν μιλάω πολύ· και τώρα σας έχω ζαλίσει χωρίς να λέω τίποτε.

Η πρώτη φορά που είδα την κυρία Ειρήνη ήταν Παρασκευή μεσημέρι. Η κυρία Ειρήνη — πάντα με σεβασμό μιλώ για κείνη, με... Πώς, να δείτε, κύριε ανακριτά, λένε τη λέξη αυτή; Τέλος πάντων, όταν μιλώ για κείνη, τα ούλα μου μουδιάζουν σαν να λέω για κάτι μεγάλο, που φτιάχτηκε για να το κοιτώ από χαμηλά — να μην μπορώ να πλησιάσω κοντά. Μόνο από μακριά εγώ· από μακριά και στη ζούλα. Δεν γίνεται να χώνεσαι ανάλεστος σε ξένα όνειρα. Φτάνει που σ' αφήνουν να παίρνεις μάτι από μακριά και να χαίρεσαι με τη χαρά τους! Τι γιατί, κύριε ανακριτά; Αφού βλέπεις τη φάτσα μου. Αφού μυρίζεις τη μοίρα μου —πώς να το πω;—

την γκαντεμιά μου να πω; Έχω το μαύρο μου το χάλι! Τι πράγματα ρωτάς τότε;

Αφού έτσι πάει ο κόσμος! Αυτή κάθεται σε θρόνο πολύ ψηλό, για να τη θαυμάζω και ποτέ να μην τη φτάνω. Ποια είμαι εγώ για να συγκριθώ μαζί της, αν με καταλαβαίνετε... Η κυρία Ειρήνη υπήρξε το μεγάλο κεφάλαιο στη ζωή μου, κι ας μην της το έχω πει. Σκέφτομαι καλύτερα τώρα. Έτσι, οι τύψεις είναι μόνο δικό μου προνόμιο· τύψεις και γλυκές αναμνήσεις συνάμα. Σκεφτείτε το: η κυρία Ειρήνη ήταν ό,τι δεν θα αξιωνόμουν ποτέ να γίνω. Όχι, μη νομιστεί ότι τη ζήλευα. Με τι καρδιά θα ζήλευα εικόνα ιερή και άγια, εγώ η τιποτένια, εγώ που πρόσεχα τις κινήσεις της για να πάρω παραδείγματα —αν εννοείτε τι προσπαθώ να πω— τότε, που σερνόμουν στο μωσαϊκό του διαδρόμου με τις κατσαρίδες, στο διαμέρισμα της Χρυσοχόου, κι έψαχνα τους θορύβους, ενώ έξω, στον πραγματικό κόσμο, το ασανσέρ ανεβοκατέβαινε εκεί που κυλούσε η ζωή. Θα είχα πάνω από είκοσι χρόνια να τη δω· ξέρετε δα πώς κυλά ο χρόνος γι' αυτά που θεωρείς αναντικατάστατα ή πολύ σημαντικά. Την είδα και τρόμαξα — είναι λογικό μετά από τόσα χρόνια. Η σπιρτάδα στα μάτια της ήταν χαμένη και το βλέμμα της θολό. Ξέρετε, όταν λέω σπιρτάδα, εννοώ αυτό το «θέλω να τα ζήσω όλα, κι ας περάσω μέσα από φλόγες». Θα μου πείτε, μετά από είκοσι χρόνια δεν θέλεις να παραδεχτείς πόσα έχεις χάσει χωρίς να το πάρεις χαμπάρι — πάντως τη γνώρισα· ίσως αυτή τη στιγμή να περίμενα τόσα χρόνια, γιατί ήταν το είδωλό μου — αν καταλαβαίνετε τι εννοώ. Μικρή σημασία έχει...

Ήταν δαγκωμένη όταν μου μίλησε για τον Παναγιώτη. Στον δεξι της παράμεσο φορούσε βέρα. Έκπληξη. Ήξερα ότι η κυρία Ειρήνη δεν πιάνει πουθενά — ήταν καράβι ασί-

γαστο. Μα στον τρόπο της είδα φύκια κολλημένα στις πρυμάτσες της· είδα φόβο και βιασύνη. Ζήτησε να προσέχω τον άρρωστο και φάνηκε απογοητευμένη — χωρίς διέξοδο. Με θυμήθηκε; Μου είπε ψέματα για να με καλοπιάσει; Δεν ξέρω. Μου πρόσφερε και χρήματα, αλλά δεν τα δέχτηκα, φυσικά. Τον Παναγιώτη —να είναι ήσυχη— θα τον πρόσεχα.

Ξεκίνησα να τον βρω Τρίτη πρωί. Είναι πιο σοβαρό από το σφουγγάρισμα αυτό που έχω να κάνω. Στην αρχή, τον βρίσκω χαμένο να ψάχνει το άπειρο. Ο κορμός του τάλαντεύεται μπρος πίσω. Την τρίτη φορά που τον καλημερίζω, με προσέχει. Γυρνά, με βλέπει, και τα δάχτυλά του ζωγραφίζουν κύκλους στην πιτζάμα του. Η θωριά του με σοκάρει. Είναι σιέτο κουρέλι. Ψάχνω να βρω τι θυμάμαι από τον παλιό Παναγιώτη. Μάταια! Το ερείπιο τούτο δεν ταιριάζει με κανένα λεβέντη από αυτούς που κουβαλούσε η κυρία Ειρήνη στο σπίτι. Και παλιά κουβαλούσε πολλούς κι ήταν όλοι λεβέντες, αν καταλαβαίνετε τι εννοώ, κύριε ανακριτά. Μα εγώ βλέπω μπρος μου έναν... Πώς να το πω... Έναν τελειωμένο σε σχέση με τον παλιό καιρό. Πού να τον γνωρίσω; Θυμάμαι ότι μόνο λεβέντες πήγαινε εκεί, στο διαμέρισμα του τέταρτου — όπου στο παιδικό μυαλό μου βρισκόταν ο παράδεισος που δεν θα αξιωνόμουν να ζήσω. Το θολό του βλέμμα δεν μου θυμίζει κανέναν από τους γκόμενους. Ούτε βρίσκω σημάδια να δένουν τις αναμνήσεις μου. Και να, μπρος μου, ένα από τα ουρί, ένας άγγελος που διάλεξε η κυρία Ειρήνη για τον Παράδεισο. Και μόνο σαν λέω τ' όνομα της Ειρήνης, βλέπω τα μάτια του να λαμπυρίζουν.

«Παναγιώτη, μ' έστειλε η Ειρήνη να δω αν χρειάζεσαι κάτι. Είσαι καλά;»

Ξυπνά.

«Ειρήνη, ήρθες επιτέλους;»

«Παναγιώτη, δεν είμαι η Ειρήνη· μια φίλη της είμαι κι ήρθα να δω τι κάνεις.»

Γέρνει το κεφάλι στην γκριζα μου ρόμπα κάνοντας χαρούλες.

«Ειρήνη, σε περιμένω τόσον καιρό· χρόνια σε περιμένω. Μόνο για σένα αντέχω, μη μ' αφήνεις μόνο. Μόνο με σένα εδώ φεύγουν τα γάντια. Είδες; Εξαφανίστηκαν. Μείνε εδώ.»

Προσπαθώ ν' αρνηθώ, αλλά δεν καταλαβαίνει τίποτε. Την ώρα εκείνη, είμαι η Ειρήνη.

«Να, μόλις ήρθες, έφυγαν όλα!» έκανε ενθουσιασμένος. «Σε γουστάρουν· πάντα σε γούσταραν.» Και κρεμάστηκε πάνω μου.

Μάλιστα, κύριε ανακριτά, το παραδέχομαι: είναι λάθος μου να παίρνω ξένη θέση, μα μόνο έτσι ηρεμούσε κι έτσι αισθανόμουν χρήσιμη. Ήταν σφάλμα μου, μα βοηθούσα. Ήμουν η Ειρήνη κι έδιωχνα τις σκιές από το νου του. Ήμουν χρήσιμη! Στη ζωή μου δεν ζήτησα κάτι παραπάνω. Αν έκανα κάποιο λάθος, λοιπόν, κύριε ανακριτά, αυτό είναι: σκέφτηκα πώς μπορεί να είμαι χρήσιμη. Με ξένη ταυτότητα; Ναι, με ξένη. Αφού έτσι με δεχόταν δίπλα του ο Παναγιώτης, μόνο έτσι τον έβλεπα να ηρεμεί.

«Ησύχασε, Παναγιώτη, ησύχασε», έκανα.

«Πού είναι η Ειρήνη;»

«Εδώ είναι, έρχεται.»

Γαληνεύει και βλέπει ενδιαφέρον μέσα στη θολούρα.

«Εδώ;»

«Ναι, εδώ Παναγιώτη...»

Με αγκαλιάζει.

«Αφού εσύ είσαι η Ειρήνη, μόνο εσύ μπορείς να διώξεις τα γάντια. Δεν γίνεται να με κοροϊδέψεις, εσύ είσαι...»

Ήθελε να είμαι έτσι, κι έτσι έγινα. Ποτέ δεν πήρα δικές μου αποφάσεις. Οι άλλοι αποφάσιζαν κι εγώ υπάκουγα. Μόνο ό,τι ήθελε ο Παναγιώτης ακολουθούσα σαν θεία εντολή. Κι ας μη μίλαγε, τον καταλάβαινα. Εγώ τον καταλάβαινα. Μου ήρθε φυσιολογικά, όπως κατεβάζει μονορούφι ένα πιάτο κρεμμυδόσουπα ο πεινασμένος. Όπως ο λιβακωμένος από το λιοπύρι, που πλαταγιάζει τη γλώσσα αμίλητος, δεν ρωτά πού βρέθηκαν τα κρεμμύδια και τα καρότα της σούπας ή αν είναι φρέσκα και τέτοια· μόνο απολαμβάνει και βιάζεται, για να μη χάσει την καλή του τύχη. Έτσι κι εγώ. Είναι εύκολο να προσποιηθώ, αλλά δεν προσποιήθηκα. Λειτουργήσα σαν Ειρήνη· ήμουν η Ειρήνη. Εδώ είμαι απαραίτητη και δεν έχει σημασία η γκριζα ποδιά της καθαρίστρας, γιατί μόνο η λάμψη στα μάτια του Παναγιώτη μετράει. Κι ο Παναγιώτης ένιωθε σαν παλιός γνώριμος που επέστρεψε στο σπίτι. Ναι, κύριε ανακριτά, μόνο να ήσασταν εκεί, να βλέπατε πώς έλαμψε. Μα την Παναγία, σας λέω, έβλεπα θαύμα και πώς να φύγω;

Μπρος μου, μέσα στις ξεβαμμένες πιτζάμες, είναι ένας ορεκτικός, να πω; Γιατί όχι; Τέλος πάντων, είναι ένας γκριζομάλλης, σαν αυτούς που περνούν δίπλα σου στο δρόμο. Ένας άντρας γοητευτικός· μια έκπληξη. Έμεινε στον ώμο μου πολλή ώρα και οι άλλοι ασθενείς, περίεργοι, κοιτούν με μάτια γουρλωμένα. Ο ένας σφυρίζει ενθουσιασμένος, όπως στο γήπεδο, κι οι άλλοι σιγοντάρουν· μια αδερφή —η «στριμμένη», που έλεγαν— έρχεται να δει γιατί γίνεται αυτή η φασαρία. Βάζει δυνατή φωνή, που ακούγεται πάνω από τη βαβούρα. Όλοι κρύβουν την ουρά στα σκέλια τους και αρχίζουν τις συνηθισμένες επαναλαμβανόμενες —χωρίς νόημα— κινήσεις. Επανέρχεται η τάξη.

«Τραβήξου λίγο.» Πήγα να του απομακρύνω το κεφάλι.

«Γιατί;»

«Μας βλέπουν, δεν είμαστε μόνοι εδώ.»

Κατσουφιάζει. «Ποιος μας βλέπει; Κανείς δεν μας βλέπει.»

Δείχνω τη «στριμμένη», που κοιτά με όλη την ξινίλα του κόσμου στα μούτρα.

«Να τραβηχτώ», συμφωνεί, «αλλά πρώτα να μου υποσχεθείς πως θα με πας κάπου για να είμαστε μόνοι.»

Σ' αυτό το σημείο κάνω το λάθος, κύριε ανακριτά. Του το υπόσχομαι. «Και λοιπόν;» θα με ρωτήσετε και θα έχετε δίκιο. Τρελός άνθρωπος είναι, μπορείς να του τάξεις ό,τι γουστάρεις και μετά να κάνεις τη χαζή. Δεν ξέρω για σας, κύριε ανακριτά, μα για μένα πρώτα ήταν άνθρωπος και μετά τρόφιμος του ιδρύματος· έτσι είμαι εγώ. Ναι, δίκιο έχετε να σκέφτεστε ό,τι θέλετε να σκεφτείτε: ότι τα ήθελα, ότι είμαι άρρωστη κι εγώ, ότι όλα είναι δικαιολογίες, ότι, ότι, ότι... Δεν ξέρω κι εγώ τι άλλο. Μα θα δείτε ότι δεν είναι έτσι. Η υπόσχεσή μου στην κυρία Ειρήνη να προσέχω τον άνθρωπό της είναι ιερή για μένα. Ποτέ δεν θα έκανα μαζί του κάτι... Καταλαβαίνετε. Ναι, μπορείτε να μην με πιστεύετε, γιατί βλέπω πως κουνάτε το κεφάλι. Πάντως έτσι έχουν τα πράγματα.

[Τρόφιμοι]

Στο κέντρο θεραπείας χρονίων παθήσεων είναι μια μέρα σαν τις άλλες. Στους διαδρόμους του υπάρχει λίγος κόσμος. Περιέργα άτομα... Η Στέλλα, με τη σφουγγαρίστρα στα χέρια, καθαρίζει το πάτωμα. Μονολογεί. Ακούγεται μια δυνατή φωνή να την καλεί.

«Στέλλα», φωνάζει η στριμμένη, «πάλι χαζοπαζαρεύεις; Πάλι μονάχη σου μιλάς;» Και στρέφεται στη διπλανή της.

«Έτσι κάνουν, Φρόσω μου. Όπως τις βλέπεις. Πώς να την κοπανήσουν, κοιτούν. Όλο πώς να γλιτώσουν τη δουλειά. Μάζεψαν όλες τις λωλές κι όλες τις περιέργες στο κεφάλι μου. Να, αυτή, για παράδειγμα, μιλάει όλη την ώρα μονάχη της. Και μετά λες ποιος είναι ο τρελός!»

«Σε πιστεύω, Όλγα μου», κάνει η διπλανή. «Σε πιστεύω.»

«Μα είναι ν' αντέχεις χρόνια σ' αυτήν τη δουλειά, Ροδόπη μου; Φαντάσου, η λεγάμενη όλο μιλάει — με ποιον, κανείς δεν ξέρει. Όλο μουρμουρίζει και την κοπανάει απ' τη δουλειά. Όταν σου λέω ότι μάζεψαν όλα τα λουλούδια εδώ πέρα, έχω άδικο;»

Και ρωτάτε τι έγινε, κύριε ανακριτά; Αν είστε δύσπιστος, μπορώ να σας πω ό,τι θέλετε.

Αν δεν υποσχόμουν, δεν θα έφευγα. Του υποσχέθηκα. Τι; Θα βρισκόμασταν κάπου μόνοι. Ναι, το παραδέχομαι ότι μπορεί κατά βάθος να το ζητούσα κι εγώ. Πάντως, όσο γινόταν, το καθυστέρησα. Και πού ήξερα εγώ πόσο; Αν τον βλέπατε να με κοιτά με βλέμμα πιστού σκύλου, κι εσείς θα καταλαβαίνατε, κύριε ανακριτά! Έβαλα προθεσμία στον εαυτό μου: θα περίμενα μια βδομάδα την κυρία Ειρήνη, για να εμφανιστεί στο επισκεπτήριο. Δεν ήρθε. Ούτε την πρώτη ούτε τη δεύτερη βδομάδα. Αντίθετα, από την Τετάρτη κιόλας, σε κάθε τυχαίο πέρασμά μου από τη σάλα και από την τραπεζαρία —εκεί πάω στοίχημα ότι είχαν στήσει κρυφά λημέρια αρουραίοι: έβγαιναν σαν βράδιαζε, ταΐζονταν ποντικοφάρμακα, ποτίζονταν τ' απολυμαντικά μας, γίνονταν

θηρία αληθινά, ή έτσι τουλάχιστον έλεγαν— εκεί στην τραπεζαρία, λοιπόν, ένιωθα το βλέμμα του Παναγιώτη να με ψάχνει και να ρωτάει: «Ακόμα να 'ρθεις, και μου το 'ταξες.» Μοιάζει βοή το βλέμμα του στα αφτιά μου, κι εγώ... Τι είπατε, κύριε ανακριτά;

Πάλι ξέφυγα; Συγγνώμη, δεν θα ξανασυμβεί. Ναι, καταλαβαίνω ότι ένας άνθρωπος σημαντικός σαν εσάς δεν έχει τον άπειρο χρόνο ν' ακούει τα ξεμωράματα μιας τιποτένιας σαν εμένα! Όχι, όχι, δεν πάω να τη γλιτώσω με μαλαγαγιές...

Καταλάβετε όμως κι εμένα. Τριάντα τόσα χρόνια μόνη μου μιλώ, δεν με αντέχουν, λένε. Τώρα που βρήκα σοβαρό άνθρωπο, κύριε ανακριτά, να με ακούει, ξεφεύγω. Το παραδέχομαι, αλλά δεν θα επαναληφθεί. Πώς είπατε;

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ. Βλέπω πόσο ανεκτικός είστε και το εκτιμώ...

Ναι, ναι, επιστρέφω σ' αυτά που διηγούμουν. Πού βρισκόμουν, να δείτε; Πόσο δύσκολα αισθανόμουν αντικρίζοντας τα μάτια του Παναγιώτη υγρά· και πάντα να κάνει την ίδια ερώτηση:

«Υποσχέθηκες να με πας κάπου, για να είμαστε μόνοι. Μόνο εμείς οι δυο! Πότε;»

Βρήκα τα κλειδιά του γραφείου του υποδιοικητή. Ήταν μια τρύπα τρία επί τρία· ίσως και μικρότερη. Αν κλείναμε τις πόρτες, θα ήμασταν μόνοι. Την άλλη Παρασκευή καθυστέρησα επίτηδες. Τα κλειδιά ήταν στην τσέπη της ποδιάς μου.

Είχα αποφασίσει. Το σχόλασμα της Παρασκευής μάς βρήκε κλεισμένους στο γραφείο. Με κοιτούσε χωρίς να μιλά.

«Σφ», έκανα. Με ακολούθησε με μάτια ζωντανά και περιεργα. Μετά από λίγο βρισκόμουν στα χέρια του σαν χα-

μένη. Με τον τρόπο που τα λέω, δίνω λάθος εντύπωση. Ούτε στο μικρό δάχτυλο δεν άπλωσε χέρι πάνω μου. Στεκόταν σε μια άκρη και με κοιτάζε. Ανυπομονούσα να μου μιλήσει. Γιατί δεν μιλούσε; Θα έκανα ό,τι μου γύρευε.

«Βγάλε την μπλούζα», είπε, «και δείξε μου τα βυζιά σου.»

Υπάκουσα σαν αυτόματο. Ξέρω τα χάλια μου — τα βλέπετε, κύριε ανακριτά. Όμως, αυτός έκανε παιχνίδι εκείνη την Παρασκευή.

Ορκίζομαι, κύριε ανακριτά, ότι έχω βυζιά σαρανταπεντάρας: νερουλά και τρισάθλια. Καθώς ήμουν ξώβυζη, έφαξα σιχαμάρα στα μάτια του, μα είδα μόνο θαυμασμό. Γονάτισε και άρχισε να μιλά στις ρώγες μου: μόνο αυτές καταλάβαιναν τη γλώσσα του: «Τι κάνετε εδώ, ρωγίτσες, μοναχές σας; Αλλήθωρες, ξεχασμένες ομορφιές μου...» Ένιωθα το καυτό του χνώτο κι οι ρώγες μου ήταν πέτρινες και τα νερουλά βυζιά πρησμένα· δεν τα θυμόμουν άλλη φορά έτσι. Δεν ήξερα τι μου συμβαίνει. Άρχισε να θηλάζει, και τα στέρφα βυζιά έβγαλαν κίτρινο γάλα —μα την Παναγία— να τον ξεδιψάσουν.

Όχι, κύριε ανακριτά, όχι, δεν έγινε τίποτε άλλο. Και ήθελα — ένας Θεός ξέρει πόσο. Δεν άντεχα. Τα νεύρα μου είχαν γίνει τσίχλες κι ήμουν έτοιμη για ό,τι ζητούσε.

Δεν ζήτησε κάτι περισσότερο. Ούτε θυμάμαι καλά καλά πώς έγινε. Όμως, νύχτωσε· πέρασε η ώρα και ξημέρωσε. Ήθελα. Αν γινόταν να φωνάξω ό,τι γύρευα, θ' ακουγόμουν τετράγωνα μακριά.

Αυτά έγιναν, κύριε ανακριτά. Δεν με πιστεύετε; Δίκιο έχετε, δεν σας κακίζω. Αν ήταν στο χέρι μου, δεν θα σταμάταγα με το μεζέ μπροστά μου και το στόμα κλειστό. Το σκέφτηκα ξανά και ξανά... Αργότερα, ηρέμησα. Χρειάστη-

κε να περάσει ώρα, γιατί το κορμί γύρευε λύτρωση. Η τριανταπεντάχρονη ξύπνησε αργά κι έφτασε δίπλα — μια ανάσα δίπλα στο τέλειο. Κι αν δεν το ένιωσα, το κατάλαβα τόσο δυνατά. «Με ψυχικά άρρωστο;» θα ρωτήσετε, κύριε ανακριτά, μα ποτέ δεν τον είδα σαν άρρωστο. Άρρωστη είμαι εγώ, με τα κόμπλεξ μου, που δεν τον ενόχλησαν. Αντιθέτως, μου έδειξε πώς μαζί δύο κορμιά κάνουν θαύματα.

Θα μου πείτε, ποιο συγχρονισμό και ποια θαύματα σάς τσαμπουνάω, κύριε ανακριτά; Αφού με την όρεξη έμεινα. Το σώμα θέλει και δεν βρίσκει... Πρώτη φορά ένιωσα τόσο γεμάτη! Μ' έβλεπε σαν γυναίκα κι όχι σαν κουβά.

Δεν ξέρω τι άλλο περιμένατε να πω. Όλα τα είπα έτσι όπως έγιναν κι ήταν σωστό. Ο Παναγιώτης ήταν το ταίρι της Ειρήνης. Παλιά; Ναι, παλιά! Η Ειρήνη ήταν το παιδικό μου πρότυπο; Ναι! Λέει να γλεντάω τον άντρα του προτύπου μου; Δεν λέει! Γι' αυτό καλύτερα καθαρά και ξάστερα!

Στο διάδρομο ακούγεται φωνή: «Ναι, προϊσταμένη, μόνη είμαι. Ναι, έρχομαι.»

Πηγαίνει...

[Ειρήνη]

Ο καιρός περνούσε κι εγώ σφύριζα αδιάφορη. Πού ήμουν; Έλειπα; Αρμένιζα; Πείτε ό,τι θέλετε και θα το δεχτώ.

Αυτό είναι! Το σώμα μου ήταν εκεί, ενώ εγώ απουσίαζα. Λέω χαζομάρες για να εξηγήσω τα ανεξήγητα; Θα πεις «μεγάλη γυναίκα ήσουν» και θα έχεις δίκιο. Έτσι δε θα πεις; Και μεγάλη είμαι και ώριμη —τι ώριμη, παραγουρμασμένη είμαι και κοντεύω να σαπίσω— μα μυαλό δεν λέω να βάλω.

Τότε τι συνέβη; Γίνεται να λείπουν χρόνια από τις αναμνήσεις μου; Το θέμα με προβλημάτισε και το παίδεψα καιρό. Δεν μπορώ να δεχτώ ότι φτάσαμε στο 2005 κι έχω κενό στη μνήμη μου για ό,τι συνέβη πέρσι, πρόπερσι ή πριν τρία χρόνια. Σαν ν' αρνείται το μυαλό να βοηθήσει. Γιατί; Το σκέφτηκα, αλλά δεν βρήκα τίποτε να δικαιολογεί τη «μαύρη τρύπα» στους λογισμούς μου. Απελπισμένη έψαξα να βρω αιτία και στα παραμύθια. Θα με βόλευε να ήταν πραγματική μια ιστορία σαν του μαγεμένου πρίγκιπα, που πέφτει σε νάρκη για χρόνια και... Ξέρω ότι αυτά δεν στέκουν! Μα έτσι τα θυμάμαι — σταυρώστε με. Με θολώνει μια περίεργη αίσθηση.

Το σκηνικό είναι εξωπραγματικό, αλλά εγώ είμαι παρούσα· απορώ. Οι κουρτίνες είναι ξεφτισμένες σαν διαλυμένες σιγουριές. Η ομίχλη, η σιωπή κι ένα μεγάλο «γιατί» κρέμονται από τα τσίνορά μου. Κοιτώ σαν ηλίθια. Έτσι έχει η ιστορία. Είναι το πιο κοντινό σκηνικό που θυμάμαι για εκεί-

νη την εποχή, τότε... Γιατί το τότε υπάρχει. Ψάχνω το κενό και βρίσκω ένα όνειρο: κάποιος, λέει, με ειδοποιεί ότι κρατώ στα χέρια μου τα κλειδιά του χρόνου κι ότι πρέπει να προσέξω, για να μη μου φύγουν. Πρέπει να τα βαστήξω σφιχτά στα δάχτυλά μου. Ξαφνιάζομαι και ψάχνω τα μάτια του. Έτσι κάνω όταν κάτι απαιτεί χώρο στη ζωή μου. Στα μάτια του θ' αντικρίσω την αλήθεια. Τα μάτια δεν λένε ψέματα. Μα η φωνή δεν έχει εικόνα, ούτε πρόσωπο και μάτια· είναι ορφανή. Ακούγεται απαιτητική: μια φωνή μαθημένη να διατάζει κι εγώ πρέπει να υπακούσω. Η επαναστάτρια ξυπνά μέσα μου σε ακατάλληλη στιγμή. Ποιος θα με διατάξει για δικές μου υποθέσεις; Τα κλειδιά τα κρατώ εγώ. Εγώ, που δεν περιμένω να έχω τόση εξουσία· εγώ η άμυαλη, που δεν προσέχω και τα κλειδιά του χρόνου γλιστρούν. Ο χρόνος κυλά σαν νερό πριν τον καταλάβω. Πάλι δεν πείθω; Όχι; Τότε δεν μπορώ να το εκφράσω, μα έτσι έγινε. Είμαι αδικαιολόγητη. Τώρα το ξέρω, μα είναι πια αργά.

Θα πεις: «Πώς συμβαίνουν σε σένα όσα κοροϊδεύεις στους διπλανούς σου;» Αυτός που παρακολουθεί τον κόσμο γελά σαρδόνια με την κακομοιριά μου. Νομίζω ότι δεν με βλέπουν, ενώ είναι γνωστό ότι ο σίγουρος σπιούνος κάποιου στον κόσμο είναι η σκιά του. Γιατί ξέρει τα πάντα και δεν χάνει ποτέ επαφή μαζί του. Άρα, τίποτε δεν μένει κρυφό από τη σκιά.

Με βλέπουν, λοιπόν. Όλους τους βλέπουν σήμερα· κανείς δεν μπορεί να κρυφτεί. Καλύτερα να το παραδεχτώ και να μαζέψω την ουρά στα σκέλια, γιατί δεν με παίρνει.

Ποια νομίζεις ότι είσαι, Ειρήνη, για ν' απολαμβάνεις ασυλία; Άκου ασυλία! Σε θυμάμαι να παίζεις όρκο πως είσαι ανεξάρτητη και δεν έχεις κανέναν τους ανάγκη· μα ανεξάρτητη δεν υπήρξες ποτέ και είναι καιρός να σταματή-

σεις να κοροϊδεύεις τον εαυτό σου. Μια καλομαθημένη τσουλίτσα ήσουν — μόνο αυτό. Μια τσουλίτσα που ονειρεύτηκε να ντύσει τις αδυναμίες της με ρούχα κουλτουριάρικα και παρίστανε την ατρόμητη. Ποια; Εσύ! Άκουσον άκουσον. Αν είναι δυνατόν. Εσύ! Παρίστανε την ατρόμητη αυτή που στην ποδιά της σφάζονται παλικάρια και δεν ιδρώνει το αφτί της. Αλλά κάτσε να τα πάρουμε από την αρχή και να τα ψάξουμε αλλιώς. Πρόσεξε όμως, Ειρήνη. Εγώ είμαι πάντα παρούσα. Εσύ δεν μου δίνεις σημασία, μα ξέρεις ότι είμαι πάντα εκεί σαν τη σκιά σου. Και δεν είμαι σπιούνος. Για σένα δουλεύω, αλλά με διαφορετικό τρόπο. Με ενοχλεί όταν σε βλέπω να χάνεις τη ρότα σου και να μην ψάχνεσαι. Δεν σου κάνω κριτική «εκ του ασφαλούς». Πολλές φορές, η στάση σου με πληγώνει· κι άλλες τόσες είπα ότι θα μιλήσω, ότι θα σου βάλω μυαλό και θα σε σταματήσω. Μα δεν είναι η δουλειά μου αυτή, γιατί εγώ δεν είμαι εσύ. Εντάξει, κάτι δικό σου είμαι, μα δεν με λογαριάζουν και κανείς δεν μου δίνει σημασία. Λογίζομαι σαν να μην υπάρχω. Μα εσύ, Ειρήνη, ξέρεις ότι υπάρχω. Παλιά, θυμάσαι; Δεν έκανες τίποτε χωρίς να με συμβουλευέσαι. Μα τώρα, που αλλάξαν οι εποχές, με απίθωσες πίσω από μια κουρτίνα, για να μη φαίνομαι· με ξέχασες και τράβηξες διαφορετικό δρόμο. Εγώ, τι να κάνω; Περιμένω σιωπηλή στη λησμονιά μου πίσω απ' την κουρτίνα. Περιμένω και προσπαθώ να μείνω στην αφάνεια, όπως πάντα.

Ώσπου δεν αντέχω. Είπα «φτάνει! Είσαι κομπάρσα, μα μίλα». Γιατί άλλος είναι ο πρωταγωνιστής· εσύ, Ειρήνη. Εσύ είσαι πάντα η πρωταγωνίστρια στο φως, κι εγώ πίσω στο παρασκήνιο καμαρώνω ή πικραίνομαι. Μόνο που τα τελευταία χρόνια, Ειρήνη, χορταίνω πίκρα. Και σήμερα βγαίνω

μπροστά για να σου μιλήσω, μπας και καταλάβεις. Εγώ, ξέρεις πως δεν έχω συμφέρον.

Κάπως έτσι πηγαίνουν οι σκέψεις της Ειρήνης όταν – αραιά στην αρχή, μα τον τελευταίο καιρό όλο και πιο συχνά– «πιάνει» τον εαυτό της από το γιακά, επειδή κάτι που δεν μπορεί να ονομάσει προσπαθεί να την αφυπνίσει από τη νάρκη της.

Η ιστορία ξεκινά απλά, χωρίς κανένα ιδιαίτερο σημάδι.

Βρίσκουμε την Ειρήνη να ξενυχτά και να πίνει στο συνηθισμένο μπαρ, παρέα με μια αδερφή και μια άλλη μεγαλύτελα.

«Ναι, μαρή, αδερφή είμαι. Μαγκιά μου και τσαμπουκαλίκι μου! Έτσι θέλω να με ξέρουν όλοι, κι όχι σαν κάτι ξεφτισμένες, που κρύβονται και τάχα είναι καθώς πρέπει — μη χέσω. Ούτε σαν κάτι χειρότερες —βολεμένες σε κύκλους κουλτουριάρικους— που μιλούν με ακαταλαβίστικα λόγια γιατί, τάχα, είναι υπεράνω και κοκινίζουν σαν ακούν για τον κώλο του κοτόπουλου! Όχι, μωρή Ειρήνη, όχι κι εσύ, Καρλότα», έλεγε στην τρίτη της παρέας, που ήταν μια τριανταπεντάρα με —τραβηγμένα από τις αισθητικές επεμβάσεις— χαρακτηριστικά.

«Εγώ, μωρή», έλεγε στην Καρλότα όταν τους παρουσιάστηκε μετά το δεύτερο λίφτινγκ, «προκειμένου να φτάσει το στόμα μου στ' αφτιά απ' το τράβηγμα για να δείχνω μικρή και να κυκλοφορώ με ηλίθιο χαμόγελο μες στην άγια χαρά —γιατί από το τράβηγμα το στόμα φτάνει μέχρι τ' αφτιά και δεν γυρνάει πίσω— καλύτερα να στραβογεράσω.

Φαντάσου να χαζογελάς χωρίς λόγο. Μην με κοιτάς», έλεγε της Καρλότας, «ακόμα κι αν χαιρέσαι σήμερα, η χαρά θα σου φύγει γρήγορα.»

Συχνά τους μιλούσε έτσι, μα η Καρλότα κι η Ειρήνη την παραδέχονται, γιατί είναι αληθινή και δεν προσπαθεί να κρυφτεί.

«Αδελφή θα με φωνάζετε, μωρέ», τους λέει με τσιριχτή φωνή —πάντα τσιριχτή ήταν η φωνή της— «να μην ακούσω το Στέλιος άλλη φορά, γιατί αυτό δεν είναι όνομα· καταδίκη είναι. Γιατί να βαφτίζουν τα σφάλματα της φύσης σε τόσο μικρή ηλικία;» απορούσε κι ήταν έτοιμη ν' αρχίσει τη συνηθισμένη της λογοδιάρροια. «Ναι, πολυλογού είμαι, μαρμή, έτσι μ' έκανε ο Θεούλης», έλεγε σε όποια τολμούσε να την κοιτάξει απορημένη. «Τι θες κι εσύ, κότα; Τράβα στο σπιτάκι σου να φτιάξεις του αγά φαγητό και μην κοιτάς σαν ηλίθια.»

Αυτό συνέβαινε συχνά, ώσπου όλοι έμαθαν τον Στέλιο, που προτιμούσε να τον φωνάζουν Αδερφή και πετάριζε τα βλέφαρά του σαν ντίβα.

«Τι γιατί, μωρέ κουφάλες;» έλεγε στις δύο φίλες σαν απορούσαν πώς ήθελε να τη φωνάζουν. «Δεν ξέρω. Φωνάζτε με όπως σας κατέβει και μη με ζαλίζετε», έλεγε, κι οι δύο φιλενάδες χασκογελούσαν και τη φώναζαν κάποτε Φούλα. «Απ' το Τριανταφυλλιά», επιχειρηματολογούσε η Ειρήνη, «γιατί σαν τριανταφυλλιά είσαι, μωρή, έχεις τις χάρες όλες.» «Η απ' το Αδερφούλα», προσπαθούσε να πει η Καρλότα, μα καμιά δεν την άκουγε.

Κι η αδερφή τη μια γελούσε κολακευμένη, πιάνοντας το λαιμό της σαν καλή κοπέλα, κι έσκυβε το κεφάλι —μπορεί και να κοκκίνιζε— και την άλλη τις στόλιζε με ένα δικό της υβρεολόγιο που κανείς δεν καταλάβαινε. Η αδερφή ήταν

χαμηλοβλεπούσα και χαμογελούσε ή μιλούσε μέσα από τα χείλια της· μόνο η Ειρήνη την άκουγε και δεν αποκάλυπτε σε κανέναν τα λόγια της — ούτε στην Καρλότα. Εξάλλου, αυτή ήταν βαρήκοη «από παιδί», έλεγε. Η Ειρήνη τότε ακούονταν σε ένα «σωπάστε, μωρέ» κι η συζήτηση άλλαζε με τη μία.

Έτσι κυλούσαν οι βραδιές της Ειρήνης τότε. Βουτηγμένες σε ατμούς φτηνού αλκοόλ και στολισμένες φτηνά αστεία, χαχανητά και γέλια μέχρι δακρύων, που έκαναν τους θαμώνες του μπαρ Regina να κοιτάζουν παραξενεμένοι. Απορούσαν πού βρίσκει αυτό το κέφι μια παρέα από δυο μεγαλοκοπέλες και μια αδερφή που διατρανώνει συνέχεια τη σεξουαλική της προτίμηση. Της άρεζε να σκανδαλίζει τους θαμώνες και ποτέ δεν δεχόταν με άσχημο τρόπο τα λόγια των μεθυσμένων· «οι σουρωμένοι είναι οι άγιοι του καιρού μας», έλεγε σοβαρά. Όλοι την ήξεραν, μα κανείς δεν ήθελε να την πιάσει στο στόμα του, γιατί ήξερε πως μαζί της δεν θα 'βγαζε πέρα.

«Γι' αυτό σε γουστάρω, μωρή», είπε η Ειρήνη, ακόμα κι όταν η αδερφή το παράκανε ένα βράδυ με την κριτική της. Γελούσαν νευρικά κι οι τρεις, χωρίς λόγο, όταν η αδερφή ακούστηκε με την τσιριχτή φωνή της να ξεπερνά τα χαχανητά: «Εσύ να μας πεις, Ειρήνη, ναι, εσύ να μας πεις, που δεν άφησες καρότο όρθιο...»

Τότε ήταν μια Τετάρτη, χαράματα. Αυτό θυμάται η Ειρήνη. Χωρίς να ξέρει γιατί, είναι σίγουρη ότι ήταν Τετάρτη χαράματα. Έξω είναι όλα ήσυχα — η ηρεμία πριν την καταστροφή. Μέσα στο Regina οι θαμώνες είναι μισοξαλισμένοι, βαριούνται κι έχουν στα χείλια το τσιγάρο. Πάνω που παρακαλούν κάτι νέο να τους τραβήξει την προσοχή, ακούγεται καμπανιστή η φωνή της αδερφής.

«Πες μας, Ειρήνη, εσύ, που δεν άφησες καρότο όρθιο.»

Τα πάντα βουβαίνονται, σαν η ζωή ν' ακινητεί εκείνα τα χαράματα της Τετάρτης. Αυτή η ακινησία είναι η πιο ζωντανή ανάμνηση της Ειρήνης από το συγκεκριμένο παρελθόν. Οριοθέτησε το χρόνο με βάση εκείνη την ημέρα. Τα πάντα χωρίζονται σε συμβάντα πριν την Τετάρτη, που η ζωή πάγωσε στο μπαρ Regina, και συμβάντα μετά την Τετάρτη.

Στην πραγματικότητα, δεν ήταν ολόκληρη μέρα. Μια στιγμή ήταν· ούτε καν μια ανάσα. Αυτή τη στιγμή δόθηκε εκκίνηση και τα γεγονότα άρχισαν να τρέχουν με άλλο ρυθμό — τίποτε δεν έμοιαζε ίδιο.

Στην επόμενη σκηνή, η Ειρήνη κι η αδερφή πιασμένες απ' τα μαλλιά ξελαρυγγίζονται, τραβούν με δύναμη η μία τα τσουλούφια της άλλης και ζητούν αίμα με τις φωνές τους.

«Μαρή σκρόφα».

«Ποια είπες σκρόφα, βρε σκαταδέρφω;»

«Σε ξέρουμε, μωρή φαρμακομούνα! Σε ξέρουμε καλά· άντρα δεν άφησες και μοναχή θα μείνεις.»

Το ακροατήριο παρακολουθεί ενθουσιασμένο, γιατί κάτι διαφορετικό χρωματίζει τη μέρα του.

«Ποιος μιλάει!»

«Άσε, μωρή, κι είδαμε τα καζάντια σου: πολλούς φράχτες πήδηξες, μα κανέναν δεν σε στέργει!»

«Ενώ εσύ;»

«Εγώ είμαι περιθώριο, μωρή. Εγώ ξέρω πόσα παίρνει ο κώλος μου. Εσύ το παίζεις κυρία.»

Τότε φτάνουν κεράσματα «από το μαγαζί», σε μια προσπάθεια να σπάσει ο πάγος.

Το μπαρ Regina δεν ξαναείδε τις τρεις φιλενάδες μετά την Τετάρτη εκείνη. Κάπου εκεί μπήκε στη ζωή της Ειρήνης ο Θρασύβουλος.

Συζητούσε με την Καρλότα· η αδερφή χάθηκε σαν να μην υπήρξε ποτέ κι ο κόσμος άρχισε να κυλά φυσιολογικά, σε ρυθμούς βαρετούς. Ο Θρασύβουλος ήταν γεροντοπαλικάρο και άνθρωπος με ανοικτούς ορίζοντες. Φαινόταν η τέλεια λύση για την Ειρήνη, που έβγαινε από τρικυμία.

[Ειρήνη, Τούλα]

Η Ειρήνη δεν είναι σίγουρη για την ακριβή χρονολογία. Βρίσκεται στην περίοδο παρακμής της ζωής της. Το ξέρει καλά αυτό και τη θλίβει, μα επαναλαμβάνει τα ίδια λάθη. Σαν να μην έχει άλλη επιλογή. Ούτε τ' όνομά του δεν της έχει μείνει. Το έχει ταυτίσει με αυτά που θεωρεί αντιπαθητικά ονόματα για άντρα. Κάτι σαν το Βάγιος ή το Στυλιανός. Μπορεί όμως να ήταν κάποιο άλλο. Η διάθεσή της θα φταίει! Δεν βοηθά ούτε για τ' απλά. Απορεί πώς έπεσε τόσο χαμηλά. Ναι, ήταν καλοβαλμένο αρσενικό, μα από αυτά τα γυμνασμένα, που έχουν όλο το κορμί γεμάτο γραμμώσεις. Έχει ξαναδεί παρόμοιους. Είναι ερωτευμένοι με τον καθρέφτη και τη ματαιοδοξία τους. Μ' αυτόν που δεν θυμάται τ' όνομά του, βγήκε μόνο μία φορά. Ακόμη αναρωτιέται τι γύρευε μαζί του. Γύρευε κάτι μπερδεμένο, που δεν το έχει ξεκαθαρίσει ακόμη. Την πήγε να βρουνε μια κυρα-Τούλα Αντωνιάδου. Ήταν γριά —μια σταλιά άνθρωπος— μα ο άντρας που τη συνόδευε μιλούσε γι' αυτή με σεβασμό και δέος. Θυμάται ότι η κουβέντα πήγε στις μορφές φασισμού. Η γριά ήταν αυθεντία σ' αυτό και είχε ξεκάθαρες απόψεις.

«Τι με ανακατεύεις με τούτα στα γεράματα; Άσε με να πορευθώ στο τέλος μου ήσυχα. Ακόμα θα πληρώνω το χρέος μου;»

«Μα, συντρόφισσα, είστε παράδειγμα για όλους εμάς τους νέους! Στα γραφεία πιστεύουν ότι...»

«Στα γραφεία του κώλου δεν με νοιάζει τι πιστεύουν», απάντησε η γριά. «Και μη με λες συντρόφισσα, του λόγου

σου! Πρέπει να μεγαλώσεις πρώτα στο μυαλό, άκουσες; Αυτό να πεις στα σκουλήκια που είναι στα γραφεία! Γιατί δεν αρκεί να μάθεις απ' έξω δυο τυφλοσούρτες, για να γίνεις συναγωνιστής. Ακούς;»

Η Τούλα μιλούσε όσο πιο δυνατά μπορούσε κι η Ειρήνη την κοιτούσε με θαυμασμό. Γυρίζει και κοιτάει τον άντρα δίπλα της. Νιώθει έκπληξη!

Ο μεγαλόσωμος, ο παραλίγο —έστω και δυνητικά— σεξουαλικός της σύντροφος έχει χαμηλώσει τους ώμους και δείχνει είκοσι πόντους πιο κοντός.

«Τι έγινε, μικρέ; Κατάπιες τη γλώσσα σου; Δεν υπάρχουν άντρες σήμερα! Μόνο για να πηδήξετε το ανοίγετε το ρημάδι σας. Έτσι και σας ζορίζουν, το βουλώνετε.»

Ο άντρας μένει σιωπηλός και κακόμοιρος, σαν να παραδέχεται την ανεπάρκειά του. Κι η Ειρήνη είναι σίγουρη πως έχασε την ευκαιρία του.

Πισωπατά και απομακρύνεται με το κεφάλι κάτω.

Τότε πρόσεξε τη γριά. Την κοιτά και της κάνει νόημα. Περιμένει. Κάτι θέλει να της πει.

Ακούει.

«Έφυγε αυτός. Ώρα να τα πούμε οι δυο μας, κορίτσι μου. Και πριν προλάβεις να ρωτήσεις τι έχουμε οι δυο μας να πούμε —εγώ, μια γριά με το ένα πόδι στον τάφο, κι εσύ, μια γυναίκα καθωσπρέπει, που γεύεται ακόμη τη ζωή της—, θα σου πω ότι ζήτησα να μείνεις γιατί είδα σε σένα κάτι από μένα στα νιάτα μου.» Τι μου λέει τώρα ετούτη; Πού με ξέρει η γριά; Το έχει χάσει και τσαμπουνάει ό,τι της κατέβει κι εγώ δεν ξέρω τι άλλο. «Ε, λοιπόν, τα έχω τετρακόσια και χαίρομαι που βλέπω έναν άνθρωπο με τις ίδιες ανησυχίες μ' εμένα. Γιατί λίγα έχουν αλλάξει, κόρη μου, τον τελευταίο

καιρό, όσο κι αν θέλουν —πάντα οι ίδιοι— να μας πείσουν για το αντίθετο.»

Η Ειρήνη την ακούει να μιλά και δεν πιστεύει όσα ακούει. Ποιος την κατασκοπεύει και γνωρίζει τόσο πολλά γι' αυτή; Κοιτάει τη γριά ξανά και ξανά, μην ξέροντας πώς ν' αντιδράσει. Από τη μια ανακουφίζεται, γιατί —έστω και μετά από τόσα χρόνια— βρίσκει κάποια να την καταλαβαίνει και να παίρνει σοβαρά τις «παραξενιές» της — όπως οι συνομήλικοι θεωρούσαν τις ιδιαιτερότητές της. Εκτός από τον Παναγιώτη, σκέφτεται αυτόματα· κι η σκέψη την παραξενεύει. Πού είναι ο Παναγιώτης; Περνά σαν αστραπή από το μυαλό της, αλλά η σκέψη χάνεται με την ίδια ταχύτητα.

Ο Παναγιώτης μπορεί να περιμένει αυτή τη στιγμή. Έτσι κι αλλιώς, αυτός πάντα περιμένει καρτερικά. Τώρα πρέπει να μάθει πώς η γριά ξέρει τόσο πολλά γι' αυτή.

«Εσύ δεν αναρωτήθηκες γιατί τόσο λίγοι καταλαβαίνουν ό,τι αισθάνεσαι;»

«Όχι, δεν μου πέρασε καν από το μυαλό.»

«Είσαι με τα καλά σου; Αυτό είναι χάρισμα. Δεν είναι παίζε γέλασε...»

«Κι εσύ πού το ξέρεις ότι είμαι χαρισματική; Μερικές φορές είναι κατάρα. Μιλώ ειλικρινά.»

«Το ξέρω! Δεν παραξενεύεσαι πώς;»

«Η αλήθεια είναι ότι είναι περίεργο...»

«Μόνο περίεργο; Νομίζεις ότι ο καθένας —ας πούμε, ο ομορφονιός που σ' έφερε εδώ, για παράδειγμα— μπορεί να νιώσει κάτι παρόμοιο; Να ρίξει έναν στα πεταχτά, να τι θέλει...»

«Νομίζεις ότι δεν το ξέρω; Αυτός —ούτε τ' όνομά του δεν ξέρω— είναι ένα μεγάλο μου λάθος. Ούτε που θα τον ξαναδώ.»

«Δεν πρόκειται να σ' ελέγξω, κορίτσι μου. Άλλωστε, ποια είμαι εγώ, για ν' ανακατευομαι με τις επιλογές σου; Είσαι μεγάλος άνθρωπος. Μα σκέψου, μήπως χαλάς τον εαυτό σου δίνοντας αξία σε τιποτένιους; Το λέω αυτό ξέροντας ότι μπορείς ν' αφουγκραστείς όσα οι άλλοι προσπερνούν στη βιάση τους, ενώ νομίζουν ότι κάνουν το σημαντικό και στην πραγματικότητα χάνουν την πραγματικότητα! Γιατί η αληθινή ζωή, κόρη μου, είναι απλή. Είναι πολύ απλή, και γι' αυτό τη λένε ζωή. Τρία γράμματα μόνο κρύβουν όλο το μεγαλείο του κόσμου· το λόγο ύπαρξής μας! Μόνο σε τούτο ξεχωρίζουμε από τ' άλλα υπάρχοντα στον κόσμο. Θα μου πεις, αυτά τα ξέρεις. Μα κοίτα με μια στιγμή.»

Η Ειρήνη είναι προσηλωμένη στα λόγια της και την κοιτά σαν αυτόματο. Η γριά μιλάει ήρεμα κι ο λόγος της ηχεί σαν νανούρισμα ή γλυκό παραμύθι. Η Ειρήνη ακούει γοητευμένη· ακούει και παρακαλά να μη σταματήσει η γριά να το διηγείται — να μην τελειώσει ποτέ τούτο το παραμύθι! Βλέπει την ηλικιωμένη γυναίκα. Βλέπει το διάφανό της πρόσωπο που, θαρρείς, κρύβει τη σοφία όλου του κόσμου. Αναγνωρίζει στα θολά μάτια της μια ύπαρξη όμοια με τον εαυτό της στην πιο γλυκιά της ηλικία. Ξαφνικά αντιλαμβάνεται πόσο λάθος έχει πάρει τη ζωή της. Δεν είναι καιρός τούτη τη στιγμή να διακρίνει σε ποιο σταυροδρόμι και πλανημένη από ποια σειρήνα πήρε τη λάθος κατεύθυνση. Δίνει την υπόσχεση στον εαυτό της ότι αυτό θα το κάνει μετά· τώρα θέλει να ρουφήξει τα λόγια της γριάς μέχρι την τελευταία λέξη.

Η Ειρήνη ακούει την παράξενη ηλικιωμένη και ένας νέος κόσμος ανοίγεται μπρος της. Όσα έζησε στη νεαρή της ηλικία, τα βλέπει τώρα με άλλο μάτι. Νιώθει ανακούφιση! Υπάρχουν κι άλλοι σαν κι αυτή. Δεν είναι μόνη...

«Λίγοι είναι, μη νομίζεις. Και δυστυχώς, όσο περνάει ο καιρός, ελαττώνονται κι αυτοί. Η εποχή δεν ευνοεί τη διαφορετικότητα. Για να είσαι σε αυτούς τους λίγους, πρέπει να ξεφύγεις από τα πρέπει των καιρών, που μας βάζουν σε καλούπι — σαν να είναι ο καθένας βγαλμένος από μαζική παραγωγή, με αύξοντα αριθμό παραγωγής, κι όχι άνθρωπος με τις δικές του αξίες. Δυστυχώς, σήμερα ο άνθρωπος πρέπει να περάσει από κρησάρα, για να του βάλουν τη σφραγίδα ότι είναι εγκεκριμένο μοντέλο, κι άρα ακίνδυνος...»

Η ηλικιωμένη σταματά λίγο, για να πάρει ανάσα. Η Ειρήνη δεν προλαβαίνει καλά καλά να χωνέψει τα νέα και να διαμαρτυρηθεί. Μα γιατί σταμάτησε; Το χλωμό πρόσωπο της άλλης είναι ξαφνικά τόσο οικείο! Θέλει χρόνο για να καταλαγιάσει η αποκάλυψη ότι δεν είναι μόνη και πως υπάρχουν κι άλλοι με όμοιο χάρισμα. Μετά θα μπορέσει να χωνέψει το νόημα της αποκάλυψης.

«Δεν ξέρω τι να πω», λέει — και πραγματικά δεν ξέρει. «Να χαρώ ή να σκεφτώ ότι έχασα κάτι μη γνωρίζοντας όλη την αλήθεια;»

«Κόρη μου, η εμπειρία μου στη ζωή δείχνει ότι δεν ωφελεί να κλαίω για κάτι που έγινε πια. Πάει, τελείωσε, πάμε μπροστά τώρα με ό,τι δύναμη έχει απομείνει και θα πετύχουμε την επόμενη φορά. Φαντάσου ότι στη δική μου περίπτωση κλήθηκα να προσπαθήσω αμέσως μετά από μεγάλο ψυχικό τραύμα. Για να γίνω σαφής: νωρίς στην εφηβεία μου, κουβαλώντας όπλο πολύ βαρύ για τ' άμαθα χέρια μου, βρέθηκα να μην ξέρω τι να πρωτοκάνω. Από τη μια κλαίω για την αγαπημένη μου φίλη, την Αλκμήνη. Μαζί ανεβήκαμε στο βουνό με την Αλκμήνη, με τ' όνειρο ν' αλλάξουμε τον κόσμο. Η Αλκμήνη ήταν αδελφή ψυχή κι άμαθη στα όπλα, όπως εγώ. Της φαινόταν ασήκωτο το τουφέκι και την πήρε

κατάστηθα η πρώτη ριπή από το στεν. Στα χέρια μου ξεψύχησε, πριν προλάβει να καταλάβει πού είναι, πριν προλάβει να φυλαχτεί. Τα έβαλα με τον εαυτό μου: εγώ φταίω, είπα· εγώ έπρεπε να την προστατεύσω, αφού είχα καταλάβει. Και τι να το κάνω το χάρισμά μου; Αλλά προχώρησα κι έφτασα κυνηγημένη μετά τον αδελφοσκοτωμό στην Κωνσταντζα, όπου έγλειψα τις πληγές μου σαν δαρμένο σκυλί και προχώρησα. Δεν έχει πίσω, λοιπόν· όσο είσαι ζωντανός, μόνο μπροστά έχει...

«Κι αυτές οι μελέτες σου περί φασισμού...»

«Α, τι θυμάσαι κι εσύ τώρα! Ναι, έκανα κάτι “μελέτες”, που δεν ξέρω ποιος τις διάβασε, ποιος τους έδωσε σημασία — σε τι χρησίμεψαν τέλος πάντων. Ο λόγος που τις έγραψα; Για να δικαιολογήσω τις δικές μου ανεπάκριες περισσότερο. Ασχέτως αν τις χρησιμοποιούν ανάξιοι, τεμπέληδες και λαμόγια! Έτσι δεν γίνεται πάντα;»

«Μέχρι τώρα μου άρεσαν όσα είπες. Τώρα με απογοητεύεις...» είπε η Ειρήνη.

«Είδες; Τι περίμενες; Μέχρι πότε να παλεύω μόνη; Χρειάζομαι κι εγώ ανάπαυση... Έχω δικαίωμα ν' αποσυρθώ, δεν έχω;»

«Και τι θα γίνει μετά;»

«Μετά; Αν δεν μπόρεσα να εμπνεύσω κάποιον νεότερο, δεν χρειαζόταν η δουλειά μου! Έτσι πάει ο κόσμος...»

«Είναι κρίμα κι άδικο όμως.»

«Εσύ, για παράδειγμα, που είσαι νεότερη, πρέπει να ξέρεις καλύτερα. Δεν έχεις βρει άλλες μορφές φασισμού ή έστω καταπίεσης;»

«Σταματά ποτέ η καταπίεση; Οι φυσικές μορφές της πρώτα: οι αρρώστιες. Πόσες τους δεν κρατούν κόσμο παγιδευμένο στο κορμί του; Οι ψυχασθένειες, για παράδειγμα...

Μερικές φορές σκέφτομαι ότι ο ίδιος ο κόσμος –η φύση, εννοώ– λειτουργεί άδικα για μερικά παιδιά της· κι αφού ζούμε στον ίδιο πλανήτη, θα πρέπει να ευγνωμονούμε την καλή μας τύχη αν είμαστε υγιείς σε έναν τρελό κόσμο, που φυλάει τις αρρώστιες και τις μοιράζει άπονά...»

Η γριά άκουσε ευχαριστημένη τα λόγια της Ειρήνης.

«Είδες, Ειρήνη, ότι καινούργια μυαλά βάζουν νέες παραμέτρους εκεί που εγώ, εξαιτίας του εγωισμού μου, δεν έψαξα; Το μόνο που μπορώ να προσφέρω εγώ τώρα είναι ένα ζεστό καταφύγιο σε όποιον κυνηγημένο –από οποιαδήποτε μορφή φασισμού– φτάσει στην πόρτα μου.»

Έμεινε να μιλά με την ηλικιωμένη, ώρα πολλή. Όταν τελικά χώρισαν, η Ειρήνη ένιωθε σοφότερη και πιο σίγουρη. Πλέον υπήρχε κάποιος να τη συμμερίζεται.

[Ειρήνη]

Κλείνω πίσω μου την πόρτα και νιώθω ανακούφιση! Στηρίζω την πλάτη στο κούφωμα και ξεφυσώ παρατεταμένα. Φτύνω αέρα ταγκό, βαρύ και μολυσμένο. Βαρύ σαν καυτή πέτρα, λησμονημένη στη σπούρνη. Ταγκό σαν γεύση αμαρτίας —σαν να λέμε, η Δόμνα στο κρεβάτι τον Απρίλη—, που ξεραίνεται στα χείλια κατά το γυρισμό προς τη στάση του αστικού. Μολυσμένο σαν την τυραννισμένη ατμόσφαιρα του Αυγούστου, που δοκιμάζεται σε θερμοκρασίες φούρνου παρά την προχωρημένη ώρα. Το ξύλο της πόρτας είναι λεπτό σαν πετσαφλούδα —έτσι το έλεγε η γιαγιά, όταν μιλούσε για κάτι σχεδόν ψεύτικο— μα στο νου μου είναι ισχυρό, ασπίδα αδιαπέραστη.

Το κούφωμα είναι λουλακί, όπως το χαρακτηρίζει η παράξενη γυναίκα. «Θα πας στο σπίτι με τα λουλακιά κουφώματα», μου είπε, και τα λόγια της μου φάνηκαν αστεία. Με το ζόρι κρατήθηκα να μη γελάσω. Ακούς εκεί λουλακιά! Ποιος λογικός βάφει τα παράθυρά του τέτοιο χρώμα; Λουλακιά!

«Τώρα σου φαίνεται αστείο», θυμάμαι να μου λέει η ηλικιωμένη, σοβαρή. Γύρω παίρνει να μουντώνει ο αέρας κι η γυναίκα με κοιτά θυμωμένη. Έτσι νομίζω. Μετά καταλαβαίνω πως δεν θυμώνει. Έτσι είναι ο χαρακτήρας της. Με μερικά πράγματα δεν αστειεύεται. Και μου μιλά γι' αυτά.

«Μπορεί να γελάς τώρα», συνέχισε, «μα η ανακούφισή σου σαν ξεχωρίζεις τα λουλακιά κουφώματα θα είναι τόση, που θα με καταλάβεις», είπε χωρίς να διευκρινίσει.

Είμαι λιγότερο από δύο ώρες στο δρόμο του πηγαμιού. Έχω ακολουθήσει όλες τις οδηγίες της —όσο αστείες κι αν μου φάνηκαν— μα είμαι στα όρια της αντοχής μου. Η γλώσσα μου είναι πρησμένη, δέκα κιλά βαριά, και το στόμα μου είναι ξερό σαν παντόφλα. Ο αέρας είναι πυρωμένος και ακίνητος. Την κατάλληλη στιγμή ξεχωρίζω τα λουλακιά παράθυρα και πανηγυρίζω. Το σπίτι είναι όπως είπε. Ταλαιπωρήθηκα τόσο στο δρόμο, που είμαι σίγουρη για την αλήθεια των λόγων της. Από τότε δεν την αμφισβητώ ξανά. Στο ήρεμο σπίτικι με τον κήπο ακολουθώ μ' ευλάβεια ό,τι μου είπε, γιατί ξέρω ότι είναι σωστά ειπωμένο.

«Θα ηρεμήσεις στο σπίτι αυτό», μου είπε, «και θα συλλογιστείς το παρελθόν σου· μα πρόσεχε: λίγη ώρα θα συλλογιστείς και δεν θ' αλλάξεις τις αποφάσεις σου, γιατί είναι σωστές.» Τη ρώτησα τι εννοεί, γιατί είχα αρχίσει να μην καταλαβαίνω· σαν ν' άκουγα μια μακρινή διάλεκτο που πάσχιζε να επικοινωνήσει με διψασμένα αφτιά. «Οι αποφάσεις που παίρνονται με αίμα χλιαρό και καρδιά κουρασμένη σπάνια λαθαίνουν. Και μην ξεχνάς πως εσύ έτσι πήρες τις δικές σου...»

Έτσι, φτάνω στο σπίτι με τα λουλακιά παράθυρα με την ψυχή στο στόμα. Μα και με ψυχή ανακουφισμένη — σίγουρη πως δεν λάθεψε. Μέσα στο σπίτι ξεχνώ τον ξερό αγέρα και την αλλόκοτη κατάσταση. Αφού όλα είναι προεπιωμένα, πρέπει να είναι και σωστά. Ψέματα;

Μέσ' από την πόρτα, το περιβάλλον είναι σκοτεινό κι οι επιδιώξεις σκονισμένες κι άγνωστες σαν τον προορισμό μου. Μόνο οι οδηγίες φαντάζουν τόσο ξεκάθαρες, που είναι αδύ-

νατον να μπερδευτούν. Κι εγώ —πεισμένη πια— τις ακολουθώ με τη σιγουριά φανατικής ιέρειας.

Κατόπιν συλλογίζομαι σύμφωνα με τις επιταγές της.

«Θ' αργήσεις να βρεις τόσον καιρό ήσυχο», μου παρήγγειλε, και θυμάμαι την παραγγελία της να ηχεί δυσοίωνη στ' αφτιά μου. Μα οι οδηγίες της είναι ξεκάθαρες. Όμοια κι η απόφασή μου να τις ακολουθήσω.

Κατόπιν συλλογίζομαι την πορεία μου μέχρι σήμερα και βρίσκω ένα περίεργο κενό στις ενθυμήσεις μου. Κενό ολόκληρων χρόνων, που μπορεί εμένα να με βολεύει μα σίγουρα δεν θα 'ταν αρκετό σε κανένα δικαστή —όσο ανεκτιμώσιμος κι αν τύχαινε να είναι— για να με δικαιώσει. Είναι αδύνατον να δώσεις δίκιο σε νου που είναι υπναλέος για δεκαετίες. Κι η δική μου πορεία αποτελεί πορεία τέτοιου υπναλέου νου —ναρκωμένου από λατρεία αλλότριας τρελής βαρβατίλας. Μιας λατρείας μόνιμα διψασμένης και ανεξήγητης. Μα από την άλλη, οι οδηγίες της παράξενης γυναίκας είναι αυστηρές και ξεκάθαρες: «Δεν θα ξεστρατίσεις από την απόφαση και τις επιλογές σου.» Κάπως έτσι δεν μου παρήγγειλε; Υπακούω κυρίως σε ένστικτο αυτοσυντήρησης· αυτή ξέρει. Το ζήτησε ξεκάθαρα. Και ψάχνοντας τα περασμένα χρόνια, βρίσκω μια τρύπα λήθης να καλύπτει το 2001 και το 2002 μέχρι το 2006. Λες κι αυτά τα χρόνια υπήρξαν απλώς επειδή είναι έτσι καμωμένη η σειρά τους κι είναι αδύνατον να πηδήξεις από το ένα νούμερο στο άλλο δίχως να περάσεις την αρμόζουσα σειρά. Μα συλλογίζομαι ότι είναι εξίσου αδύνατον μέσα σε τριακόσιες εξήντα τόσες μέρες να μη θυμάμαι τίποτε, λες κι έζησα χρόνια κούφια κι άδεια. Δεν μου στέκεται καλά! Με τίποτε! Πασχίζω να διακρίνω ανάμεσα από τους ατμούς της βαρβατίλας και την οσμή του χλωρού πικραμύγδαλου —σε τέτοιο βάλτο με οδηγούν οι αναμνήσεις μου—

και σ' αυτό το επικίνδυνο τοπίο διαβαίνω χωρίς φόβο ότι τάχα θα σκοντάψω σε ξεχασμένους στόχους του παλιού μου εαυτού. Η Ειρήνη, η παλιά Ειρήνη, δεν έχει θέση εδώ.

Κάπου έχασα το στόχο μου —είμαι σίγουρη— μα δεν έχω ούτε το κουράγιο να ψέξω τον εαυτό μου ούτε καν να βρω το σημείο της απώλειας. Κάθε στιγμή μοιάζει τόσο όμοια με τη διπλανή της! Όπως η φυσιογνωμία της στρατιάς των εραστών μου: παρόμοια ανούσια και χωρίς σημασία!

Ξέρω· μπορεί να ειπωθεί ότι τούτες είναι κουβέντες ύποπτες, ότι τις λέω τάχα από όψιμο καθωσπρεπισμό, που έφτασε λαχανιασμένος —με την ψυχή στο στόμα— να δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα.

Μα το ξεκαθαρίζω εξαρχής: δεν υποχωρώ ρούπι από τις επιλογές μου! Ούτε πρόκειται να κάνω την αδιάφορη — ότι τάχα κατά λάθος συνέβησαν όλα και δεν γνωρίζω τίποτε για τούτα. Δεν είμαι έτσι καμωμένη. Και ξέρω πως όσο και να με ενοχλεί —τώρα με ενοχλεί— θα ξαναδιάλεγα την ίδια πορεία, μα την ίδια ακριβώς! Έτσι έχω πλαστεί κι αυτό δεν αλλάζει με άδειες νουθεσίες. Στο νου μου έρχεται ο Παναγιώτης· πάνω στην ώρα σαλεύει αδύναμα στο στρώμα. Έχει πέσει σε λήθαργο από την ώρα που μπήκαμε στο σπίτι.

Καλύτερα, συλλογίζομαι τώρα. Αμέσως τα βάζω με τις σκέψεις μου. «Τι λες, βρε ξεμυαλισμένη», κάνω του εαυτού μου άγρια. Έτσι του μιλώ. Τώρα τελευταία του βάζω τις φωνές, όπως παλιά. Αυτός φταίει. Εγώ — δηλαδή, αυτός. «Η Ειρήνη ήταν αλλιώτικος άνθρωπος παλιά», μου λέει μια φωνή. «Σιγά μωρέ», προλαβαίνει μια δεύτερη. «Σιγά το άτομο... Δεν άφησε όρθιο ούτε παλούκι και είναι έτοιμη να ξεκινήσει τα ίδια απ' την αρχή.» Μα δίπλα ο Παναγιώτης βογκά αδύναμα και με συνεφέρνει.

«Έλα, αγόρι μου», του κάνω —πρέπει να φανώ δυνατή—, «είναι ώρα να φεύγουμε. Και μην ανησυχείς· ήρθε η ώρα της Ειρήνης να νοιάζεται τώρα, Παναγιώτη. Εσύ, μην ανησυχείς. Έχεις που έχεις τα γάντια να κόβουν βόλτες στις σκέψεις σου, άσε εμένα να σκοτίζομαι με τούτα.»

Ο άντρας με κοιτά. Ή νομίζω ότι με κοιτά. Στα χάλια που είναι, δεν είμαι σίγουρη για τίποτε. Τον πλησιάζω και τον στηρίζω απ' τον ώμο. Αγκομαχώ μα τα καταφέρνω, γιατί βοηθά κι αυτός. Δεν είναι τόσο άσχημα, Ειρήνη; Λες; Μα, αν δεν βοηθούσε, σιγά μην τα κατάφερνες μονάχη. Κάνω για την πόρτα. Έχω το αμάξι απ' έξω· ξέρω για πού θα κινήσουμε. Δεν πρόκειται ν' αλλάξω τίποτε. Θα κάνω ό,τι μου είπε, γιατί αυτή γνωρίζει καλύτερα.

Κοιτώ το ρολόι· πόσο γρήγορα περνά ο χρόνος... Είναι ώρα για δρόμο. Ο επόμενος προορισμός αναμένει. Έξω είναι νύχτα. Βγάζω το κεφάλι έξω από την πόρτα κι ο αέρας είναι πνιγηρός κι αναμμένος. Σαν να διακρίνω υποψία από μελλούμενες αστραπές στο απέναντι βουνό. Η φύση δεν θα αντέξει πολύ έτσι. Πλησιάζω το αυτοκίνητο. Οι λαμαρίνες του τρίζουν παραπονιάρικα και το λάστιχο μυρίζει. Τώρα είμαι σίγουρη για την κατεύθυνσή μου. Οι οδηγίες γίνονται ξεκάθαρος σκοπός και νιώθω σιγουριά.

[Ειρήνη]

Ακούστηκαν πολλά για εκείνη την Τετάρτη, μα τα περισσότερα ήταν ψέματα — όλα σε βάρος μου. Για όλα έφταιγε η Ειρήνη. Έγινα το βολικό και εύκολο θύμα. Βρήκαν ευκαιρία να με πιάσουν από κάπου και να με χτυπήσουν. Ποια; Εμένα. Εμένα την απρόσιτη, που δεν έβαζα νερό στο κρασί μου. Το δέχομαι. Ούτε μ' ενοχλεί κατὰ βάθος. Έτσι πηγαίνει ο κόσμος και το ξέρω καλά. Έμεινα καιρό σε λήθαργο και τώρα το πληρώνω — και καλά κάνω. Το φταίξιμο είναι δικό μου. Ούτε θα τρέξω σε κανέναν να κλαφτώ ούτε και υπάρχει κανένας.

Μα η μοναξιά μετά από παραστρατήματα είναι χοντρομάνι και δεν αντέχεται. Έπρεπε να μην μπλεχτώ σε καβγάδες σαν απήδηχτη γιόμενα. Το κατάλαβα γρήγορα. Ξεφτιλίστηκα και θα πληρώσω το τίμημα που πρέπει για τη συμπεριφορά μου. Δε θα κιάτσω να εξηγήσω τις λεπτομέρειες εκείνου του καβγά, γιατί δεν έχει νόημα. Τα κοράκια βρήκαν ευκαιρία· μυρίστηκαν θρασίμι κι άρχισαν να δοιμάζουν τα νύχια τους. Μα κάνουν λάθος. Το θρασίμι ορθοπόδησε — αντέχω ακόμη. Δεν είμαι Θεός. Ταρακουνήθηκα απ' αυτήν την ιστορία. Βρέθηκα αδύναμη — κι όταν δεν έχεις δύναμη, ζητάς ν' ακουμπήσεις στο πρώτο στήριγμα. Πολλοί θα πούνε: «Ευτυχώς που τότε ήταν στη γύρα ο Θρασύβουλος.» Κι εγώ, που έκανα το σάκιο του μποζ, κολακεύτηκα. Το παραμύθι που ταΐζουν στην κοινωνία με κορόιδεψε: ένιωσα αδύναμη και βρήκα ένα γερό μπράτσο για

να στηριχτώ. Τότε ήμουν θολωμένη και δεν το πήρα είδηση. Όμως αυτό θα έβγαινε αργότερα. Τότε, με πρόσφατα τα γεγονότα εκείνης της Τετάρτης, ήμουν σαν δελφίني με χαμένο προσανατολισμό, που εξόκειλε στην παραλία. Ο Θρασύβουλος ήρθε στην κατάλληλη περίοδο και του το αναγνωρίζω.

Δεν ήταν κανένας μάτσο γκόμενος· αντιθέτως, το παρουνισιαστικό του έφερνε σε βαρετό χαρτογιακά. Μα όταν έχεις ναυαγήσει καταμεσής στο πέλαγος, δεν διαλέγεις το καράβι που θα σε γλιτώσει. Αφήνεσαι ανακουφισμένη. Ούτε καν βλέπεις αν ο τύπος που σου την έπεσε όταν ήσουν κομμάτια —γιατί για κλάματα ήμουν εκείνο τον καιρό— είναι του γούστου σου ή όχι. Αρκεί που βρέθηκε μια ψυχή να σε νοιαστεί. Ούτε θα σε πειράζει, ασχέτως αν συνήθισες σε σαλόνια και διαφορετική ζωή· για τέτοια πράγματα θα μιλάμε τώρα; Εδώ χανόμαστε. Ούτε για τη σεξουαλική μου ζωή με τον Θρασύβουλο θα μιλάμε. Αυτά είναι λεπτομέρειες και κανείς δεν νοιάζεται για τέτοια.

Έτσι μπήκα σε ζόρικη κατάσταση. Τον ευγνωμονούσα, γιατί χωρίς αυτόν θα ήμουν χαμένη — το αναγνωρίζω. Και πάντα, για πολύ καιρό τού έδινα άφεση για πράγματα που σε άλλη περίπτωση δεν θα συγχωρούσα ποτέ. Άλλες εποχές θα τον έδιωχνα από τη ζωή μου. Τη δεύτερη μέρα θα τον έδιωχνα — παλιά. Μα αυτά γίνονταν παλιά. Σε άλλο χρόνο — από μια άλλη Ειρήνη. Ενώ τώρα;

Εκεί που ήμουν κουρασμένη απ' τα κύματα κι είχα παλαβά φύκια ακόμη στο σβέρκο, έγινε ο ναυαγοςώστης μου. Ο ήρωας που με οδήγησε σ' έναν αλλιώτικο λήθαργο. Έχοντας αμβλυμμένα αντανάκλαστικά κι ευνούχες άμυνες, πορευόμουν τυφλά. Αναάλυφα αργά ότι μ' έβαλε σε μίζερο κόσμος: στενό και κοντόφθαλμο. Σ' αυτόν τον κόσμο χω-

ρούσε μόνο το σπιτάκι μας, το αυτοκινητάκι μας, το σαλονάκι μας, η ζουλά μας, οι διακοπούλες μας, μετά ένα δυο χρόνια —«πρώτα ο Θεός»— τα παιδάκια μας. Όλα μικροσκοπικά και υποκοριστικά· υποκοριστικά και τα αισθήματά μας: η αγαπούλα μας, ο αμοιβαίος σεβασμός — ο σεβασμούλης μας. Όχι, αυτό δεν το 'λεγε έτσι, Θεός φυλάξοι, μα τον θεωρούσε απαραίτητο. Ξύπνησα φυλακισμένη σε τέτοιο κλουβί. Σε μικροσκοπικό κλουβάκι, όπου ο αέρας ήταν πολύ στενός. Τόσο στενός, που μου μπούκωνε την ανάσα. Θυμάμαι.

Ξυπνώ αλαφιασμένη —το σώμα μου είναι πιστίλι στον ιδρώτα— κι έχω μια πικέ κουβέρτα πάνω μου. Το στόμα μου είναι ανοιχτό και ρουφά αέρα απελπισμένο, σαν να στερήθηκε οξυγόνο σε βαθύ πηγάδι. Ξερνά πανικόβλητες κουβέντες που δεν καταλαβαίνω.

«Τι, τι γίνεται;» φωνάζω δυνατά.

Ο Θρασύβουλος ξαπλώνει δίπλα μου χωρίς τα χοντρά γυαλιά του κι είναι σχεδόν ωραίος.

«Ειρήνη, είσαι καλά;»

Ψάχνει στα τυφλά τα γυαλιά του, με άτσαλες κινήσεις. Παίρνει σβάρνα ό,τι υπάρχει στο κομοδίνο. Σε άλλη περίπτωση θα έβαζα τα γέλια, μα τώρα εγώ είμαι για γέλια. Δεν ξέρω τι λέω.

«Πού είμαι; Τι συμβαίνει; Τι μέρα είναι;» Κοιτώ τον Θρασύβουλο και δεν τον αναγνωρίζω. Με ακουμπά προσεκτικά.

«Ησύχασε, καλή μου, ένα κακό όνειρο ήταν. Μόνο ένα όνειρο!»

Τον κοιτώ πάλι σαν άγνωστο. Θυμάμαι. Αποβραδīs προσφέρθηκε να πάει στην άλλη κρεβατοκάμαρα για να κοιμηθεί, αλλά εγώ τον κράτησα. Κοιμηθήκαμε σαν αδερ-

φάκια, όπως συνήθως μετά το «μήνα του μέλιτος». Θέλω να ξεχάσω τούτο το φιάσκο.

Σηκώνομαι με τα μάτιαμισόκλειστα. Ψάχνω το φόρεμά μου στα πρόχειρα και το φοράω. Ντύνομαι, αλλά δεν κουμπώνομαι. Δεν με νοιάζει. Τραβάω για την πόρτα ξεκούμπωτη.

«Ειρήνη, πού πας;»

Δεν δίνω σημασία. Ο Θρασύβουλος με φτάνει και με κρατά από το μπράτσο.

«Κάτσε! Περίμενε!»

«Γιατί;»

«Πού θα πας;»

«Δεν κατάλαβα! Όπου θέλω θα πάω! Απαγορεύεται;»

Δείχνει έξω από τα νερά του.

«Όχι, δεν απαγορεύεται, Ειρήνη. Γιατί ν' απαγορεύεται;»

«Έτσι μπράβο! Αυτό λέω κι εγώ! Γιατί ν' απαγορεύεται;»

«Μόνο που, να... Ξύπνησες από εφιάλτη και φοβάμαι μήπως...»

«Μήπως βγω στο δρόμο και πηδήξω μια διμοιρία περαστικούς; Μήπως εκμεταλλευτούν το στερημένο μου κορμί;» γελάω με βραχνό γέλιο. Ο Θρασύβουλος κοιτά παραξενεμένος.

«Δεν μιλάς! Κουβέντα δεν λες! Κατάπιες τη γλώσσα σου;»

«Σε παρακαλώ, καλή μου, κάτσε στο κρεβάτι. Ένα άσχημο όνειρο ήταν. Πέρασε τώρα! Άντε να κοιμηθούμε.»

«Εσύ να κοιμηθείς, Θρασύβουλε. Εγώ θα βγω.»

«Πού θα πας; Τι στο καλό ονειρεύτηκες;»

«Δεν θα χαθώ, μη φοβάσαι. Όσο για τ' όνειρο, εσένα είδα και δεν μπορώ να μείνω εδώ.»

«Σου μιλάω σοβαρά!»

«Βλέπεις κανέναν ν' αστειεύεται;»

Τον παρατήσα σύζυλο και βγήκα στο δρόμο χωρίς σιοπό. Πίσω μου άκουγα τις φωνές του.

«Ειρήνη, Ειρήνη!»

Δεν έδωσα σημασία. Βγήκα στη νυχτωμένη πόλη. Ξαφνιάστηκα με τη γοητεία που κρύβει ο μεταμεσονύκτιος κόσμος. Άναψα τσιγάρο και ρούφηξα βαθιά... Ένωσα απόλαυση! Τι γύρευα εγώ στο διαμέρισμα;

[Δόμνα]

Η Ειρήνη παρκάρει σε μια ακριβή συνοικία με καινούργιες πολυκατοικίες, ενώ ο καιρός είναι ψυχρός από τον πρώιμο βαρδάρη. Βγαίνει έξω και βιαστική κατευθύνεται προς το σπίτι. Μόλις κάνει μερικά βήματα, μια γυναικεία φωνή τη σταματά. Ψάχνει στις σκιές. Η φωνή ακούγεται φιλική.

Καλησπέρα ή μάλλον καλημέρα. Είναι δώδεκα και... και... είκοσι κάμποσο, τέλος πάντων...

Ναι, σε σένα μιλώ, κυρία Ειρήνη. Μην ανησυχείς, με ξέρεις καλά.

Να, έρχομαι στο φως για να με δεις. Λοιπόν, τι λες τώρα που με βλέπεις;

Ναι, μπράβο! Η Δόμνα είμαι, μπράβο, μωρέ «τριανταφυλλένια» — θυμάσαι πώς σε φώναζα παλιά; Βέβαια θυμάσαι, τι λέω; Ναι, ναι, κι εγώ χαίρομαι που σε βρίσκω, Ειρήνη. Φοβόμουν λίγο, γιατί πάνε τόσα χρόνια...

Ναι, μερικά πράγματα δεν ξεχνιούνται. Συμφωνώ, Ειρήνη. Όσο κι αν θέλεις να κρυπτείς από τον εαυτό σου, οι αναμνήσεις δεν γνωρίζουν δυσκολίες. Μένουν εκεί και σε γλυκαίνουν ή σε βασανίζουν. Και για να μιλήσω για μένα, συχνά σε βάζουν και σε δύσκολη αναζήτηση. Εσύ, βέβαια, πάντα έπιανες τις δυσκολίες απ' τη μουσούδα και τις έστυβες ώσπου να βγάλουν ζουμί. Αλλά εσύ, Ειρήνη, ήσουν διαφορετική, ενώ εγώ ήμουν φοβητσιάρα. Δεν πιάνουν όλοι τη ζωή απ' τα κέρατα...

Μιλάω χωρίς να υπολογίζω αν σ' ενοχλούν τα λόγια μου. Μεγάλωσα, φαίνεται, και ξεχνιέμαι στο παρελθόν.

Τι δουλειά έχω εδώ; Σε ψάχνω καιρό, ξέρεις. Είναι δύσκολο να βρεθείς. Τα παλιά στέκια — θυμάσαι την τσαγερί μας; Θυμάσαι το Αλντεμπαράν; Έχουν χρόνια που έκλεισαν. Οι καιροί τρέχουν. Τελικά έμαθα τη διεύθυνσή σου. Εδώ και τρεις μέρες σε περιμένω. Για ώρες κάθε φορά. Μα δεν εμφανίζεσαι και δεν απαντάς σε τηλεφώνω· χώρια που έχεις κλειστό το κινητό σου. Δεν θέλω να σε ενοχλήσω, γιατί δεν ξέρω πώς θα με δεχτείς· κι αν δεν σε πετύχω μόνη, τι θα κάνω; Ξέρω πολλούς που δεν θέλουν να θυμούνται το παρελθόν τους... Έτσι, περιμένω στο σιοτάδι. Κάποτε, λέω, θα έρθεις.

Και να που ήρθες! «Και τι μ' αυτό;» θα πεις. Τόσον καιρό έμενες μια απαγορευμένη ανάμνηση, και με ποιον να τη συζητήσω; Την παραέχωσα βαθιά και δεν σκεφτόμουν όσα έγιναν. Τόσο βαθιά, που άρχισα ν' αμφιβάλλω αν όσα θυμάμαι είναι αληθινά ή δημιουργήματα της φαντασίας μου. Τόσα χρόνια εγώ —ή νοικοκυρά ή μάνα— κρυβόμουν. Έθαψα βαθιά το μυστικό μου, για να μην το βλέπουν και να μην το υποψιάζονται. Ούτε ο Γιώργος, ο γιος μου, ούτε κανείς τους. Έγινε μια καθωσπρέπει βαρετή κυρία. Μα λαχταρούσα να σε ξαναδώ, μόνο να θυμηθούμε τα παλιά και να τα κουβεντιάσουμε. Για να γελάσουμε όπως τότε, και τίποτε άλλο. Μα φοβάμαι μη χαλάσω την καλή μου εικόνα.

Ναι, Ειρήνη, πέρασαν τα χρόνια κι όλα είναι αλλαγμένα πια. Όμως πρόσεξα πως ακόμη σμίγεις τα φρούδια σαν χαμογελάς κι έχεις εκείνο το μόρτικο τσάκισμα στα λαχκιάκια... Μη μου πεις όχι· θα το πρόσεξαν πολλοί τόσον καιρό.

Δεν ήρθα στο τραπέζι σου, γιατί συνοδευόσουν. Θα σου μιλούσα όπως παλιά: «Τριανταφυλλένια, έλα να σμιζουμε τις αλήθειες μας, να χορτάσουμε τη ζεστασιά και τ' άρωμα η μία της άλλης, όπως παλιά.» Θυμάσαι; Παραλογίζομαι, το καταλαβαίνω, αλλά νιώθω νοσταλγία!

Όταν χαμογελάς, το γέλιο σου με πεθαίνει, όπως παλιά.

Ξέρω... Τότε την έκανα σαν τιποτένια — σαν κλέφτρα. Αρχές του '80 θα ήταν... Εξαφανίστηκα από τα στέκια χωρίς εξήγηση. Θα μου πεις, δεν μπορούσες να προειδοποιήσεις ή να πεις μια καθαρή κουβέντα; Ένα «την κάνω επειδή...» Επειδή οτιδήποτε, βρε αδερφέ. Τότε ήμασταν αλλιώς, ενώ τώρα κρυβόμαστε.

Τι λες, Ειρήνη; Τι κάθομαι και ψάχνω τώρα; Αυτά είναι προϊστορικά και να μη σπάω το κεφάλι μου; Γιατί; Τα ξέχασες;

Ναι, τίποτε δεν ξεχνάς, ενώ εγώ ξεχνώ, Ειρήνη... Τι λες, βρε θηρίο; Θυμάσαι τ' άρωμα που φορούσα την πρώτη φορά; Και τα εσώρουχα!

Ναι, βρε, τώρα θυμάμαι ακριβώς τα λόγια. Να ξερες πόσο ντρέπομαι... Σκεφτόμουν ότι θα είχες ξεχάσει όλες τις παλαβομάρες που κάναμε στα νιάτα μας· ότι θα τις είχες αποκηρύξει σαν νεανικές τρέλες και τέτοια...

Τι είπες, Ειρήνη;

Έχεις κάνει πολλά λάθη. Μα κανείς δεν είναι αλάνθαστος. Όμως δεν θ' απαρνηθείς όσα έζησες. «Επιλογές μου ήταν», λες, Ειρήνη. Σωστά μιλάς! Αυτό το κουράγιο, από τότε, το είχες μόνο εσύ· οι άλλες σε βλέπαμε και ζηλεύαμε.

Γιατί σταμάτησα; Ρωτάς; Με συγκίνησες, γαμώτο, να γιατί. Εγώ πολέμουσα χρόνια να ριζω στο πυρ το εξώτερον τις αναμνήσεις της νιότης μου. Προσπαθούσα να πείσω τον εαυτό μου ότι, αφού το παρελθόν μου δεν είναι ευλογημένο

από τους παπάδες και την κοινωνία, κάνω λάθος — δεν θα μπορούσε να ήταν διαφορετικά. Θεωρούσα ότι σωστός είναι μόνο ο τρόπος που έχουν ευλογήσει: με το νυφικό, τα κουφέτα και τα δακρυσμένα πεθερικά να ρίχνουν ρύζι. Κι ως στριφογυρνάς εσύ μετά την ευλογημένη «συνουσία» μόνη στο κρεβάτι. Ο Γιώργος έχει πάρει την κοιλιά και τα ξύγκια του από πάνω σου, πριν καλά καλά τελειώσει, και ροχαλίζει σαν ζώο. Το κορμί σου διψά ακόμη, μα δεν έχει σημασία. «Στην κοιλιά σου μεγαλώνουν τα καλούπια του», σκεφτόμουν, και δεν ακολουθούσα σωστά μονοπάτια. Όπως αυτά που μάθαμε παλιά μαζί... Τότε που σε όλα σου ήσουν μια έκπληξη, αν με καταλαβαίνεις. Και μόνο η σκέψη σου με ανέβαζε αυτά τα χρόνια. Έλεγα: «Γνώρισα φάρο λαμπρό παλιά, για να φέγγει την πορεία μου και εγώ, τι έκανα;»

Γιατί μιλώ έτσι; Δεν σου έχω πει, κι ίσως δεν έχει σημασία. Αυτό που μου έμεινε είναι ένα παρατημένο σώμα· ένα σώμα που γερνάει. Κουράστηκε να φοβάται και να ψάχνει να βρει το άρωμά σου δίπλα στη φαλάκρα του Γιώργου, που ροχαλίζει. Για να κρατήσω το μυαλό μου —γιατί αλλιώς δεν ήθελα και πολύ— είπα: αυτά που θυμάσαι ήταν φάρσα της μνήμης και δεν συνέβησαν ποτέ!

Κατάλαβες τώρα; Μετά, άντε να πιστέψω ότι σε είδα ένα βράδυ —χωρίς τζιν— δίπλα σ' έναν καλοντυμένο κύριο που σίγουρα ροχάλιζε όπως κι ο Γιώργος. Είδα και τα λακκάκια σου — τα ίδια λακκάκια. Σιγουρεύτηκα πως ήσουν εσύ. Υπήρχες!

Σε ποιο μαγαζί; Εδώ με πιάνεις αδιάβαστη. Κάτσε να δεις... Ήταν το «Παμπάλαιον» ή το «Art deco» στην παλιά πόλη; Τι λες; Στο «Παμπάλαιον» ήταν; Γιατί; Με πρόσεξες κι εσύ εκεί! Ε, δεν το πιστεύω! Πώς και δεν με πλησίασες τότε;

Το σκέφτηκα πολλές φορές. Πάντα με γλυκό σφίξιμο στην κοιλιά. Μετά ο Γιώργος πέθανε μαζί με τα ξύγνια του κι έθαψα τη φαλάκρα· και μη νομίζεις ότι ήμουν πάντα τόσο κυνική. Του χρωστώ πολλά, γιατί ήταν καλός άνθρωπος. Αλλά, μετά, τα πράγματα άλλαξαν. Έφυγε κι ο Κωνσταντίνος φαντάρος. Μπορώ να ψάχνω τις αναμνήσεις μου χωρίς φόβο. Κι εσύ, Ειρήνη, είσαι η πιο λαμπρή μου ανάμνηση.

Α, και μη νομίσσεις, Ειρήνη, ότι τα λέω όλα τούτα επειδή γυρεύω κάτι παλιό ή κάτι πονηρό. Οι εποχές άλλαξαν κι ο κόσμος γέρασε — γεράσαμε κι εμείς. Τώρα το μυαλό μας έχει άλλες προοπτικές.

Γιατί σαν κάνεις ταμείο, Ειρήνη, μετράς ό,τι διάλεξες να ζήσεις —και κυρίως τους ανθρώπους πάνω στους οποίους σκόνταφες— και κάνεις τη σούμα. Πρόσεξε: αυτούς που διάλεξες εσύ κι όχι οι άλλοι για σένα. Μετά, ζυγίζεις φέρσιμο και χαρακτήρες ανθρώπων και σε πιάνει —δεν ξέρω αν έτυχε αυτό το αίσθημα σε σένα, Ειρήνη, πάντως σε μένα το μάγκωμα στο στήθος έμεινε μόνιμη πληγή— αίσθηση περιέργη. Διαπιστώνεις πως έχασες από τη ζωή σου ανθρώπους που είχες να τους πεις πολλά — θες η ντροπή, θες η ηλικία...

Τι γιατί, Ειρήνη; Γιατί μεγαλώσαμε, να γιατί! Γιατί είναι κι ο Κωνσταντίνος από πίσω. Σ' αυτόν, τι θα πεις;

Ναι, συμφωνώ, Ειρήνη: ο Κωνσταντίνος δεν έχει δουλειά με αυτά. Αν θέλει να έχει, καλύτερα να τα δεχτεί όπως είναι ή να μη ρωτάει.

Ναι, καλά τα λες, Ειρήνη.

Ναι, δίκιο έχεις. Τώρα που βρεθήκαμε, θα σε πάρω τηλέφωνο. Κάθε μέρα θα σε παίρνω, κι ιδίως όταν έχω τις μαύρες μου, για να μιλάμε και να καθαρίζει το μυαλό μου.

Τι είπες; Κι εσύ θέλεις να σου τηλεφωνώ; Δεν ξέρω αν ενοχλώ — αν είσαι μόνη σου, εννοώ. Τι ώρα να παίρνω; Κοντολογίς, δεν ξέρω τίποτε.

Τι είπες;

Να πάμε στο μπαρ εδώ δίπλα να τα πούμε και να τα ξεκαθαρίσουμε μετά από τόσα χρόνια; Ναι, «τριανταφυλλένια», τράβα μπροστά κι ακολουθώ.

[Ειρήνη]

Κόντευα να την ξεχάσω. Μ' έδεχνε τόση αναποδιά εκείνη τη μέρα, που παραλίγο δεν θα την είχα προσέξει. Δεν λέω, παλιά μπορεί να σήμαινε κάτι παραπάνω για μένα. Το συλλογίστηκα την άλλη μέρα· μάλιστα, τελευταία την έχω συχνά στο νου μου και κάποιες φορές κακίζω τον εαυτό μου για τον τρόπο που της φέρθηκα εκείνο το βράδυ. Βρήκε βράδυ, η βλογημένη, να εμφανιστεί! Λες και το 'κανε επίτηδες. Κι εξηγούμαι.

Ήταν το βράδυ της χειρότερης μέρας μου στην πόλη. Εγώ —ένα ζωντανό πτώμα— παρκάρω το αμάξι στην πυλωτή της πολυκατοικίας. Ήταν και το συνολικό σικηνικό που έφταιγε, λες και όλα ήταν βαλτά. Επί τούτου... Φαντάσου ένα βράδυ στα τέλη του Οκτώβρη — αυτό το θυμάμαι χαρακτηριστικά, αλλά πάλι... Τέλος πάντων, το αποτέλεσμα έχει σημασία. Θέλω να πω ότι τη μέρα εκείνη ζοριζόμουν πραγματικά. Βρισκόμουν έξω απ' τα νερά μου, όπως μου συμβαίνει τον τελευταίο καιρό, όταν αλλάζει η ώρα...

Δεν ήμουν έτσι παλιά. Θα μου πεις ότι για όλους υπάρχει ένας καιρός που δεν καταλαβαίνουν από δυσκολίες. Δεν

δικαιολογούμαι, απλώς έτσι συνέβη. Πώς γίνεται σαν ζορίζεται το βιολογικό σου ρολόι ν' ακολουθήσει το πραγματικό; Έτσι μπράβο! Ήμουν όπως νιώθεις όταν βρίσκεσαι εκτός χρόνου, που έχεις κολλημένα γρανάξια και κάνεις κινήσεις νωθρές.

Η μέρα ξεκίνησε στραβά από το πρωί. Κοιμάμαι ξένοιαστη, όταν χτυπά το τηλέφωνο. Απαντώ μουγκρίζοντας. «Ειρήνη; Ειρήνη, εσύ είσαι;»

Η ερώτηση είναι ηλίθια —αφού εμένα κάλεσε, ποιος να είναι;— αλλά δίνω τόπο στην οργή.

Με περίμενε, θυμάμαι, ένα βράδυ αργά έξω από το σπίτι μου. Τέλη του Οκτώβρη θα ήταν. Τότε μόλις είχα νοικιάσει ένα διαμέρισμα στην παραλία, σε μια περιοχή που μου άρεζε από παλιά. Πάρκαρα το αμάξι στην πυλωτή. Θα ήταν περασμένα μεσάνυχτα, όταν με σταμάτησε η φωνή της. Τρόμαξα... Υποθέτω πως ήταν λογικό. Εκείνες τις μέρες είχε αλλάξει η ώρα και πάντα με επηρέαζε τούτη η αλλαγή.

Γέρασα και παραπονιέμαι με το παραμικρό; Μπορώ να βρω χίλιες δικαιολογίες, αλλά δεν έχει τόση σημασία. Πάντως ήταν οι τελευταίες μέρες πριν το χειμώνα κι ο καιρός αντιδρούσε πριν από την τελική του υποταγή στη μοίρα — την ορισμένη από ανθρώπους. Απ' ό,τι κατάλαβα, πάντα έτσι γινόταν.

Οι ίδιοι άνθρωποι που αργότερα έκαναν τους αθώους, αρνούμενοι κάθε προσωπική ευθύνη, μετρούσαν κάθε βράδυ σαν τσιφούτηδες τα προσωπικά τους κέρδη —εξασφάλιση των παιδιών τους τάχα— χωρίς ν' αφουγκράζονται την επιθανάτια αγωνία του κλίματος στην πόλη. Θα μου πεις: «Κι εσύ, που είχες την ικανότητα ν' αφουγκράζεσαι πιο καλά, τι έκανες;» Απέτυχα, θα σου απαντήσω. Απέτυχα οικτρά.

Το βράδυ εκείνο ήμουν πραγματικά ένα μετακινούμενο πτώμα — τελείως εξαντλημένη από πολύωρο καβγά στην περιβαλλοντική οργάνωση. Η οργάνωση ήταν η τελευταία απογοήτευση που επέτρεψα στον εαυτό μου. Τ' ορκίστηκα!

Η μέρα ξεκινά στραβά από την αρχή. Δεν έχω δεισιδαιμονίες, μα φάνηκε από το πρώτο χτύπημα του τηλεφώνου πως σήμερα δεν θα δω προκοπή. Ο Θρασύβουλος ήταν στο τηλέφωνο πρωί πρωί. Απάντησα ξένοιαστη, έχοντας ακόμη τον ύπνο στα μάτια.

«Τι γυρεύεις;»

«Να σε δω.»

«Τελειώσαμε, δεν το πήρες απόφαση;»

«Δεν θα συζητήσω τίποτε απ' αυτά που σ' ενοχλούν.»

«Είναι απόφασή σου και τη σέβομαι.»

«Τότε άφησέ με να ξυπνήσω με την ησυχία μου.»

«Όπως θέλεις. Θέλω μόνο να σου δώσω κάτι ρούχα σου. Να βρεθούμε στις έντεκα;»

Έτσι πήγε η συνομιλία. Δεν θα μπω σε λεπτομέρειες για ποιο λόγο, μα δέχτηκα. Ήμουν την ώρα που έπρεπε στο παλιό μου σπίτι. Ο Θρασύβουλος χάρηκε. Τον είδα πιο ζωντανό· είχε μια λάμψη στα μάτια του, που έπρεπε να με βάλει σε υποψίες. Τα μάτια του Θρασύβουλου —από τότε που τον θυμόμουν— έμοιαζαν σκεπασμένα με νηκτική μεμβράνη. Στα μάτια ενός νεκρού μπορείς να ξεχωρίσεις κάτι ζωντανό· καμιά φορά· στου Θρασύβουλου, ποτέ. Με περίμενε έτοιμος για γεύμα.

«Πεινάς;»

«Όχι, πες μου τι γυρεύεις. Έχω δουλειές.»

«Έλεγα να πάμε στην παραλία — να κεράσω.»

«Δεν πήγαμε ούτε όταν ήμασταν στα καλά μας. Τώρα είναι αργά.»

«Ποτέ δεν είναι αργά, όσο ανασαίνουμε.»

Ο Θρασύβουλος γεννήθηκε νεκρός και δεν το καταλάβαινε. Κανείς δεν είχε το θάρρος να του μιλήσει. Ακόμη κι εγώ εκείνη τη στιγμή το έβλεπα. Τι δουλειά έχω να συνομιλώ με έναν πεθαμένο;

«Ζητώ μια ευκαιρία ακόμη. Μόνο μια ευκαιρία.»

«Οι νεκροί δεν έχουν δικαίωμα για ευκαιρίες», έλεγε μια φωνή μέσα μου, αλλά την έπνιξα· και τι κατάλαβα; Έμεινα να τον βλέπω να προσπαθεί ν' αναστήσει τη σχέση μας. Οι νεκροί δεν σηκώνονται στα πόδια τους, ούτε έχουν δικαιώματα. Αυτό ήθελα να του πω και να το καταλάβει, αλλά μάταια· οι νεκροί δεν καταλαβαίνουν.

Το «θα περάσεις για δυο λεπτά» έγινε τρεις ώρες κι η συζήτηση έφτασε να βαλτώσει, γιατί δεν υπάρχει σημείο επαφής. Ούτε υπάρχουν ξεχασμένα πράγματά μου στο σπίτι του. Υπάρχει μόνο κατάντια, που με θλίβει.

Μου 'φαγε ώρες και κόπο η συνάντηση αυτή. Δεν παίζεις με χαρά σε νεκροτομείο. Όχι, αν είσαι φυσιολογικός άνθρωπος. Κι εγώ σε νεκροτομείο μπήκα, βρήκα το κιβούρι της σχέσης μας κι ο Θρασύβουλος γύρευε τεχνητή αναπνοή — πράγματα ασυμβίβαστα με τη λογική. Όταν έφυγα, έπεφτε η νύχτα· χίλια κιλά παραλογισμού στους ώμους μου δυσκολεύουν την πορεία μου.

Μετά βρίσκομαι στην περιβαλλοντική οργάνωση του Ισαάκ Σοφού.

Ακόμη μία περίπτωση ανθρώπων που καπηλεύονταν τη φύση και τους αφελείς χρησιμοποιώντας το ίδιο μέσο: παχιά μεγάλα λόγια. Το έργο το είχα ξαναδεί, αλλά την ξαναπάτησα. Ηθικοί αυτουργοί είναι η προσωπική μου ευπιστία και ηλιθιότητα. Πρόσκαιρη αιτία είναι ο Ισαάκ Σοφός. Σάκη τον είχα γνωρίσει παλιά· Σούφη στο επώνυμο. Μιλάμε για

πολύ παλιά. Έκατσα και συλλογίστηκα πολύ. Με δυσκολία μπόρεσα να ταυτίσω τον παλιό σχεδόν έφηβο με τα σπυριά στα μούτρα και την ψεύτικη μαγκιά στα λόγια —ένα ξέρασμα, δηλαδή— με τον άντρα στην οργάνωση. Τον βρήκα τόσο αλλαγμένο, που με κοίμισε και την πάτησα σαν πρωτάρα. Ήξερε κι αυτός πώς να με χειριστεί. Αυτό μπορεί να φανεί δικαιολογία, μα ξέρω ότι το φταίξιμο ήταν όλο δικό μου. Και να πω ότι δεν είχα προειδοποιήσει τον εαυτό μου; Είχα γίνει τόσο φιλύποπτη, που νόμιζα ότι το έγγραφε στο μέτωπό μου: «Προσοχή, μην πλησιάζετε, δαγκώνει.» Έτσι νόμιζα ότι έγγραφε και ήμουν σίγουρη πως δεν θα την πατήσω.

Δεν ξέρω γιατί, αλλά ο Ισαάκ Σοφός με κέρδισε με τα πρώτα του λόγια. Ήταν μάστορας του λόγου ο Σούφης και με κοίμισε χωρίς πολλά πολλά. Σ' αυτόν ήμουν εύπιστη και οι άμυνές μου δεν δούλευαν. Ο Ισαάκ μιλούσε σοβαρά, και μπορεί το γεγονός ότι οσμιζόμουν πάνω του ένα άρωμα της δεκαετίας του '80 να έπαιξε το ρόλο του. Ήταν διαβασμένος όσο έπρεπε, για να ξέρει πού ακριβώς να χτυπήσει. Δεν μου την έπεσε κι ίσως αυτό να με τύφλωσε. Τα είχα τα χρονάκια μου, αλλά ακόμη ήμουν επιθυμητή. Ο Σοφός ξεκαθάρισε εξαρχής ότι είναι «αφοσιωμένος στο στεφάνι του», πράγμα που θόλωσε τα νερά. Επαναπαύτηκα κι η σκέψη μου ήταν πως «αυτός είναι σίγουρος. Δεν κινδυνεύω».

Ήθελε να περάσει στην οργάνωση μια απόφαση που εξυπηρετούσε μόνο προσωπικά συμφέροντα. Η απόφαση θα εξαφάνιζε έναν σπάνιο υδροβιότοπο έξω από την πόλη, με μοναδικό κέρδος κάποιο πολυτελές ξενοδοχειακό συγκρότημα. Ο Ισαάκ Σοφός μιλούσε με μαεστρία και η απόφαση που θα ψηφίζαμε στο σύλλογο ήταν καταλυτική. Πρόλαβα ν' αντιληφθώ μια φευγαλέα λάμψη στα μάτια του. Αναίρεσα με

δευτερολογία μου τη στήριξη στην πρότασή του κι έγινε μεγάλος καβγάς. Ο Ισαάκ φρυάξε κι άρχισε ν' απειλεί θεούς και δαίμονες. Κατάλαβα ότι πέτυχα πολύτιμη φλέβα.

«Τι χαζομάρες είναι τούτες που μας λέει;» απόρησε φωναχτά. Μιλούσε τάχα στην ομήγυρη, μα αντιλαμβανόμουν ότι ενοχλήθηκε, γιατί τα λόγια μου τού έκαναν ζημιά.

«Ποιος άραγε θα πιστέψει τις φαντασιοπληξίες μιας ονειροπαρμένης;» μίλησε για μένα, χωρίς ν' αναφέρει το όνομά μου.

Στην αρχή νόμιζα ότι δεν έπρεπε να μιλήσω και πως ήταν λάθος μου να δαγκώσω το δόλωμά του. Νόμιζα ότι έπρεπε να φανταστώ πως κάτι κρυβόταν από πίσω, γιατί δεν ήμουν χθесινή· είχα δοκιμαστεί στ' αμφιθέατρα της σχολής σ' αυτά τα κόλπα, άρα ήξερα να φυλαχτώ.

Μα δεν φυλάχτηκα. Πήρα το λόγο, τσίμπησα με ευχαρίστηση το δόλωμα κι έδωσα δικαίωμα. Νόμιζα πως ήξερα να φυλάγομαι από λάθη σαν κι αυτά.

«Το λόγο επί προσωπικού», αιτήθηκα.

Δεν πρόσεξα ότι η λάμψη στα μάτια του Σοφού έγινε φλόγα, όπως στο βλέμμα ενός αρπακτικού που βλέπει το θήραμα να πλησιάζει την παγίδα.

«Αλήθεια, τι κέρδος έχει ο φίλος Ισαάκ από την πρότασή του;» απόρησα θριαμβευτικά.

Έπρεπε να προσέξω το βλέμμα του εκείνη τη στιγμή, μα δεν το πρόσεξα.

«Τι εννοεί η φίλη Ειρήνη; Αν έχει κάποιο στοιχείο, ίσως είναι καλύτερο γι' αυτήν να το προσκομίσει στην ομήγυρη, επειδή δεν πρέπει να αιωρούνται κατηγορίες από ανθρώπους με παρελθόν.»

Ούτε τώρα κατάλαβα. Μπήκα στη φάκα και δάγκωσα το τυρί.

«Και πού ξέρεις το παρελθόν μου, φίλε Ισαάκ;»

«Δεν μου είναι ευχάριστο ν' αναφέρομαι σε ξεχασμένες ιστορίες. Ίσως θα ήταν καλύτερα να σιωπούσε η φίλη Ειρήνη», είπε. Έδειξε αμφιβολία· ήταν πολύ πιο μάστορας από μένα.

«Όχι, μίλα», προκάλεσα αυτοκαταστροφικά.

«Ίσως θα έπρεπε να προσέξει καλύτερα η Ειρήνη», είπε και συνέχισε να μιλά. Όσο μιλούσε, εμφανιζόταν μπρος μου η σιαμμένη φάτσα — ελευθερώθηκε γεμάτη σπυριά και ορύγματα από το πύον. Τον ήξερα. Θυμήθηκα.

[Ειρήνη, Αρετή]

Τότε, από το πουθενά εμφανίζεται ένας λιβακωμένος — από τη ζέστη— σαραντάρης με περιεργή έκφραση.

«Καλημέρα.» Έχει τόση ζέστη, που λιώνουν οι λαμαρίνες του αυτοκινήτου κι οι αντοχές δοκιμάζονται. Ο περιεργος δεν μιλά. Την περιεργάζεται, κι η έντονη ματιά του την κάνει να αισθάνεται άσχημα. Την εξετάζει από την κορφή μέχρι τα νύχια, με βλέμμα χυδαίο — του αρσενικού που γυρεύει να βατέψει. Αντιδρά.

«Άντρας λογίζεσαι, ρε, έτσι που φέρεσαι; Βρήκες πολλές έτοιμες να έρθουν μαζί σου με τέτοιο φέρσιμο; Βρε κακόμοιρε, αν το ανθρώπινο γένος περίμενε από κάποιους σαν και του λόγου σου να διαιωνιστεί, θα ζούσαμε ακόμη στα σπήλαια και θα τρώγαμε χαρούπια!»

«Κάτσε, κυρά μου, γιατί σαν πολλά μας τα 'πες! Όρεξη έχεις με τέτοια ζέστη;»

«Δεν γυρεύω εγώ καβγά, αλλά εσύ.»

«Παρεξήγησες, κυρά μου. Τι γυρεύεις σε τούτο το παλιόσπιτο; Κανείς δεν έρχεται εδώ με τέτοια ζέστη!»

«Δεν ήρθα δα από μόνη μου εδώ! Με στέλνει η κυρία Συνετή ή Τούλα Αντωνιάδου.»

«Τότε αλλάζει το πράγμα. Πότε βρέθηκες με την κυρία Τούλα τελευταία φορά;»

«Δεν θα 'χω δύο ώρες.»

Ο άντρας σοβάρεψε απότομα.

«Ελάτε μαζί μου, παρακαλώ», είπε με διαφορετικό ύφος.

Την πήγε σ' ένα διπλανό σπίτι, που δεν φαινόταν από τον κεντρικό δρόμο, και την παρουσίασε σε μια ηλικιωμένη αρχοντογυναίκα. Αυτή, αφού τον άκουσε προσεκτικά, τη δέχτηκε ευγενικά.

«Ο ανιψιός μου, κυρία, μου μετέφερε ότι είστε απεσταλμένη της Συνετής Αντωνιάδου. Να σας συστηθώ: Αρετή Αντωνιάδου, αδερφή της Συνετής. Πότε, κυρία...»

«Ειρήνη», συστήθηκε αμέσως προσθέτοντας το επώνυμό της.

«Πότε συναντήσατε τελευταία φορά τη Συνετή, κυρία Ειρήνη;»

«Πριν δυο ώρες, γιατί;»

«Η αδερφή μου πέθανε πριν δύο χρόνια. Ήταν όμως ένας άνθρωπος πέρα από τα καθιερωμένα!»

«Δεν καταλαβαίνω, θέλετε να πείτε ότι λέω ψέματα;»

«Καθόλου, κυρία Ειρήνη. Η Συνετή ήταν ξεχωριστός άνθρωπος. Για να σας εμφανιστεί, υπήρχε σίγουρα λόγος. Πείτε μου, παρακαλώ, μήπως είστε σε κάποια δύσκολη θέση;»

«Ναι», δεν το αρνούμαι.

«Αυτό τα εξηγεί όλα. Σας πιστεύω!»

«Μα...»

«Αντιλαμβάνομαι την έκπληξή σας. Σας είπα ότι η Συνετή δεν έμπαινε σε καλούπια. Ούτε όσο ζούσε ούτε —ας ακούγεται απίστευτο— και μετά θάνατον. Πιστέψτε με. Δεν είστε η μόνη περίπτωση ανθρώπου του οποίου η θέληση φτάνει μετά την τελική γραμμή. Αρνούσε να έβλεπε ανθρώπους κυνηγημένους και ανήμπορους, κι η Συνετή ξεπερνούσε τις ιδιότητες των θνητών.

Η Ειρήνη ένωσε την πέτσα της να κατσαρώνει ακούγοντας την Αρετή.

«Δηλαδή;» έκανε σασιτισμένη.

Η Αρετή τής είπε, για να τη βγάλει από τη δύσκολη θέση.

«Δεν έρχεσαι μέσα, να τα πούμε καλύτερα;»

Η Ειρήνη μπήκε στο σπίτι στο κατόπι της Αρετής.

«Θέλω μόνο να μου δώσεις μερικές πληροφορίες», της είπε. «Καλά, η Συνετή ήταν πέρα από τα συνηθισμένα, το παραδέχομαι», ξεκίνησε να μιλά.

«Εσείς την ξέρατε καλύτερα», είπα αόριστα.

«Θέλω να μου πεις μερικά πράγματα, για να καταλάβω για ποιο λόγο η Συνετή σ' έστειλε εδώ. Μόνο μια φορά το επανέλαβε. Εννοώ, έδωσε σημάδια ζωής μετά τον... καταλαβαίνεις.»

«Δεν θέλω να σας προκαλέσω διλήμματα! Αν δεν με πιστεύετε, κυρία Αντωνιάδου...»

«Πρέπει πρώτα να καταλάβω το λόγο· γιατί ενδιαφέρθηκε για εσάς; Εννοώ ότι δεν μου φαίνεστε ούτε φτωχή ούτε αναξιοπαθούσα, ώστε να τραβήξετε την προσοχή της.»

«Ορίστε;»

«Δεν γνωρίζατε την αδερφή μου, να γιατί απορείτε. Αρκεί να σας πω ότι δωδεκάμισι χρονών έφυγε στον Δημοκρατικό Στρατό. Είχε μια κοσμοθεωρία πέρα από τα συνηθισμένα για την ηλικία της. Φαντάσου, μιλάμε για το 1946. Γι' αυτό λέω ότι θέλω ν' αντιληφθώ για ποιον ακριβώς λόγο ενδιαφέρθηκε για εσάς. Αν ήσασταν –για παράδειγμα– κυνηγημένη από κάτι δυνατότερο, τότε είναι διαφορετικό.»

«Πάντως δεν σας λέω ψέματα. Τώρα που το σκέφτομαι, με σήκωσε πρωί από το κρεβάτι αλαφιασμένη, λέγοντας να

έρθω στο σπίτι με τα λουλακιά παραθύρα, γιατί όπου να 'ναι πλακώνει η αστυνομία.»

«Δηλαδή, κάτι σας κυνηγάει· είχα δίκιο.»

«Όχι εμένα· τον άνθρωπό μου. Αλλά είναι το ίδιο.»

«Και πού είναι αυτή τη στιγμή; Ο άνθρωπός σας, εννοώ.»

«Στο αυτοκίνητο. Και δεν είναι σε καλή κατάσταση. Με συγχωρείτε, πρέπει να πάω κοντά του.»

«Μια στιγμή! Με πείσατε ότι λέτε αλήθεια. Πρέπει να ακολουθήσετε τις οδηγίες μου.»

Την πήρε πιο δίπλα. Έκανε ένα σχέδιο στο χαρτί και άρχισε να της εξηγεί. Αυτή συγκατένευσε. Μουρμούρισε μερικά μυστικά και μετά χώρισαν. Η Αρετή τη φίλησε στα δύο μάγουλα κι η άλλη βιάστηκε να πάει στο αυτοκίνητο, που ξεροψηνόταν κάτω από τον αυγουσιτιάτικο ήλιο.

19.
Φ Υ Γ Η

[Ειρήνη, Παναγιώτης]

Στο —γνωστό μας από παλιά— ίδρυμα για τη θεραπεία χρονίων παθήσεων, η αδερφή Καλλιόπη Ιωαννίδου ετοιμάζεται για την πρωινή νοσηλεία. Δεν είναι ούτε είκοσι δυο χρονών η Καλλιόπη, αλλά συλλογίζεται το μαύρο της το χάλι. Διαλέγει ένα ένα τα χάπια των ασθενών, ενώ ο νους της δεν ξεφεύγει στιγμή από την αγαπημένη της παραλία στις Καβουρότρυπες της Χαλκιδικής. Εκεί είναι η θέση της κανονικά, κι όχι σ' αυτό το ίδρυμα της μαύρης κατάντιας! Εκεί πέρα, με τον Σάκη της· τον Σάκη που της γύρεψε να μείνει στη δουλειά αυτή τη βδομάδα και της ορκίστηκε πως αυτός —ναι, αυτός ο ίδιος— θα ερχόταν να την πάρει με τη μηχανή παραμονή Δεκαπενταύγουστου. Η αδερφή Καλλιόπη διάλεγε τα χάπια των ασθενών για την πρωινή νοσηλεία της 10^{ης} π.μ. και συλλογιζόταν την παραλία στις Καβουρότρυπες Χαλκιδικής — την αγαπημένη της παραλία. Σκεφτόταν την παραλία και το κολύμπι.

Δεν θα μπορούσε να φανταστεί ότι το νήμα της ζωής της σε ένα τέταρτο θα σωνόταν, χωρίς να προλάβει να κάνει τίποτε. Ο κόσμος θα συνεχίσει χωρίς αυτή, αλλά τίποτε δεν το φανερώνει. Δεν είναι δα σημαντικό πρόσωπο.

Είναι Πέμπτη πρωί — η στερνή Πέμπτη της ιστορίας τούτης. Είναι τέλη Αυγούστου κι ο καιρός είναι καυτός. Στο δωμάτιο της Ειρήνης, το τηλέφωνο κουδουνίζει. Η γυναίκα σηκώνει το ακουστικό.

«Ναι.»

«Καλημέρα, Δόμνα εδώ.»

Τον τελευταίο καιρό, η Δόμνα τής τη σπάει! Αναρωτιέται τι αμαρτίες πληρώνει μαζί της. Εντάξει, δεν είναι άνθρωπος που αρνείται το παρελθόν του, όμως αυτό απέχει από το σημείο να φορτωθεί μια τόσο παλιά γνωριμία. Γιατί; Φορές φορές την κούραζε με την επιμονή της. Τι γύρευε τέλος πάντων; Ειδικά μια τέτοια μέρα, που λιώνουν τα σίδερα από την κάψα, μόνο την όρεξη της Δόμνας δεν έχει! Παίρνει συνέχεια και δεν μπορεί την πολυλογία της. Της φαίνονται λόγια κοινότοπα και επαναλαμβανόμενα, κι η Ειρήνη σήμερα στραβοζύπνησε. Πριν πει άλλη κουβέντα, τη φουρκίζει.

«Ακόμη στο άσυλο έχεις τον Παναγιώτη;»

Θα της το 'κλεινε μα, παραδόξως, έμεινε να μιλάει με την παλιά της φίλη πάνω από μια ώρα κι ας αντιπαθούσε το τηλέφωνο και την πολυλογία από τότε που είχε γνωρίσει τον Παναγιώτη ακόμη. Προτιμά να βλέπει το συνομιλητή της, για να μετράει την αλήθεια στα μάτια του. Το ακουστικό γι' αυτήν ήταν εμπόδιο, ενώ για τη Δόμνα είναι διέξοδος στη μοναξιά. Μα σήμερα έπραξε διαφορετικά και κόλλησε στο ακουστικό σαν να 'ταν σωσίβιο.

Μιλώντας διαπίστωσε ότι, την επομένη κιόλας, θα πήγαινε να τον φέρει πίσω. Το είπε στη Δόμνα πριν κλείσει.

«Καλοκαιριάτικα;» απόρησε εκείνη.

Είχε σκοπό να τον πάρει μετά τον Δεκαπενταύγουστο. Θα θυμόταν αυτό το τηλεφώνημα σαν «αρχή του τέλους».

Είναι Παρασκευή πρωί και ξυπνά νωρίς. Στο δρόμο η άσφαλτος καίει. Οδηγεί ως την κλινική, όπου είχε τον Παναγιώτη. Παίρνει τους μικρούς δρόμους — τους βρίσκει άδειους. Όλοι λείπουν στις παραλίες. Άδειο είναι και το «άσυλο», όπως συνήθιζε να το αποκαλεί η Δόμνα. Μπαίνει μέσα και δε βρίσκει ψυχή. Ανοίγει την πόρτα του θαλάμου

του Παναγιώτη. Τον βρίσκει να ασχολείται με κάτι σπουδαίο —μόνο γι' αυτόν— και δίπλα του είναι ξαπλωμένη μια νοσοκόμα — με μάτια στυλωμένα στο κενό. Ο άντρας την προλαβαίνει και μιλά πρώτος. Απευθύνεται στη νοσοκόμα, μα αυτή δεν ακούει.

«Βλέπεις, να η Ειρήνη! Σου το είπα ότι θα έρθει και δεν το πίστευες. Τώρα με πιστεύεις; Δεν μιλάς, ε;» σκουντά τη νοσοκόμα, που δεν αντιδρά. Η γυναίκα προσέχει την αφύσικη γωνία του κεφαλιού της και την αικινήσά της.

«Παναγιώτη, τι έκανες;»

«Ήρθε να μου δώσει τα χάπια. Τα γάντια ζορίζονται με τα χάπια· από την αρχή δεν τα γούσταρα. Δεν τα πήρα. Τα γάντια το ζήτησαν και υπάκουσα.»

Η Ειρήνη σκέφτεται σαν αυτόματο. Δεν κοιτάζει το σώμα στο πάτωμα. Μιλά στον άνδρα με πειστική φωνή.

«Κάνε γρήγορα», λέει. «Έξω έχω το αυτοκίνητο. Ακούλouthεσέ με και μην σταματήσεις πουθενά.»

Τον έβαλε στο αμάξι χωρίς να δει ψυχή. Ευλογεί την καλή της τύχη, χωρίς να υποψιάζεται σε τι μπελά μπλέκει.

Φτάνει στην πολυκατοικία και τον ανεβάζει στο διαμέρισμα. Ο αέρας είναι βαλτωμένος κι η ατμόσφαιρα στάσιμη και πηχτή — γεμάτη προσμονή.

Εκεί τον γδύνει σαν αυτόματο. Γδύνεται κι αυτή. Ο άντρας δεν φέρνει αντίρρηση. Το κορμί της ζητά να ξεδιψάσει και να γευτεί το χυμό με οσμή άγουρου πικραμύγδαλου. Στο τέλος ο άντρας γέρνει πάνω της χορτάτος και ικανοποιημένος. Ξυπνά.

Βλέπει τους ώμους του άντρα δίπλα της. Δεν της θυμίζουν τον Παναγιώτη, τον εραστή της νιότης της. Απορεί τι δουλειά έχει αυτό το ρημαγμένο κορμί στο προσκεφάλι δίπλα της. Νιώθει περίεργα! Δεν έχει συνηθίσει να μπλέκεται

σε τέτοιες ιστορίες. Ίσα ίσα που αυτή —καλομαθημένη από παλιά— έχει μάθει οι άντρες να είναι μιλιούνια γύρω της και ν' αναμετρώνται ποιος θα βγει καλύτερος. Μετά —πάντα μετά— εμφανίζεται αυτή και, μόνο αν την ικανοποιεί το αποτέλεσμα, επιβραβεύει το νικητή. Τι την τράβηξε σε τούτο το άγνωστο —ασπρισμένο από τα πρώιμα γηρατειά— σώμα, αναρωτιέται με το δίκιο της μόλις ηρεμεί. Δεν θυμάται λεπτομέρειες, μόνο ότι κάποια στιγμή ανοίγει τα μάτια! Περιεργο! Έχει χρόνια να κοιμηθεί μετά το ζευγάρισμα! Και πρέπει να είναι έρωτας αληθινός, όχι πάλη! Η σκέψη της αποσπάται η οσμή του πικραμύγδαλου θα φταίει! Σε καλό της! Τι σκέφτεται; Μέχρι πού θ' ανέβαινε σήμερα το θερμομέτρο στο δρόμο;

Συλλογίζεται πάλι το φέρσιμό της! Σαν σεληνιασμένη, σαν μαινάδα πεινασμένη για έρωτα, ρίχτηκε στο ταλαίπωρο κορμί του. Δεν ήταν έρωτας αυτός· πάλη ήταν! Και σαν γεύτηκε τους χυμούς με τη γεύση του πικραμύγδαλου, ηρέμησε! Τον βόηθησε να φτάσει στην κορύφωση. Μετά ο άντρας έπεσε δίπλα της με το στόμα σαλιωμένο κι ένα ηλίθιο χαμόγελο στο πρόσωπο. Στο τέλος τα βογγητά του έμοιαζαν με ξεψυχισμένα νιαουρίσματα. Μα διασκέδασε τις σταγόνες χυμού που της αναλογούσαν!

Κατόπιν, αναζήτησε δροσιά κι ανακιούφιση σε ένα χορταστικό μπάνιο. Αυτό το μπάνιο την οδήγησε στις τελικές της αποφάσεις. Είδε καθαρά όσα αρνιόταν να παραδεχτεί τόσα χρόνια!

Μόνο με τον Παναγιώτη κοντά αποκτά ξανά τον πραγματικό της εαυτό. Μπορεί ν' αφουγκραστεί πάλι την ψυχή του σύμπαντος και των ελάχιστων μηδαμινών όντων που αποτελούν το όλον· όπως παλιά, όταν ένιωθε τους χυμούς των φυτών, που τρελαίνονται την άνοιξη. Βγαίνοντας από το

μπάνιο, βλέπει την πραγματικότητα στις αληθινές της διαστάσεις.

Μετά θυμάται τα λόγια της γιαγιάς. Πέρασαν χρόνια, μα είναι τωρινά, σαν να τ' άκουσε πριν μια ώρα... Η γιαιά είπε πολλά κι όλα ήταν τρομερά. Το «ριζικό» της, είπε, ήταν βαρύ. Θα γεννούσε παιδί αρσενικό «από κάποιον που κανείς δεν μπορεί να φανταστεί». Προφήτεψε ότι το παιδί ήταν προορισμένο ν' αλλάξει τον κόσμο, «τόσο που μετά τίποτε δεν θα είναι ίδιο». Εδώ και μήνες η περιόδός της έκανε νερά κι ερχόταν κάθε όποτε· μα ο πανικός δεν την άφησε να σκεφτεί...

Ξέρει ότι ο κόσμος ποτέ δεν άλλαξε χωρίς να χυθεί άφθονο αίμα. Τη διαπέρασε ανατριχίλα! Αυτή δεν θα γεννήσει δολοφόνο.

Στο πλάι της, ο Παναγιώτης κοιμάται βαριά. Ιδέες τρυπώνουν στο μυαλό της σαν σκουλήκια. Ο άντρας δίπλα της είναι η σημαντικότερή της ευθύνη κι η πρώτη της αδυναμία! Ο κύκλος επιτέλους κλείνει. Ήταν τόσο απλό; Οι αλήθειες είναι πάντα απλές, λέει μια ήρεμη φωνή στ' αφτιά της.

Όταν βραδιάζει, ακούει σειρήνα περιπολικού στον πάνω δρόμο. Ο ήχος πλησιάζει κι η Ειρήνη τσιτώνεται. Πετάγεται και μαζεύει τ' απαραίτητα. Κλείνει το κινητό, παίρνει ό,τι μετρητά βρίσκει, δυο αλλαξιές γι' αυτήν και τα ρούχα του Παναγιώτη. Κοιτά διλημματικά το κουτί με τα ταμπόν. Τελικά τα βάζει στο σακίδιο και μετράً πάλι όσα πήρε. Μετά ξυπνά τον άντρα.

«Έλα, σήκω, πρέπει να φύγουμε.»

Ο άντρας διαμαρτύρεται μέσα στον ύπνο του, μα σηκώνεται.

«Ειρήνη, πρέπει να σου μιλήσω.»

«Πες μου, ακούω», απάντησε.

«Αλλά πρόσεξέ με, γιατί το θέμα είναι σοβαρό.»

«Γιατί; Μήπως δεν σε προσέχω;»

Την κοιτά πριν μιλήσει. Τα λόγια του είναι αποκάλυψη.

«Ευχαριστώ που με πήρες από κείνο το μέρος.» Δεν έθιξε ξανά το θέμα, λες και δεν τον αφορούσε. Δεν τον περίμενε έτσι. Το ύφος του είναι περίεργο και το βλέμμα του απρόσμενα ζωηρό, τόσο που μοιάζει ψεύτικο. Η φωνή του είναι αποφασιστική και ζωντανή.

«Πρέπει να με ακούσεις τώρα: μόνο χωρίς χάπια μπορώ να σκεφτώ. Τα χάπια αλέθουν το μυαλό και μετά δεν βγαίνουν σκέψεις, αλλά κιμάς. Ας κάνουμε γρήγορα, όσο προλαβαίνω.»

Τον κοιτά προσεχτικά. Τα μαλλιά του ήταν αραιά και το πρόσωπό του διαφορετικό. Πού βρισκόταν τόσα χρόνια;

Βεβαιώνει ότι τον προσέχει.

«Εγώ φταίω, γι' αυτό έλειψες», λέει. «Ξέρω ότι σου δημιούργησα μεγάλο πρόβλημα», ξεινιά. «Μπορώ να σκεφτώ. Ναι, η σκέψη μου είναι αργή και μερικές φορές σέρνεται· είναι φοβισμένη και βραχυκυκλωμένη από τα γάντια. Αυτά νομίζουν ότι είναι κάτι σαν επικυρίαρχοί μου. Μα μόνο σαν με βρίσκουν κουρασμένο, χωρίς αντοχές, τότε μόνο περνάει το δικό τους. Αλλιώς αντιστέκομαι, δεν είμαι χαζός. Τώρα, που έχω κι εσένα στο πλευρό μου, έχω ένα λόγο παραπάνω να μάχομαι. Με καταλαβαίνεις, ε; Μαζί σου έχω λόγο ύπαρξης.»

«Δεν σε ξανάκουσα να μιλάς έτσι. Νόμιζα...»

«Νόμιζες ότι είμαι παλαβός και δεν ξέρω τι μου συμβαίνει και άρα δεν έχω δικαίωμα να σχηματίσω λογική σκέψη, ε; Τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Δεν λέω ότι δεν ισχύει αυτό, μα τώρα είμαι καλά — για μερικές ώρες του-

λάχιστον. Έστω για λίγες ώρες, είμαι ολόκληρος άνθρωπος και καταλαβαίνω· μέχρι να πλακώσουν τα “γάντια” πάλι.»

Η Ειρήνη ντρέπεται. Της μιλά σωστά, όπως παλιά — τότε που μπορούσε να καταλάβει ό,τι εκείνη λαχταρούσε, χωρίς καν να μιλήσει.

Η γυναίκα συλλογίζεται —για πρώτη και μοναδική φορά— το σμίξιμό τους. Δεν συνηθίζει ν’ αναλύει τέτοιες στιγμές. Μα χθες ενήργησε σαν αληθινή μαινάδα, κυριευμένη από μυστηριώδη δύναμη, και το ευχαριστήθηκε. Το γούσταρε σαν να ήταν έφηβη κυριευμένη από ορμόνες. Σαν να ήταν η τελευταία φορά που ζευγάρωνε. Ήταν μεγάλη η χαρά της σαν ένωσε μέσα της τις τελευταίες σταγόνες του συντρόφου της. Και νόμισε πως μετά τον άκουσε να της λέει:

«Ζω σε κόσμο που κυριαρχείται από άγνωστες δυνάμεις. Αν το σκεφτείς καλά, είμαστε στην ίδια θέση: κι η δική σου ζωή κυριαρχείται από τον τρόπο του “ριζικού” και όσων σου είπε η γιαγιά σου. Είναι θολή και σε σένα η ταυτότητα της κυριαρχίας. Είναι μουντή· εντελώς μουντή. Τίποτε δεν είναι σίγουρο. Φαντάσου: εμφανίζονται ξένα χέρια, αλλά βλέπω μόνο τα γάντια. Δακτυλικά αποτυπώματα δεν γίνεται να παρθούν, γιατί τα χέρια δεν βγάζουν ποτέ τα γάντια — δεν έχουν ταυτότητα. Άρα τι φάρμακο χρειάζεται; Άντε να δώσουμε κάτι στα τυφλά, για να μην ακούγεται σαν παραπόνο», λέει και γελά δυνατά. «Γιατί γελώ; Πλάκα δεν έχει; Στον ίδιο παρονομαστή βρισκόμαστε κι οι δυο.»

Η Ειρήνη έχει ξεκαθαρισμένη άποψη και δεν σηκώνει κουβέντα. Η ομορφιά είναι για να τη ζεις κι όχι για να την ξεφτιλίζεις. Πιστεύει πως, αν θάψεις τα όμορφα στην ξινίλα του στομαχιού, όλα θα γίνουν αγνώριστοι κοπριές που ζέχνουν. Αφήνει τις προσωπικές της στιγμές ασχολίαστες κι

έτσι τις κρατά άθικτες. Δεν είναι ανώριμη· είναι τρομαγμένη από την προφητεία της γριάς.

Τα πολλά λόγια την αναγουλιάζουν. Ακόμη και στις πιο προσωπικές της στιγμές προσέχει και κρατά την ανάσα της, εκεί που άλλες σκούζουν από έκσταση. Αυτή δεν μιλά. Έτσι έμαθε τις πρώτες φορές —να μην εκδηλώνεται— και για αρκετό καιρό έμενε μουγκή σαν πρωτάρια. Κρατιόταν με το ζόρι μην τυχόν και της ξεφύγει πιο ηχηρό ρουθούνισμα από το κανονικό και καταλάβουν τον οργασμό της. Θυμάται ότι άργησε πολύ να φανερώσει ακόμα κι ένα βογιητό· αλλά μετά μπήκε στη ζωή της ο Παναγιώτης.

Ακόμη θυμάται εκείνη τη μέρα και δεν θα την ξεχάσει ποτέ. Ήταν μια από τις πρώτες βραδιές τους.

Το λαχάνιασμα κοπάζει κι ο Παναγιώτης γυρίζει και τη ρωτά.

«Όλα καλά;»

«Ναι, πολύ όμορφα. Γιατί ρωτάς;»

«Δεν ήσουν εκεί. Έδειχνες να μην καταλαβαίνεις τίποτε. Σαν να κρυβόσουν. Σαν να μην ήθελες να δείξεις πως συμμετέχεις.»

«Γιατί; Εδώ είμαι. Με βλέπεις.»

Ακολουθεί μακρόσυρτη συζήτηση ως το ξημέρωμα. Οι ώρες αυτές είναι ευχάριστες κι η Ειρήνη τις νοσταλγεί. Λειτουργεί διαφορετικά σε σχέση με τότε. Το θυμάται και χαμογελά. Ο άντρας κοιμάται ήρεμα μπροστά στα μάτια της. Πλησιάζει τον καθρέφτη. Οι ρυτίδες κάτω από τα μάτια στέκουν επίμονες. Τis μετρά.

«Γέρασες, Ειρήνη. Γέρασες.»

Βάζει τα δάχτυλα στον κρόταφο και προσπαθεί να κρατήσει το δέρμα τεντωμένο ανάμεσα στους δείκτες. Αυτό για λίγο υπακούει, αλλά αμέσως ζαρώνει ξανά. Λες και οι ρυτί-

δες έγιναν πιο επίμονες. Αναστενάζει και συλλογίζεται τη χθεσινή νύχτα. Τη βασανίζει η σιχαμάρα. Κάτι έχασε, κάτι δεν πρόσεξε και την ενοχλεί σαν ξεχασμένη στην πατούσα ακίδα, που εμποδίζει το βάδισμα.

Αφήνει πίσω τις συνήθειές της. Ξαναθυμάται τα πρωινά. Τι είναι αυτό που στραβώνει στη μνήμη της; Θα το βρει.

Ο νους στο τέλος πετά. Ζορίζει το μυαλό της, για να θυμηθεί τα ενδιαμέσα. Το πρωί ήταν διαφορετικός. Δεν τον κρίνει. Απλώς περίμενε να τον βρει υποταγμένο και φοβισμένο· μα είναι αλλιώςτικός. Τον βλέπει και δεν το πιστεύει. Ένας καινούργιος Παναγιώτης. Γονάτισε μπροστά της κι άρχισε να μιλά με τα βυζιά της. Μόνο στις ρώγες της μιλούσε. Μόνο οι ρώγες της καταλαβαίνουν τι λέει. Δεν το ξανάκανε. Μένει ώρα σοβαρός μπροστά τους κι αυτές τον ακούνε. Η Ειρήνη ριγά, σαν να βγήκε γυμνή στο χιονιά — μα ήταν μέσα κι έκανε καύσωνα. Μίλησε πολλή ώρα με τις ρώγες της. Τις κανάκεψε με λόγια που γυναίκα δεν ξανάκουσε, αλλά τη γοήτευαν πολύ.

«Ομορφιές μου ξεχωριστές... Ρωγίτσες μου αλλήθωρες... Ομορφιές μου τέλειες.»

Δεν περίμενε ν' ακούσει τέτοια λόγια. Δεν μίλησε σ' αυτή με τις ρώγες της συνεννοούνταν κι αυτές τον καταλάβαιναν. Τα λόγια του ήταν τόσο γλυκά, που δεν ήξερε τι να πει, ούτε αν έπρεπε να τον διακόψει. Έμεινε γοητευμένη. Ρώτησε μονάχα:

«Γιατί αλλήθωρες;»

Δεν τα έχασε.

«Βλέπεις πώς κοιτάνε; Να, αυτή, για παράδειγμα, βλέπει εμένα συνέχεια», έδειξε τη δεξιά. «Μα τούτη», ρούφηξε την αριστερή, «σε στέλνει στον σωστό δρόμο, μακριά μου. Σε άλλον. Μα ξέρω πως θα γυρίσεις, γιατί μου το είπε η άλλη.»

Εκεί η Ειρήνη σταματά να θυμάται και μπαίνει σε κουκούλι λησμονιάς, σ' ένα χώρο ιδιωτικό — απαγορευμένο για άλλους. Όλος ο κόσμος περιορίζεται στους δυο τους. Ο κόσμος μεγεθύνεται ως το άπειρο, μα πάλι μόνο οι δυο χωρούν μέσα — πρόκειται για ευτυχία αυστηρά προσωπική. Μετά έρχεται η οσμή του πικραμύγδαλου στα ρουθούνια.

Μα τι την ενόχλησε; Παλιά, ένα πράγμα δεν ανεχόταν από τους εραστές της — βασιικά, πολλά δεν άντεχε, μα ξυπνούσε με τέτοια αίσθηση το πρωί μόνο αν ο βραδινός της σύντροφος αποβραδīs ροχάλιζε. Σιχαινόταν το ροχαλητό. Το πρωί ξυπνούσε με αίσθηση σαν τη σημερινή. Αυτό θα την ενόχλησε, μα ο Παναγιώτης παλιά δεν ροχάλιζε. Αν ροχάλιζε, δεν θα μπορούσε μαζί του — αυτό ήταν σίγουρο. Κοίταξε τον άντρα απορημένη. Κοιμόταν ήρεμος σαν πουλάκι ξένοιαστο. Τότε, τι στο καλό την ενοχλεί;

Ξυπνά. Είναι σούρουπο Παρασκευής κι η ζέστη επιμένει. Έχει την αίσθηση ενός νέου ξεκινήματος. Ο Παναγιώτης κοιμάται. Επαναστατημένες μυϊκές ίνες χορεύουν ελεύθερες στο πρόσωπό του και δίνουν την εικόνα τρικυμίας στην παρειά. Τον ξυπνά θορυβημένη.

«Παναγιώτη, είσαι καλά;»

Ανοίγει τα μάτια. Είναι έτοιμα να παραδοθούν σε κάτι που έρχεται. Της μιλά σαν να το βλέπει να πλησιάζει.

«Μου λείπουν τα χάπια, Ειρήνη. Τα γάντια έρχονται. Πάντα έρχονται, αν μείνω δίχως χάπια. Δεν με πειράζει, ας έρθουν. Είμαι μαζί σου πια.»

Η Ειρήνη συνοφρύνεται.

«Πάρε τα χάπια σου.»

«Θα μου κάνουν το μυαλό πουρέ», λέει. «Δεν θέλω να με βλέπεις έτσι...»

«Αν πρέπει να τα πάρεις...» κάνει και σωπαίνει. Του δίνει τα φάρμακά του. Την άλλη μέρα ο Παναγιώτης είναι σαν ζωντανός νεκρός, μα χωρίς γάντια στο μυαλό. Δεν έχει όρεξη για τίποτε.

Το τηλέφωνο κουδουνίζει. Η Ειρήνη απαντά, μα δεν είναι κανείς. Αφουγκράζεται άγνωστη παρουσία.

«Ναι, ποιο είναι; Γιατί δεν μιλάτε;» ρωτά με νεύρα σπασμένα.

Πάλι τσιμουδιά.

«Ορίστε... Ορίστε... Ε, μίλα επιτέλους, διάολε. Αν είσαι άντρας, μίλα! Τι φοβάσαι;»

Πάλι τίποτε. Είναι σίγουρη ότι στην άλλη άκρη κάτι ετοιμάζουν. Μαζεύει τον Παναγιώτη βιαστικά και το βάζει στα πόδια.

Έχει ξημερώσει εδώ και ώρα. Ο δίσκος του ήλιου δεν πρόκειται να φανεί και σήμερα. Μόνο μια θαμπή κίτρινη λάμψη θα δοκιμάσει πάλι τις αντοχές των ζωντανών. Κανείς δεν πρόκειται να μετρήσει την αντοχή της όρασής του κοινοτράροντας τα μάτια του στην αντηλιά τέτοια μέρα. Κανείς δεν κάνει τέτοιες αποκοτιές. Η θερμοκρασία σήμερα θ' ανεβεί σ' επίπεδα ρεκόρ και η υγρασία θα κάνει αφόρητη τη ζωή στους δρόμους της πόλης, ακόμα κι υπό σιά.

Τον κατεβάζει στο αυτοκίνητο. Είναι μεσημέρι κι ο ήλιος ζεσταίνει από ψηλά. Οι περαστικοί είναι ελάχιστοι. Τους ψάχνει με βιαστική ματιά. Σε κάποιον —υπολογίζει— ανήκει δυνητικά το χνώτο που έφτανε από την άλλη άκρη του τηλεφώνου. Ανατριχιάζει σαν να 'ναι βαρυχειμωνιά. Σε ποιον από όλους; Να, ο χοντροκόκαλος, που ιδροκοπά και ασθμαίνει στην ασφαλτο, ταιριάζει με την εικόνα. Δεν προλαβαίνει να απομακρυνθεί, όταν μια παιδική φωνή τη διακόπτει.

«Μαμά, μαμά, κοίτα. Η κυρία που έδειχνε η τηλεόραση. Να, μαμά, μπροστά σου, δεν τη βλέπεις; Αυτή με τον άνδρα δίπλα της. Βλέπεις;»

Η ξένη γυναίκα ρίχνει μια ματιά και τραβά το χέρι του βλασταριού της με δύναμη, χωρίς ν' ανακατευτεί. Ίσα ίσα γυρίζει την πλάτη κι απομακρύνεται.

Η Ειρήνη με το ζόρι κρατιέται να μην το βάλει στα πόδια. Βιάζεται. Κάνει μερικά βήματα ακόμα και μπαίνει στο αυτοκίνητο. Ο Παναγιώτης δίπλα της δεν μιλάει, ούτε καταλαβαίνει. Βάζει μπρος —το τιμόνι είναι καυτό— και ξεκινάει για πού; Μακάρι να 'ξερε! Πάντως για μακριά, πολύ μακριά. Όμως δεν υπάρχει μακριά από αυτό που την κυνηγά.

Οδηγεί πολλή ώρα. Κάτι μέσα της έχει θεριέψει και κινεί τα χέρια της. Θέλει να φύγει! Να φτάσει μακριά, σε ανθρώπους διαφορετικούς, που δεν θα τους ξέρουν! Μα που να μπορεί να τους εμπιστευθεί. Ζητάει πολλά· το ξέρει. Και πρώτα απ' όλα πρέπει να κρατήσει την ψυχραιμία της και να μην πανικοβληθεί! Τα χέρια της τρέμουν πάνω στο καυτό τιμόνι. Σκέφτεται έναν τόπο με ανθρώπους υπάκουους σε συμβολισμούς, που μόνο αυτοί καταλαβαίνουν και δεν έχει ξαναδει κανείς αλλού. Κοντολογίς, σκέφτεται ένα μέρος άγνωστο, όπου δεν υπάρχουν τιμωρίες και φόβος.

Κοιτά να χαθεί από προσώπου γης, μα χρησιμοποιεί λάθος μέσο, ανίκανο να την οδηγήσει στο κατάλληλο μέρος. Ο τόπος που αναζητά δεν είναι χαρτογραφημένος· είναι πέρα από τ' ανθρώπινα.

Ο Παναγιώτης, κουλουριασμένος στο πίσω κάθισμα, λουφάζει στην κιάφα. Ο χώρος του είναι ελάχιστος —μια σταλιά— κι οι αντοχές του σωσμένες. Η γυναίκα ψάχνει δεύτερη γνώμη —όπως ο νεροκαμένος τη δροσιά— μα ο Παναγιώτης δεν απαντά. Έχει μείνει μόνη! Ένα δάγκωμα φόβου

την κρατάει ακίνητη. Ξυπνά. Πεισμώνει και σφίγγει τα δόντια. Βλαστημά, ενώ κόβει δεξιά σε άγνωστο δρόμο — ούτε που κοιτά κάποιο χάρτη. Μια φωνή μέσα της τής λέει πως, αν δεν ξέρει πού βρίσκεται, δεν θα τη βρουν κι αυτοί που την ψάχνουν.

Μετά από μία ώρα σταματά σ' ένα πρατήριο. Χρειάζεται καύσιμα, τουαλέτα, νερό και ξεμουδιασμα. Ο πρατηριούχος είναι περιεργος κι έχει ενοχλητικό μάτι. Είναι απ' αυτούς που θεωρούν υποχρέωσή τους να γνωρίζουν τα πάντα. Κάνει αδιάκριτες ερωτήσεις.

«Πώς μια ωραία γυναίκα είναι μόνη σ' αυτήν την ερημιά;»

Δεν είναι μόνη — πίσω έχει και τον Παναγιώτη. Δεν τον βλέπει; Τυφλός είναι; Κρατιέται να μην τον σιχτιρίσει, γιατί τα πράγματα θα είναι χειρότερα έτσι. Απαντά αόριστα και μονοσύλλαβα, όπου είναι δυνατόν. Ζητά εστιατόριο ή ένα δωμάτιο.

«Δύσκολο σ' αυτό το μέρος. Πρέπει να πάτε στην πόλη. Με τον κύριο θα πάτε;»

«Πολλά ρωτάς! Βέβαια με τον κύριο.»

«Ρωτάω γιατί δεν δείχνετε για ζευγάρι.»

Δεν κρατήθηκε.

«Ναι, δεν φοράμε τη στολή μας σήμερα. Έτσι, θα δείχναμε αλλιώς;»

Κατάλαβε από την ειρωνεία ότι πέρασε τα όρια και μαζεύτηκε καμένος.

«Συγγνώμη, ρώτησα γιατί ο κύριος δεν μου φαίνεται καλός... Αν χρειάζεστε βοήθεια, εγώ...»

Με βλέμμα παγωμένο, απαντά:

«Όχι, ευχαριστώ. Πόσα χρωστώ;»

Της είπε. Πριν φύγει, ο άντρας συμπληρώνει:

«Πάντως, να ξέρετε, αν χρειαστείτε κάτι, εγώ ευχαρίστως...»

Έφυγαν βιαστικά. Η Ειρήνη αποφάσισε να μην ανοίγει συζητήσεις. Μια γυναίκα που κουβαλά στο αμάξι έναν άντρα με χαμένο βλέμμα δεν είναι συνηθισμένο στην ερημιά.

Έφερε νερό και κρουασάν, για να φάνε.

Ο Παναγιώτης είναι μπροστά της σε μαύρο χάλι. Τα μάτια του είναι ξεραμένα — κι όταν τον βλέπει, κάτι μέσα της δονείται. Παίρνει το κρουασάν, τον ταιΐζει και τον ποτίζει, γιατί πρώτα απ' όλα χρειάζεται νερό. Ο άντρας προσπαθεί ν' αρθρώσει κάτι. Σκύβει στο στόμα του κι αφουγκράζεται.

«Πώς κατάντησα έτσι!» ξεχωρίζει με δυσκολία.

Αυτή φτάνει και το ξέρει! Κι αυτή πρέπει να βρει τη λύση. Αν υπάρχει λύση... Βάζει το μυαλό της να σκεφτεί! Βγαίνει από τ' αυτοκίνητο.

Τελευταία στιγμή θυμάται την τελευταία της ελπίδα: την παράξενη γυναίκα!

Θυμάται την ηλικιωμένη που ισχυριζόταν ότι έχουν το ίδιο χάρισμα και ότι δεν είναι μόνη της στον κόσμο. Όλα τ' αγόρια που της έβγαλαν το παρατσούκλι της αγγελοκρουσμένης —ναι, έτσι την έλεγαν τα χαμίνια της γειτονιάς όταν την έβρισκαν με το μάγουλο κολλημένο στο φλοιό των δένδρων την άνοιξη, να πασχίζει ν' αφουγκραστεί την τρέλα των χυμών που οδηγούσαν στην ανθοφορία και στη νέα ζωή—, όταν μεγάλωσε, έκαναν διαγωνισμό ποιος θα είναι ο ικανός που θα μοιραστεί το στρώμα της! Τότε κατάλαβε τη δύναμή της κι απολάμβανε την ισχύ της. Αυτή θα διάλεγε τον ζηλευτό, κι ας χτυπιούνταν οι άλλοι. Κι όταν τον διάλεξε η «τελετουργία», τελικά, αποδείχθηκε μια απογοήτευση με πόνο. Λίγα ανακαλεί στη μνήμη της από την πρώτη της φορά: ένα

νέο πρόσωπο επιμένει να μάθει «σου άρεσει;» κι εκείνη χαίρεται που ξεμπέρδεψε επιτέλους από ένα βάρος.

Μα ξαναγυρίζει στο καυτό παρόν. Η θέση της είναι πολύ δύσκολη. Δεν ξεχνά ότι μπορεί να έχει στο κατόπι της την αστυνομία της περιοχής που —λογικά— ψάχνει τον Παναγιώτη για δολοφόνο. Ο άνδρας δίπλα της δεν μπορεί να τη βοηθήσει. Μόνο πού και πού βαλαντωμένος από την κάψα ανοίγει το κολλημένο του στόμα και μουγκρίζει κάτι σαν «Νερό...»

Τότε η Ειρήνη σταματά το αυτοκίνητο και του κολλάει στο στόμα ένα πλαστικό μπουκάλι με νερό, που έχει γίνει σαν ζεστό κατουριλιό εδώ και ώρα. Δεν βοηθούν ούτε τα γλυκά της λόγια ούτε τα χάδια της. Ο άντρας αντιδρά μ' όποιον τρόπο μπορεί. Η Ειρήνη κοιτά το πρόσωπό του πανικόβλητη. Είναι κατακόκκινο και πετάει φλόγες, αλλά αδυνατεί να ιδρώσει. Ψάχνει εναγωνίως τι να κάνει. Ο νους της είναι ζορισμένος και αρνείται να συνεργαστεί. Μέχρι που η ηλικιωμένη φίλη της της έρχεται στο νου.

«Αν ποτέ είσαι απελπισμένη και με χρειαστείς, η πόρτα μου είναι πάντα ανοιχτή για σένα.»

Στρίβει αριστερά στον πρώτο δρόμο που μπορεί. Ζορίζεται ν' αναγνωρίσει την παλιά γειτονιά της Τούλας. Κάνει για ώρες κύκλους ανάμεσα σε τετράγωνα με νεόδμητες πολυκατοικίες. Αποφασίζει να σταματήσει σ' ένα περίπτερο.

«Γυρεύω κάποια...»

Έχει αφήσει ένα χαρτονόμισμα μπροστά στον περιπτερά, για δυο λίτρα νερό που κρατά στο χέρι, όταν πίσω της ακούει μια φωνή.

«Το ήξερα ότι θα με γυρέψεις.»

Στρέφεται έκπληκτη και αντικρίζει την ηλικιωμένη, ντυμένη σε ξεβαμμένα μαύρα ρούχα. Φοράει ένα φόρεμα που

θυμίζει χλαμύδα σε περίεργο σκοτεινό χρώμα. Η Ειρήνη ανατριχιασμένη –με τόση ζέστη;– αντικρίζει με χαρά την ηλικιωμένη φίλη της. Η ξεχασμένη συνάντηση είναι σαν χθεσινή.

«Ναι, δίκιο έχεις, σε χρειάζομαι. Είσαι η μόνη φίλη που μπορεί να με βοηθήσει!»

«Ίσα που με πρόλαβες. Πρέπει να φεύγω.»

Η ανατριχίλα στην πλάτη της Ειρήνης επιμένει.

«Θα ερχόμουν στο σπίτι σου, μα μπερδεύτηκα στην κυκλοφορία. Οι δρόμοι που ήξερα άλλαξαν!»

«Πολλά άλλαξαν τόσα χρόνια που έχω να σε δω. Μα σε περίμενα! Είσαι η μόνη υποχρέωση που άφησα πίσω. Καλά που με πρόλαβες, κυριολεκτικά στο δρόμο!»

«Θα σ' έβρισκα στο σπίτι. Έχω τη διεύθυνση», είπε κι άρχισε να ψάχνει την τσέπη της.

«Δεν κατάλαβες ακόμη; Σπίτι δεν υπάρχει. Κι εγώ είμαι σκαστή κατά κάποιον τρόπο. Αυτό που ήξερες δόθηκε αντιπαροχή. Σε περίμενα μόνο γιατί κατάλαβα ότι είσαι μπλεγμένη και θα σε κυνηγούν. Ψέματα;»

«Αλήθεια. Είμαι παγιδευμένη! Τι να κάνω;»

«Τα ξέρω όλα, κόρη μου. Θα κατέβεις τον μεγάλο δρόμο. Είναι όλος πεδιάδα. Πριν το μεγάλο βουνό, είναι ένα σπίτι με λουλακιά παράθυρα, δεξιά όπως κατεβαίνεις. Θα βρεις την αδερφή μου, Αρετή Αντωνιάδου. Σε στέλνει η Συνετή, πες της. Αυτή ξέρει τι να κάνει», λέει κι εξαφανίζεται. Η Ειρήνη μένει μ' ανοιχτό στόμα. Μπαίνει στο αυτοκίνητο, βάζει μπρος, κρατάει το καυτό τιμόνι και ξεκινάει για νότια κοιτώντας δεξιά.

Ο άντρας κατευθύνεται στο σπίτι με τα λουλακιά παράθυρα πίσω του. Βρίσκει την αδερφή της Τούλας και μιλά έντονα μαζί της. Μόλις η γριά ανοίγει το στόμα της, το

βουλώνει αυτόματα. Κατεβάζει τους ώμους και τον τόνο της φωνής του. Αμέσως κάνει μεταβολή και σαν δαρμένος σκύλος έρχεται προς την Ειρήνη, που περιμένει στο οδόστρωμα δίπλα από το αυτοκίνητο. Της μιλά με ιδιαίτερο σεβασμό τώρα.

[Ειρήνη, Αργυρώ, Τούλα]

Συνάντησε την Αργυρώ Αντωνιάδου λίγα λεπτά αργότερα. Ρούλα την έλεγαν από μικρή· αυτό το κυρα-Ρούλα έμεινε να τη συνοδεύει μέχρι τώρα στα βαθιά της γεράματα. Οι παλιότεροι, που θυμούνταν την ηλικία της, είχαν όλοι φύγει: μα επειδή ήρθε η ώρα τους, μα από τους πόλεμους και τις αρρώστιες που πλήθαιναν στον τόπο, μα χαρίστηκαν σε λίγους εκλεκτούς ανάμεσα στις ψυχές που ζούσαν στον τόπο και μοιράζονταν τα λιγοστά φτωχικά τους όνειρα. Άλλωστε, ο τόπος ήταν πάμφτωχος και δεν έδινε πλούσια ελπή σε κανέναν. Έτσι, όσοι επιζούσαν τόσα χρόνια, όπως η Αργυρώ, ήταν αυτοδίκαια σεβαστοί και άξιοι τιμής. Γνώριζαν εξάλλου κάθε μικρό και μεγάλο μυστικό της μικρής τους κοινωνίας.

Αυτά τα μυστικά της μικρής κοινωνίας τα είχε ζήσει η Αρετή και είχε τη χρονική άνεση να σταθμίσει τ' αποτελέσματα των αποφάσεων των νεκρών. Είχε μπορέσει να υπολογίσει το αποτέλεσμα της απληστίας και του εγωισμού των αρσενικών που θάφτηκαν παρέα με την απληστία τους και που κανείς δεν τους μνημονεύει πια. Έχουν πια ξεχαστεί, κι η ζωή προχωρά μπροστά αδιαφορώντας για μικρότητες που έδιναν χρώμα στην τοπική καθημερινή ζωή...

Ειλικρινά, όταν η γυναίκα έμεινε να περιμένει στην άκρη του ζεματιστού δρόμου, έτσι είχαν τα πράγματα: η

κάψα έλιωνε την άσφαλτο μέρα μεσημέρι. Ο ήλιος ήταν ψηλά, όταν ο άντρας φάνηκε επιτέλους από πέρα κι έκανε νόημα στη γυναίκα να πλησιάσει. Αυτή έριξε μια γρήγορη ματιά στο αυτοκίνητο, όπου ο άντρας δεν είχε κουράγιο ούτε να σαλέψει μέσα στη ζέστη.

Η γυναίκα βιάστηκε να πλησιάσει προς τη μεριά που ένευε ο άντρας. Έτρεξε όσο πιο γρήγορα μπορούσε μέσα στο ξερό χώμα και βρέθηκε δίπλα στον ιδρωμένο άντρα.

«Έλα», της φώναξε ο άντρας με χαρούμενη φωνή, σαν να είχε πετύχει το απίστευτο. Έλα, η γιαγιά Αρετή σε περιμένει. Η φωνή του ακουγόταν θριαμβευτική. Έβαλε φτερά στα πόδια της, που βάδιζαν πάνω στο φρυγμένο χώμα, κι η ελπίδα άρχισε να λαμπυρίζει στα σωθικά της.

Ο άντρας την οδήγησε στην ηλικιωμένη αδελφή της Τούλας. Ο σεβασμός στο πρόσωπό της ήταν φανερός. «Δεν ξέρω πώς θα δικαιολογήσεις στη γιαγιά τη σημερινή παρουσία της Τούλας, μα σε γύρεψε, άρα κάτι θα ξέρει.»

Μπήκε στο δωμάτιο της Αρετής Αντωνιάδου με δέος. Αντίκρισε τη γριά μπροστά της. Είχε ένα κουβάρι μ' ελάχιστα μαλλιά στο κεφάλι και δεν ενέπνεε σεβασμό με την πρώτη εντύπωση. Δεν ήταν καν σεβάσμια και εκφοβιστική. Όλα τούτα ώσπου άνοιξε το στόμα της...

Είχε πολλές ερωτήσεις για γριά· μα μόλις την είδε, κατάπιε τη γλώσσα της. Η γριά άνοιξε το στόμα. Η φωνή της ακούστηκε παράδοξα σπηλαιώδης, σαν να μιλούσαν εκατό εποχές από το φαφούτικο στόμα της. Η χαρά της γυναίκας, βλέποντας την ηλικιωμένη, ήταν αληθινή· σαν να έφτανε στο τέλος της περιπλάνησής της μ' επιτυχία. Μίλησε στην ηλικιωμένη προσεκτικά. Παράλληλα, δεν ξεχνούσε τον άντρα που περίμενε στο καυτό αυτοκίνητο ανήμπορος.

«Την Τασία Αντωνιάδου, σήμερα την είδα», έκανε προσεκτικά, «και μ' έστειλε εδώ να βρω την αδελφή της, για να με βοηθήσει.»

Η άλλη χαμογέλασε κουρασμένα. «Η αδελφή μου ήταν ξεχωριστός άνθρωπος, όπως θα κατάλαβες κι εσύ. Ήταν αδύνατο να μπει στα κοινά μέτρα όπως κάθε θνητός. Ακόμα κι εγώ δεν την καταλάβαινα πολλές φορές. Ως την τελευταία μέρα της ζωής της —μη με κοιτάς έτσι, πριν δυο χρόνια τη θάψαμε— τα είχε τετρακόσια και μόνο εσένα είχε στο νου της. Κάτι τέτοια πράγματα σχετικά με την αδερφή μου είναι να μην τα συζητάς — μόνο να τα πιστεύεις· γιατί αλλιώς δεν βγάζεις άκρη και τρελαίνεσαι. Εσύ θα καταλάβεις καλύτερα — είσαστε ίδιες· έτσι είπε και τέλειωσε. Δεν πρέπει να σκέφτεσαι τι συμβαίνει με τη μακαρίτισσα την αδερφή μου· πρέπει μόνο να πιστεύεις, όσο δύσκολο κι αν είναι να το χωνέψεις με τη λογική. Κι ο Σάββας, ο εγγονός μου, αυτός που βρήκες στο δρόμο και σ' έφερε εδώ, κόντεψε να τα πάρει σαν άκουσε πως σήμερα είδες την αδερφή μου, την Τούλα· αυτός την κουβάλησε στον ώμο του πέρυσι — κι από τότε, λέει, βρήκε τον κακό του τον μπελά...»

«Με συγχωρείς, κυρα-Αρετή, που σε βάζω στα δύσκολα. Εγώ δεν είχα καμία πρόθεση.»

«Το ξέρω, κορίτσι μου. Το ξέρω καλά. Μα είναι βαριά —πολύ βαριά— η υπόσχεση που έδωσα στο νεκροκρέβατο της Τούλας...»

«Τόσο βαριά υπόσχεση;»

«Μόνο βαριά είναι όταν ο άλλος —και μάλιστα η αδερφή σου— κονταροχτυπιέται με το Χάρο.»

Η Ειρήνη ένωσε το χρόνο να σώνεται... Είχε τον άντρα στην κούρσα, που έμοιαζε κρεματόριο...

«Συγγνώμη, αλλά βιάζομαι...»

«Το ξέρω — μη ρωτάς πώς. Ο Σάββας θα σε πάει στο σπίτι στο βουνό. Είναι δροσερό κι έχει φάρμακα για τον άνθρωπό σου. Η Τούλα επέμενε να το ετοιμάσουμε έτσι.»

Η Ειρήνη έκανε να σκύψει μ' ευγνωμοσύνη, για ν' ασπαστεί τη γυναίκα, αλλά αυτή τράβηξε το χέρι της.

«Δεν χρειάζονται τούτα τώρα, με τέτοια κάψα. Άντε, ο Σάββας σε περιμένει στην κούρσα σου. Να προσέχεις τον άνθρωπό σου.»

Η Ειρήνη αποσύρθηκε μουρμουρίζοντας χίλιες ευχαριστίες και κατευθύνθηκε προς την κούρσα. Βρήκε τον Σάββα στην άλλη πλευρά της εθνικής οδού, να περιμένει πλάι στο αυτοκίνητο. Το πρόσωπό του ήταν σαν δαρμένο· δεν είχε μούτρα να την αντικρίσει. Δυσκολευόταν να την κοιτάξει μετά τη συνάντηση με την ηλικιωμένη γυναίκα. Είχε σκύψει το κεφάλι αναγνωρίζοντας το λάθος του κι ήταν έτοιμος πια να υπακούσει τη γρια-Αρετή. Άνοιξε την πόρτα της κούρσας, για να μπει η γυναίκα, και κατόπιν έβαλε μπροστά και ξεκίνησε με ταχύτητα για τον προορισμό τους.

Η Ειρήνη ασχολήθηκε με τον Παναγιώτη, που ήταν σε μαύρα χάλια. Του σκούπισε το πρόσωπο με βρεγμένη πετσέτα κι ο άντρας έδειξε ν' ανασαίνει ξανά με ευκολία. Άνοιξε τα μάτια κι ανίχνευσε το πρόσωπο της γυναίκας, μη δειχνοντας να την αναγνωρίζει.

Η κούρσα επιτάχυνε για τον προορισμό της. Ο Σάββας οδηγούσε με το πρόσωπο ιδρωμένο κι ένα παγούρι με δροσερό νερό δίπλα στο χέρι. Η κατάσταση έδειχνε ελεγχόμενη τώρα, μα η ατμόσφαιρα εξακολουθούσε να είναι πνιγηρή.

Το αυτοκίνητο μπήκε σ' έναν παράδρομο της εθνικής· ήταν χωματόδρομος και σήκωσε πολλή σκόνη πίσω του, σαν να ήταν κάτι αεικίνητο. Κατευθυνόταν προς το ψηλό βουνό από παραδρόμους άγνωστους στον πολύ κόσμο, μα ο

Σάββας γνώριζε τον τόπο σαν τη δεξιά του τσέπη. Προχώρησε προς τον προορισμό του χωρίς να διστάζει, με το τάλαιπωρήμενο αυτοκίνητο ν' ανεβάζει στροφές και να στρίβει από δρόμους που ούτε ο συνοδηγός μπορούσε να διακρίνει. Διέσχιζαν κρυμμένους κι άγνωστους παραδρόμους, που η Ειρήνη ήταν αδύνατον να σκεφτεί την ακριβή θέση τους στο χάρτη ακόμη και μια φυσιολογική μέρα — πόσο μάλλον σήμερα, που η σκόνη έκαιγε κι οι βολβοί των ματιών πυρακτώνονταν.

Από αυτόν τον γνωστό-άγνωστο δρόμο, ο Σάββας οδήγησε την κούρσα μπροστά στην είσοδο του ακριβού σπιτιού. Όταν η Ειρήνη βγήκε από το αυτοκίνητο, αφού είχε κατακαθίσει πια η σκόνη για ν' αντικρίσει τον ορίζοντα μπροστά της, έμεινε έκπληκτη από την ολοκάθαρη ανοιχτωσιά μπροστά στα μάτια της. Ο Παναγιώτης είχε μείνει ξαπλωμένος κι εξαντλημένος σ' ένα στενό κρεβάτι στην πιο σκοτεινή γωνιά του σπιτιού. Εκεί ήταν αραγμένος ο άρρωστος, με το κορμί του ν' αναπαύεται και το άρρωστο μυαλό του να βρίσκει δροσιά κι ανακούφιση.

Η Ειρήνη τον δρόσισε με μια πετσέτα. Τα χείλη του ήταν κατάρξερα και τα μάτια του φρυγμένα —έμοιαζαν χωρίς ζωή μέσα τους: εξαντλημένα—, σχεδόν αδύνατα να κινηθούν. Πρώτα, του δρόσισε το μέτωπο. Άγγιξε με τ' ακροδάχτυλά της το μέτωπό του —σαν ευλογία—, βεβαιώθηκε ότι είναι καλά και μετά μπήκε για ένα αναζωογονητικό λουτρό. Έτριψε με δύναμη το σώμα της με το σφουγγάρι, για να ξορκίσει τη σκόνη που είχε καθίσει σε κάθε πτυχή του ξερού δέρματός της αλλά και στα ρούχα της. Αφού ένωσε σιγουριά, βγήκε ν' αγναντέψει τη θέα.

Ο Σάββας είχε εξαφανιστεί στο περίεργο δίχτυ των δρόμων με την ξανθή σκόνη· σαν να μην είχε υπάρξει ποτέ.

Η Ειρήνη αγνάντεψε από το κατώφλι του σπιτιού, μένοντας κατάπληκτη για το ύψος όπου είχαν σκαρφαλώσει σε σχεδόν μηδέν χρόνο. Απέναντι γυάλιζαν τα νερά του Αιγαίου στο σουρούπωμα και μαύριζε το πρώτο πόδι της Χαλκιδικής. Από εκεί ψηλά φαινόταν μια σπιθαμή τόπος, που ετοιμαζόταν να πέσει για ύπνο.

Ο κόπος όλης της μέρας πλάκωνε τους ώμους της, μα υπήρχε και η γλύκα μιας δύσκολα κατακτημένης σιγουριάς.

Για πρώτη φορά είχε την πολυτέλεια να ρεμβάζει για δυο λεπτά. Δυο λεπτά που έμοιαζαν αζεπέραστη πολυτέλεια, αφού δεν έπρεπε να σκέφτεται τώρα. Πρέπει να βιαστεί, γιατί —το δίχως άλλο— την κυνηγάνε για κάτι που δεν ήταν δική της ευθύνη, μα ενός ξεστρατισμένου μυαλού. Ήταν, όμως, με δική της απόφαση, ο άνθρωπος της ζωής της.

Μια απόφαση που την έκανε να νιώθει την κοιλιά της άχαρη, τη μητέρα της άγωνα και το χρόνο της ξοδεμένο σε ψεύτικους περασμένους εφιάλτες ή σε φόβους παλιούς και ξεχασμένους.

Μέσα στο παλιό σπίτι με τους τεράστιους τοίχους, που έμοιαζαν σκαλισμένοι στην πέτρα, βρισκόταν μακριά από τη σκόνη που την ταλάνισε όλη μέρα και κόλλησε στο δέρμα και στα βλέφαρά της. Τα ματοτσινόρα της έμοιαζαν σαν ασβεστωμένα και, αφού τα έπλυνε για πολλή ώρα και τα ένωσε να ξεχωρίζουν πάλι ανάμεσα στα δάχτυλά της, έφαξε ανάμεσα στο σπίτι με άλλο μάτι. Τότε βρήκε πάνω στο μεγάλο τραπέζι, μπροστά στα προηγούμενως κλειστά —από τη σκόνη— μάτια της, τα χαρτιά.

Πήρε ώρα να καταλάβει τι ακριβώς μπορούσαν να είναι αυτές οι τακτοποιημένες σελίδες —η μία πάνω στην άλλη— γραμμένες με κονδυλοφόρο και ξεχασμένο μελάνι από παλιό καλαμάρι, τοποθετημένο πάνω στο παλιό τζάκι. Όταν

τέλειωσε το διάβασμα των παλιών σελίδων —χρειάστηκε να τις καλύψει πρώτα με νάιλον, για να τις προφυλάξει από τα δάκρυα—, τα μάτια της με τα ξεσκονισμένα πια ματοτσίνορα, στη θέα των παλιών καλλιγραφιών, άρχισαν ν' αναβλύζουν δάκρυα...

Δάκρυα άφθονα και τόσο υγρά, που νότισαν τα γράμματα από τον παλιό κονδυλοφόρο, ώστε έμοιαζαν μουτζούρες δυσκολοδιάβαστες — σαν κατσιογοράμματα καμωμένα από πόδια ξωτικών, που χοροπηδούσαν πάνω στο χαρτί σαν καλικάντζαροι και το μαγάριζαν. Τότε η Ειρήνη πρόλαβε να σκεφτεί σωστά. Βρήκε κάτι σαν στυπόχαρτο, που περιόρισε τη ζημιά κατά το δυνατόν. Σκούπισε τα μάτια της όσο μπορούσε και διάβασε με προσοχή τα γράμματα από την παλιά πένα.

Τα γράμματα τούτα κόμιζαν μήνυμα από τόσο μακριά, που δεν μπορεί να φανταστεί νους ανθρώπου. Από μέρος που κανένας ζωντανός δεν τόλμησε να χαρτογραφήσει — κι ούτε εξάλλου υπάρχουν συντεταγμένες για να το ορίσουν. Και να φανταστείς ότι ήταν ένα γράμμα από απροσδιόριστη χρονικά εποχή.

Κάποια στιγμή, το παίρνει και το διαβάζει. Μόλις καταλαβαίνει ποιος γράφει το γράμμα, ανοίγουν οι κρουνοί στα μάτια της. Κλαίει, κλαίει, κλαίει και σταματημό δεν έχει... Τότε παίρνει είδηση ότι τα πρώτα βιαστικά δάκρυα — οι δυο πρώτες βιαστικές σταγόνες— έχουν ήδη προσγειωθεί σε μια γωνία του γράμματος κι έχουν μουτζουρώσει μια ή δυο λέξεις. Όσο και να βιάζεται να διαβάσει τις λέξεις στο γράμμα, στρέφει το βλέμμα της και απομακρύνεται δυο βήματα. Εκεί σκύβει να αδειάσει τους κρουνούς των ματιών της, που φαίνονται να είναι ατέλειωτοι.

Μπαίνει στο μπάνιο ακόμη μία φορά και ρίχνει στα μάτια της το χλιαρό νερό, που τα κοκκινίζει ακόμη περισσότερο. Πλένει τα μάτια της και κλαίει μαζί. Κλαίει πάνω στα μάγουλά της· δάκρυα μαζί με νερό, για πολλή ώρα. Πόσο κάθεται εκεί μέσα, δεν το καταλαβαίνει. Τα δάκρυα κι η λύτρωση έρχονται σαν θείο δώρο.

Κάποια στιγμή —ποιος ξέρει πόση ώρα μετά— ηρεμεί. Πλησιάζει το γράμμα, όσο μπορεί χαλυβδωμένη. Όχι, τώρα θ' αντέξει. Τώρα δεν θα κλάψει. Αλίμονο, τόση ώρα τα δάκρυα στέρεψαν. Κάνει και κάψα, δεν πρέπει να το ξεχνά. Πλησιάζει το γράμμα με ατσαλωμένη θέληση και διαβάζει.

«Ειρήνη, αυτό το γράμμα είναι για σένα. Θυμήσου τι σου είπα την πρώτη φορά που ήρθες να με βρεις. Στο πλάι σου τότε ήταν ένας ανάξιος λόγου, θυμάσαι; Δεν ξέρω τι έκανες μετά και δεν με νοιάζει. Αν όμως διαβάζεις το γράμμα τούτο μοναχή, αυτό θα πει, απ' ό,τι καταλαβαίνω, ότι έχεις μεγάλη ανάγκη.»

Μωρέ και ανάγκη έχω και κόψιμο έχω, συλλογίστηκε η Ειρήνη ρουφώντας τα ρουθούνια της. Πού να βρίσκεσαι τώρα, κυρα-Τούλα, αναρωτήθηκε, και το βλέμμα της πλανήθηκε ένα γύρο. Ήταν έτοιμη ν' ακολουθήσει το ένστικτό της, όπως της είχε αφηγηθεί πριν από —πόσα;— χρόνια η κυρα-Τούλα — τότε που της εκμυστηρεύτηκε ότι δεν ήταν η μόνη στον κόσμο με τέτοιες ευαισθησίες κι ότι τούτο το παράξενο αίσθημα δεν αποτελούσε λόγο για να φοβάται. Μα στην αλήθεια ήταν ένα χάρισμα· ένα χάρισμα σπάνιο, που λίγοι εκλεκτοί το μοιράζονταν.

Τόσο λίγοι, που σήμερα φάνταζαν ελάχιστοι και δύσκολο ν' απαντηθούν, σαν να ήταν πλάσματα της φαντασίας κι όχι άνθρωποι πραγματικοί. Γιατί σήμερα ο κόσμος άλλαξε, δεν είναι όπως παλιά.

Σήμερα, όλοι όσοι νιώθουν ότι διαφέρουν σε κάτι, ότι έχουν ιεραρχήσει διαφορετικά τις ανάγκες τους, ότι κοντολογίς οι προτεραιότητές τους είναι διαφορετικές απ' αυτές του συρμού —που θέλει μόνο περισσότερα υλικά αγαθά, όλο και περισσότερα πλούτη από αυτά που καταμετρώνται στο Χρηματιστήριο, σε οποιοδήποτε Χρηματιστήριο των φρούδων ελπίδων—, πρέπει να ντρέπονται σαν να διαπράττουν κατάνυστο έγκλημα!

Αντίθετα, όσοι δεν διαφέρουν, όσοι μετρούν τις τσέπες τους όταν είναι γεμάτες κι οι καρδιές τους έχουν σημασία μόνο άδειες και κρύες, αυτοί ακολουθούνε τη μόδα κι άρα έχουν κάθε προϋπόθεση να είναι μέσα στους επιτυχημένους τού σήμερα.

Η Αρετή θαρρεί ότι το δυσκολότερο είναι κάπου ανάμεσα. Πρώτα να διαβάσεις και ποτέ να μην ξεχάσεις το γράμμα της κυρα-Τούλας. Να θυμάσαι πάντα ότι τα φάρμακα του ανθρώπου είναι μέσα στο «φανάρι», ότι οι υποχρεώσεις σου είναι πάντοτε μηδαμινές όταν ακολουθείς τα κόλπα που έκανες στα νιάτα σου· όταν ήσουν τόσο μικρή, που τρώμαζες με τις ασχολίες των μεγάλων. Αυτοί ήξεραν πάντα: οι σκοποί και οι αποφάσεις τους ήταν ξεκάθαρες — έτσι έκαναν πάντα, κι αυτή κοιτούσε και θαύμαζε τη σιγουριά τους. Ναι, οι μεγάλοι ήταν βέβαιοι για ό,τι ξεστόμιζαν. Όταν, για παράδειγμα, μιλούσαν για τις αποφάσεις τους, φαίνονταν τόσο ξεκάθαροι, που ζήλευε τη σιγουριά τους.

Όταν μιλούσαν για ιστορίες τέτοιου είδους, τότε έδειχναν κάτι που αυτή δεν είχε: τη σιγουριά για τις πράξεις της. Αυτή δεν ήξερε τίποτε, δεν μπορούσε να κάνει τίποτε και θα αργούσε πολύ —πάρα πολύ— να φτάσει στο ζηλευτό σημείο να αποφασίζει από μόνη της.

Τα χρόνια πέρασαν πριν καλά καλά το αντιληφθεί. Ενώ πρώτα δεν είχε καμιά μα καμιά σιγουριά για το πότε θα μπορούσε από μόνη της ν' αποφασίζει, ξαφνικά —πολύ γρήγορα, τόσο που δεν μπορεί ν' ανιχνεύσει τη μέση περίοδο— έφτασε ο καιρός που όλοι συνωστίζονταν ποιος θα πάρει θέση στο κρεβάτι της. Και τότε έφτασε η ώρα που κατάλαβε —ξαφνικά— τη δύναμή της. Τώρα πια αυτή θα είχε τη δύναμη, αυτή θα αποφάσιζε ποιος θα μοιραζόταν το κρεβάτι της και θα γευόταν το κορμί της. Μέσα σ' όλα τούτα γνώρισε τον Παναγιώτη και, πριν το καταλάβει, τα χνώτα τους έδεσαν. Έφταιγαν οι ορμόνες τους· ήταν στην ηλικία που τα σώματά τους ήταν σαν καρυδότσουφλα σε έναν ωκεανό από πόθους.

Κάπου εκεί σκέφτηκε το σμίξιμο με τον Παναγιώτη και το γράμμα της κυρα-Τούλας.

Έγραφε σαν μάνα κι άφηνε φάρμακα για τον άνθρωπό της — έτσι αποκαλούσε τον Παναγιώτη στην ηλικιωμένη φίλη της, που είχε την Ειρήνη σαν παιδί της και τη νοιαζόταν.

Στο γράμμα της, η καλή γριά εξηγεί τα ανεξήγητα. Πώς βρέθηκε στο σπίτι, τι φάρμακα έχει, πού τα έχει, τι περιμένει από δαύτην. Εφόσον είναι ο μόνος άνθρωπος που την καταλαβαίνει και είναι ίδιες, άρα πρέπει ν' αλληλοβοηθούνται για να γίνει ο κόσμος καλύτερος.

[Το γράμμα της Τούλας]

Θυμήθηκε το γράμμα της αγαπημένης της φίλης, που το έβαλε μπροστά της και το διάβαζε πάλι και πάλι και πάλι. Μέχρι που έμαθε όλες τις λέξεις της φίλης της από μνήμης. Τα θυμόταν και τα ξαναθυμόταν, ώσπου δεν χρειαζόταν να ανατρέχει οπτικά στο πρωτότυπο για να βεβαιωθεί. Δίπλα της κοιμόταν ο Παναγιώτης· ψιλοροχάλιζε και ξεκουραζόταν με μισάνοιχτο στόμα και το σκοτεινιασμένο μυαλό του να ονειρεύεται σκοτεινά όνειρα και να βασανίζεται.

Θυμόταν κάθε κουκίδα στο γράμμα, κάθε λερωμένη κηλίδα από το νερό που στάλαξε στο χαρτί κι έσβησε τις πρώτες συλλαβές δημιουργώντας μια μουτζούρα, πάνω αριστερά, όπως κοιτάς το χαρτί. Έτσι ξεκινούσε το γράμμα της κυρα-Τούλας.

Και έγραφε από την αρχή...

Κόρη μου αγαπημένη. Δεν ξέρω αν έχω δικαίωμα να σε αποκαλώ έτσι, αφού εγώ άφησα τη μήτρα μου ξεχασμένη και στέρφα. Πάντως —να το ξέρεις— αν είχα κόρη, θα ήθελα να είναι σαν και σένα και εγώ θα σε καμάρωνα από εδώ που βρίσκομαι.

Ξέρω ότι τώρα που διαβάζεις αυτές τις γραμμές δεν βρίσκομαι στο πλάι σου, να σου κρατάω τους ώμους και να σου δίνω θάρρος, αν κι εσένα δεν σε φοβάμαι· θα τα καταφέρεις — θάρρος δεν σου χρειάζεται. Το ξέρω κι εσύ το ξέρεις, είμαστε ίδιες, καταλαβαίνομαστε... Όσο μπορούσα να βάλω τον εαυτό μου στη θέση σου και να σκεφτώ σωστά, έχω φροντίσει να μη σου λείψει τίποτε.

Υπάρχουν λοιπόν ό,τι είδους ψυχιατρικά φάρμακα μπορεί να χρειαστεί ο άνθρωπός σου, με ημερομηνία λήξης το 2012, και άφθονα τρόφιμα και για τους δυο σας. Ό,τι μπορεί να χρειαστείτε, με δυο λόγια, όσο περισσότερες προμήθειες μπορεί να έχετε ανάγκη — έτσι που να μη λείψει τίποτε και να βρίσκεις ό,τι χρειαστείς δίπλα σου. Το μόνο που έχεις να κάνεις είναι να κοιτάξεις δίπλα σου μέσα στο δωμάτιο και να βρεις όσα σκέφτηκα πως θα σου είναι χρήσιμα. Έτσι θα έχεις όσα θα χρειαστείς, Ειρήνη, εσύ κι ο άνθρωπός σου.

Φαντάζομαι πως καταλαβαίνεις πόσο θα επιθυμούσα να βρισκομαι εκεί, δίπλα σου. Μα όμοια είμαι σίγουρη πως αντιλαμβάνεσαι ότι, όσο κι αν το επιθυμώ, είναι αδύνατον να συμβεί κάτι τέτοιο — μα γι' αυτόν το λόγο ομοίως είμαι πιο σίγουρη πως θα τα καταφέρεις· γιατί, αν θέλεις, είμαι σίγουρη πως είσαι καμωμένη για τα δύσκολα. Αυτός, κοντολογίς, είναι ο λόγος που δεν σε φοβάμαι. Είμαι σίγουρη πως θα τα καταφέρεις, όσο κι αν οι πιθανότητες δεν είναι με το μέρος σου. Και να ξέρεις ότι δεν σε φοβάμαι, δεν σε φοβόμουν ποτέ. Είμαι σίγουρη ότι θα τα καταφέρεις, γιατί είσαι πλασμένη να τα καταφέρνεις, αρκεί να το πιστέψεις κι η ίδια.

Δεν μου αρέσει να πολυλογώ, δεν είμαι καμωμένη για πολλά λόγια. Ελπίζω πως σου έδωσα κάθε λόγο να πιστέψεις ότι μπορείς. Γιατί μπορείς — είμαι σίγουρη από εδώ που βρίσκομαι αυτή τη στιγμή, που διαβάζεις τούτες τις γραμμές. Μην ξεχνάς ότι δεν είσαι μόνη σου. Είναι τόσοι άνθρωποι, όπως η συγχωρεμένη η Αλκμήνη, που έπεσε με την πρώτη μπαταριά δίπλα μου. Αυτά είναι από μια ζωή πριν, από τον καιρό του Δημοκρατικού Στρατού — ποιος τον θυμάται τώρα και γιατί να μιλάμε γι' αυτά;

Θέλω να ξέρεις ότι έχω πλήρη εμπιστοσύνη σε σένα. Θα τα καταφέρεις, γιατί είσαι καμωμένη για τα δύσκολα. Αν παρ' ελπίδα χρειαστείς βοήθεια, να ξέρεις ότι κι ο Σάββας, ο εγγονός της αδερφής μου, της Αρετής, θα σε βοηθήσει — αν και δεν πιστεύει στα πραγματικά, που οι άλλοι λένε θαύματα, γιατί υποτάσσονται στη

μεγαλύτερη δικτατορία: τη δικτατορία των ματιών· κοντολογίς, των παροδικών αισθήσεων. Δεν έμαθαν να βλέπουν με τα μέσα μάτια τους, γι' αυτό θα μείνουν τυφλοί.

Για περισσότερη βοήθεια για τα φάρμακα, ο φαρμακοποιός στο διπλανό Μεγάλο Χωριό, ο Οδυσσέας Απλός, είναι πραγματικός σύντροφος —σαν τους συντρόφους από τα παλιά— κι είναι ίδιος με μένα και σένα. Σου είπα ότι είμαστε μπόλικοι, αρκεί να το πιστέψουμε!

Η αρραβωνιαστικιά αυτού —μπορεί να έχουν παντρευτεί μέχρι τώρα που διαβάζεις— είναι από τους άλλους, αλλά είναι γιατρός και θα σε βοηθήσει στις απορίες σου με τα φάρμακα.

Νομίζω ότι μετά απ' όσα σου έγραφα θα τα καταφέρεις. Αντίο, λοιπόν, και να με θυμάσαι πού και πού.

ΤΟΥΛΑ

Η Ειρήνη διάβασε τόσες φορές το γράμμα, μέχρι που αποστήθισε κάθε συλλαβή του. Αποφάσισε ότι ξημερώνοντας θα πήγαινε με τον Παναγιώτη στο Μεγάλο Χωριό, για να βρουν τον Οδυσσέα Απλό στο φαρμακείο· και μετά όλα θα πήγαιναν καλά.

[Τούλα, Ειρήνη και Παναγιώτης]

Το αυτοκίνητο ξεκίνησε Παρασκευή βράδυ. Μαύρες σκιές βγήκαν στην κάψα των δρόμων κι απειλούσαν. Η κούρσα με το ζευγάρι ξεκινά για περιπλάνηση. Δεν ξέρουν σε τι να ελπίζουν. Η Τούλα τούς ξεπροβόδισε με βλέμμα άρρωστου συγγενή που συμφιλιώθηκε με το αναμενόμενο μοιραίο, και τα μάτια της έχουν μια έκφραση που δεν μπορεί να χωνέψει η Ειρήνη. Παλιά, δηλαδή, δεν μπόρεσε ποτέ. Η ίδια αντιπάθεια με παλιά —ξεχασμένο συναίσθημα με τα χρόνια— γεννιέται βαθιά μέσα της. Κρατιέται να μην της μιλήσει άσχημα και της αντιγυρίζει ένα συγκαταβατικό βλέμμα. Κάποτε ήταν ο ορισμός της αγωνίστριας. Κάπου μέσα της βρισκόταν η μαγιά από την παλιά Ειρήνη· δεν θυμάται πού, μα θα το βρει.

Κάθεται στη θέση του οδηγού, κι ο Παναγιώτης δίπλα της είναι σε καλή κατάσταση.

«Μη με φοβάσαι εμένα», τη βεβαίωσε, «θ' αντέξω.»

«Ναι, Παναγιώτη μου», είπε εκεί που λογικά θα έπρεπε να αναρωτηθεί πώς θ' αντιμετωπίσει την επέλαση των αναμενόμενων γαντιών. Σαν να κατάλαβε, ο Παναγιώτης είπε για να την καθησυχάσει:

«Μη νοιάζεσαι για μένα. Δεν πρόκειται ν' αφήσω τα γάντια να πλησιάσουν.»

Μίλησε με πειστικότητα, σαν να είχε ανακαλύψει ένα καινούργιο υπερόπλο, τρομερό φόβητρο για τα γάντια. Την κοίταξε βαθιά στα μάτια, πασχίζοντας να συντάξει τη σκορ-

πισμένη πειθώ στο βλέμμα του. Αντιγύρισε τη ματιά του, κι η θύμηση από τον παλιό Παναγιώτη ξαναήλθε στο νου της.

«Μόνο θέλω ένα χατίρι», είπε. «Εγώ θα κρατηθώ, αλλά εσύ να με πας στη Φούρκα», ζήτησε.

«Εντάξει», υποσχέθηκε.

Η Φούρκα ήταν τοποθεσία που γεννούσε φόβο. Μόνο τότε άνοιξαν χάρτη, για να προσδιορίσουν την απόσταση. Μόνο λίγοι ορειβάτες ήξεραν το μέρος. Σ' εκείνο το σημείο, θαρρείς και χαμήλωνε ο ουρανός για να φιλήσει μια απότομη στροφή του δρόμου. Όπως ήταν φυσικό, η λαϊκή φαντασία είχε κοσμήσει τ' όνομα της Φούρκας με πλήθος ιστορίες, πολλές εκ των οποίων πιστευόνταν από ανθρώπους σοβαρούς, που σε λογικά πλαίσια θα τις αρνούνταν. Πάνω που η Ειρήνη καλοσυνήθισε στο μικρό γαλήνιο σπίτι, πάνω που ξέχασε τα προβλήματα της —ο Παναγιώτης, δεν ήταν ιδέα της ότι πήγαινε καλύτερα, το έβλεπε: τις μέρες αυτές συμμετείχε στις συζητήσεις, δύσκολα τον έλεγες άρρωστο άνθρωπο— και ξεγελασμένη ζούσε το παραμύθι.

Παρασκευή πρωί η Τούλα κατέβηκε στο κέντρο. Γυρίζοντας, πλησίασε σοβαρή την Ειρήνη.

«Τι τρέχει;» ρώτησε αυτή. Το πρόσωπο της γυναίκας ήταν συννεφιασμένο.

«Στο χωριό βούιξε ο τόπος ότι κάποιος μένει στο σπίτι μου. Μου το είπε έμπιστος άνθρωπος ξεινάθαρα. “Σου το λέω να το ξέρεις, Τούλα”, μου σφύριξε. “Στο χωριό ακούγονται πολλά. Ήρθαν ξένοι και κάνουν περίεργες ερωτήσεις. Να, εμένα με ρώτησαν πόσοι μένουν στο σπίτι σου. Σου το λέω και κανόνισε την πορεία σου.”»

«Μα πώς;» απόρησε η Ειρήνη. «Εμείς τόσες μέρες δεν ξεμυτίσαμε καν.»

«Εγώ λέω απλώς για τι με ειδοποίησαν.»

«Θα φύγουμε», έκανε η Ειρήνη. «Μόνο να βραδιάσει πρώτα, για να μην καρφωνόμαστε.»

Η Τούλα την άκουσε χωρίς σχόλια. Δεν μίλησε, δεν ανάσανε καν — σαν να μην υπήρχε· σαν να μην είχε υπάρξει ποτέ.

Βράδιασε. Έτοιμοι κίνησαν χωρίς ιδιαίτερο σχέδιο, ενώ η ζέστη δεν έλεγε να κοπάσει.

«Με τέτοιο καιρό ακούω κι εγώ τα ζωντανά να βογκάνε. Δεν αντέχουν, κακό μάς περιμένει.»

«Δεν σε ξανάκουσα να μιλάς έτσι», είπε η Ειρήνη. «Παλιά πίστευα ότι με κοροϊδεύεις.»

«Εγώ; Ποτέ! Δεν έδειχνα ενθουσιασμό, να πεις, ναι, να το δεχτώ. Μα δεν θα κοροϊδέψω κάτι άγνωστο που δεν μπορώ να φτάσω. Σε θαύμαζα, ναι, πάντα σε θαύμαζα, γιατί έβρισκες αλήθειες εκεί που οι άλλοι έμεναν τυφλοί.»

«Και τι έγινε; Από τότε, εννοώ. Άλλαξε τίποτε;»

«Καταλαβαίνω πιο πολλά τώρα. Η κατάσταση έχει ζορίσει. Δεν μου αρέσει καθόλου. Δεν θα έχουμε καλά ξεμπερδέματα!» λέει ο Παναγιώτης.

«Και σίγουρα δεν πρόκειται ν' αφήσω άλλους να διαλέγουν την τύχη μου.»

«Μπράβο! Αυτό περίμενα να σ' ακούσω να λες!»

Εκείνη τη μέρα η διάθεσή του ήταν περίεργη. Στην αρχή είχε όρεξη να μιλήσει. Ο Παναγιώτης —η Ειρήνη το θυμόταν καλά— δεν μιλούσε πολύ, πράγμα που τον έκανε να θεωρείται από τις παρέες του πολύ σοβαρός και μάλλον

δυσπρόσιτος. Αυτά συνέβαιναν πριν εκδηλωθεί η δικτατορία των φθαρμένων γαντιών, που κατέκλυσαν το μυαλό του κι έκαναν κατάληψη στην προσωπική του βούληση. Η Ειρήνη δεν ήξερε πώς να του φερθεί. Όσες φορές είδε ν' ασχολούνται μαζί του στο «άσυλο» —σύμφωνα με τα λόγια της Δόμνας—, πράγμα σπάνιο, δεν θυμάται κανέναν να τον προσέχει ιδιαίτερα. Από τότε που τον πήρε, μετά τον Δεκαπενταύγουστο, πάσχισε πολύ να τον βλέπει σαν «ολόκληρο» άνθρωπο —αλίμονο, τόση έκσταση της χάρισε, θα υποβάθμιζε τον εαυτό της αλλιώς— και λίγο πολύ τα κατάφερε. Δεν έπαυε να την εκπλήσσει, όμως, όταν της μιλούσε όπως εκείνη την τελευταία μέρα. Ωρες ώρες αναρωτιόταν αν είχε αίσθηση του κινδύνου που περνούσαν.

«Θα σου πω μια ιστορία», είπε, «αλλά θέλω να μου υποσχεθείς ότι δεν θα με διακόψεις.» Μιλούσε σοβαρά.

«Εντάξει, ακούω», είπε η Ειρήνη.

«Σε μια χώρα, άγνωστη χώρα —δεν ξέρω ποια: κάπου που έμοιαζε μ' εδώ, κάποια εποχή ιοντινή με σήμερα—, μαζεύτηκαν οι πέντε πιο σοφοί άνδρες της επικράτειας —οι «κεφαλές», όπως τους έλεγαν— για να συσκεφθούν. Οι συσκέψεις τους αυτές ήταν πάντα μεγάλης σημασίας και θεωρούνταν πολύ σοβαρές από το λαό. Όλοι περίμεναν το αποτέλεσμα που θα έδινε το στίγμα της μελλοντικής τους πορείας...»

ΚΑΔΟΣ ΠΟΛΥΤΙΜΩΝ
ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

[Ειρήνη και Παναγιώτης, μαζί]

Σ' έναν έρημο δρόμο έξω από τη Θεσσαλονίκη είναι παρκαρισμένο ένα επιβατικό. Στη θέση του οδηγού είναι μια καλοντυμένη σαραντάρα· δίπλα της κάθεται ένας άντρας με άδειο βλέμμα. Αυτή έχει ώριμη ομορφιά, απλό φέρσιμο και είναι αμίλητη. Αυτός είναι γερασμένος και ταλαιπωρημένος. Δεν μοιάζουν για ζευγάρι.

«Ομορφα είναι εδώ πέρα», λέει αυτός.

«Σου αρέσει; Όταν έχω χρόνο, έρχομαι εδώ. Είναι απόμερα. Φαντάσου πως ούτε που φαίνεται ότι από τη γωνία αρχίζει μια πόλη ενός εκατομμυρίου! Συλλογίζομαι και κοιτώ το τίποτε. Το χρειάζομαι. Με γαληνεύει!»

«Ναι, είναι το σωστό μέρος για να γαληνεύεις και να βλέπεις πως όλα χωρούν στο τίποτε. Γεμάτο το τίποτε! Και τεράστιο! Ναι! Κι εγώ εδώ θα ερχόμουν, αν μπορούσα.»

«Κοίτα! Το κενό γίνεται φίλος με το σκοτάδι.»

«Κι όχι μόνο. Ευχαριστώ που μ' έφερες εδώ.»

«Θα σου πω μια ιστορία. Θέλω να μ' ακούσεις χωρίς να διακόψεις», λέει αυτός.

«Πες.»

«Συνάχτηκαν τα πέντε πιο σοφά κεφάλια της χώρας στο δωμάτιο των συσκέψεων — έτσι αρχινάει η ιστορία.»

«Παραμύθι είναι; Τρελαίνομαι για παραμύθια...»

«Μόνο τα παραμύθια είναι αληθινά στους καιρούς μας. Μα είπαμε, μη μιλάς. Χάνεται η μαγεία.»

«Συγγνώμη. Σταματώ αμέσως.»

«Λοιπόν, είπα ότι συνάχτηκαν τα πιο σοφά και μεγάλα κεφάλια της επικράτειας, όπως κάθε εβδομάδα, να συσκεφτούν στην ειδική αίθουσα για τις συνεδριάσεις τους.»

«Μ' αρέσει!»

Την κοιτά λοξά. Η γυναίκα σταματά.

«Ο πρόεδρος της επιτροπής, την ημέρα εκείνη, ανακοινώνει το θέμα της ημέρας: “Ποιο είναι το πιο ανεκτίμητο πράγμα του κόσμου;” Οι σοφοί άρχισαν να σκέπτονται με όλη τους τη σύνεση, ως συνήθως. Την επομένη, η απόφασή τους τοιχοκολλήθηκε με τη δέουσα επισημότητα. Έγραφε περίπου: “Χθες, κατά την υπ’ αριθμ. τάδε απόφαση της Επιτροπής Σοφών της Επικράτειας, ανακοινώνεται: Το πιο ανεκτίμητο πράγμα του κόσμου είναι ο ανθρώπινος εγκέφαλος.”»

Η γυναίκα, που εδώ και ώρα φανέρωνε σημάδια ανησυχίας, ξέσπασε:

«Φτάνει! Αρκετά! Είπα ότι δεν θα σε διακόψω, και αλήθεια το εννοούσα. Αλλά τώρα, που βλέπω πού το πας, δεν αντέχω. Σταμάτα τώρα και δεν με νοιάζει αν φωνάζω, ακούς; Σταμάτα αμέσως!»

Ο άντρας δεν έχασε την ψυχραιμία του.

«Γιατί κάνεις έτσι;»

«Ξέρω εγώ! Να ξέρεις ότι, και να μου κλαιγούν, δεν θα σε λυπόμουνα...»

«Θυμάσαι να σου κλάφτηκα ποτέ;»

«Όχι.»

Η Ειρήνη τον κοιτά με λάμψη στα μάτια. «Ο Παναγιώτης που ήξερα», λέει. «Από την αρχή, από τις πρώτες μέρες, σου είπα πόσο ερωτευμένη ήμουν!»

«Θυμάμαι τότε που νόμιζες πως είσαι άρρωστη, πως δεν έβλεπες μπροστά σου! Χοντρή καφούρα, σε τρώμαζε, είπες.»

«Καλά τα θυμάσαι. Εγώ δεν ήξερα τι μου συνέβαινε.»

«Τι περίμενες δηλαδή;»

«Δεν ξέρω.» Ντροπιασμένη. «Με συγχωρείς, αλλά με τρώμαζες. Δεν ήξερα πώς είναι να εξαρτάσαι από τον άλλον, να μην έχεις δική σου θέληση! Μου φαινόταν άρρωστο.»

«Ναι, θυμάμαι, είπες ότι δεν έβλεπες μπροστά σου.»

«Δεν ήμουν μαθημένη έτσι. Με συγχωρείς», ακούγεται ευάλωτη.

«Μην ζητάς συγγνώμη, τώρα είμαι καλά. Επειδή δεν πήρα τα χάπια χθες, μπορώ να σκεφτώ. Μπορεί περίεργα, μπορεί άρτσι μπούρτσι και ό,τι θες, αλλά τώρα είμαι ζωντανός.»

«Μα τα φάρμακα είναι για καλό σου, έτσι λένε.»

«Τα χάπια με κάνουν ανίκανο να σκέφτομαι και κάνουν το μυαλό μου σφουγγάρι.»

«Μα σου τα δίνουν επειδή υποτίθεται ότι είναι καλά.»

«Ναι, είναι καλά για να έχουν το κεφάλι τους ήσυχο. Κατάλαβες;»

«Γιά μισό λεπτό! Η ιστορία θέλει να σατιρίσει την αυταρέσκεια των σοφών. Αυτό που σου λέω εγώ! Σταμάτα αμέσως!»

«Γιατί;»

«Ξέρω τι θα πεις. Γι' αυτό!»

«Ναι, Τι θα πω λοιπόν;»

Η γυναίκα σκέφτεται λίγο.

«Θα μιλήσεις για μουσειά ανεκτίμητων αντικειμένων! Θα πεις ότι τέτοια μουσειά δεν υπάρχουν και πως μόνο τα σκουπίδια υπάρχουν κι εκεί θα πετάξουν τα “χαλασμένα ανεκτίμητα μυαλά”. Ε; Αυτό ή κάτι τέτοιο δεν θα πεις;»

Ο άντρας σκύβει το κεφάλι. Δεν μιλά.

«Είδες, Παναγιώτη, είδες; Σε ξέρω πολύ καλά.»

«Και λοιπόν; Αυτό αλλάζει κάτι; Εκεί είναι η θέση μου.»

Τον αγκαλιάζει και τον σφίγγει δυνατά. Τον κοιτά κα-
τάματα.

«Νομίζεις ότι αυτό βοηθά;» λέει ο άντρας. «Είναι
όμορφο, μα δεν αρκεί.»

Ψάχνει το βλέμμα του. Δεν ανιχνεύει τίποτε παράλογο,
τα μάτια του είναι σοβαρά.

«Να ήξερες πώς...» λέει. «Δεν μιλώ, μα σπρώχνομαι
από παντού. Όλα με στριμώχνουν. Ξύπνησαν και γυρεύει το
καθένα το μακρύ του και το κοντό του! Εμένα; Εγώ,
α εγώ... Δεν πειράζει, ναι, μη χολοσκάς για μένα. Είμαι
καμένο χαρτί εγώ· έτσι λένε ή έτσι θέλουν να πιστέψω —
δεν ξέρω. Κι εγώ ακούω τις φωνές τους, ναι, μόνο εγώ τις
ακούω, και μετά... Τι μετά, τι θέλεις ν' ακούσεις; Α, ναι.
Μετά, ναι...» Ακολουθεί παύση — χασμωδία ολόκληρη,
που δεν γεφυρώνεται με τίποτε.

Έτσι κάνει. Η Ειρήνη θα τον συνηθίσει. Εκεί που κάθε-
ται σιωπηλός για ώρες, αρχίζει ακατάσχετη φλυαρία, από
λόγια χωρίς νόημα τις πιο πολλές φορές. Απαντάει σ' ερω-
τήσεις που αυτή δεν ακούει, ούτε ρωτάει να μάθει, μέχρι που
κουράζεται, κλείνει το στόμα κι αποσύρεται στη σιγαλιά.

Συνήθως δεν παραπονιέται. Α, όλα κι όλα: ο Παναγιώ-
της ποτέ δεν βαρυγκομά. Τέτοιος άνθρωπος είναι. Η Ειρή-
νη τον θαυμάζει για ό,τι θεωρούσε παλιά ψυχραιμία μα μετά
αποδείχτηκε πλάνο. Ψύχραιμα είναι μόνο τα περίφημα «γάν-
νια», που έφτασε να τα ζηλεύει. Τι ιστορία κι αυτή;
Ν' ακούει συνέχεια «έτσι έκαναν τα γάντια», «αλλιώς παρήγ-
γελαν τα γάντια», κι αυτή να μην τα βλέπει ποτέ.

«Ούτε αυτό βοηθάει», ακούγεται η φωνή του άντρα. Σκέφτεται πιο καλά. «Όχι, λάθος. Κλάψε να ξαλαφρώσεις. Μάθε ότι και εγώ νιώθω να σπρώχνομαι από παντού.»

«Τι θα κάνουμε;» η γυναίκα μιλά ξεψυχισμένα.

Τον ακούει. Ξεδιπλώνει μπροστά της τη λύση.

«Θα κάνουμε αυτό που θέλουμε εμείς. Όχι οι άλλοι. Αυτό που δεν περιμένουν. Θυμάσαι;» ρωτά.

Ξαφνικά καταλαβαίνει. Βλέπει μπροστά της τη λύση. Τι κι αν βλασταίνει μέσα της κάτι ανεπιθύμητο; Καταλαβαίνει. Μιλά για την ταινία που είδαν χρόνια πριν. Το μαύρο μπρος στις ρόδες φαντάζει αγκαλιά. Βάζει μπρος τη μηχανή. Το αυτοκίνητο είναι έτοιμο και γουργουρίζει σαν γάτα έτοιμη για το άλμα. Οι λαμαρίνες αδημονούν. Στην ταινία, η Θέλμα κοιτάει τη Λουίζ και της παραγγέλνει.

«Πάτα το δυνατά», λέει ο Παναγιώτης.

Κανένας δεν είδε την καμπύλη που διέγραψε το αυτοκίνητο στη ζεστή σκοτεινιά. Μόνο η έκρηξη ακούστηκε σαν βρόντος στην καυτή ηρεμία.

[Στέλλα]

Τρεις μήνες μετά, στους δρόμους της πόλης, πέφτεις επάνω σε μια ταλαιπωρη φιγούρα. Ούτε οι ελάχιστοι παλιοί της γνωστοί είναι δυνατόν να φανταστούν την ταυτότητά της. Η Στέλλα είναι αγνώριστη και διαφορετική. Έχει μεγάλη κοιλιά. Η προχωρημένη εγκυμοσύνη την ταλαιπωρεί· μετακινείται άτσαλα, βαρυγκομά, και τα χέρια της είναι πλεγμένα κάτω από την κοιλιά της σαν να την κουβαλούν. Η έκφρασή της είναι στριφνή και το σουλούπι της κακό. Είναι μόνη. Κανείς δεν την πλησιάζει. Κάτι πάνω της μυρίζει ανησυχητικά κι όλοι προτιμούν την ησυχία τους. Έχουν δίκιο. Τον τελευταίο καιρό έζησε δύσκολες καταστάσεις λόγω της κύησης. Το έμβρυο βάλλθηκε να την τελειώσει. Γι' αυτό ποτέ δεν συμφιλώθηκε με το ρόλο. Όσο και να ήξερε ότι ήταν το αποτέλεσμα μιας από τις πιο όμορφες στιγμές που θυμόταν στην άχαρη ζωή της. Δεν ξεχνά τις στιγμές στο γραφείο του υποδιοικητή του ιδρύματος: η πόρτα κλειδωμένη από μέσα, ο Παναγιώτης κι αυτή να χαίρονται έναν ανοίκειο έρωτα και —τόρα— να τ' αποτελέσματα.

Έμεινε πιο μόνη από ποτέ. Ο Παναγιώτης έφυγε, κι ούτε ένα κοικαλάκι δεν βρήκαν μέσα στα συντρίμια για να θάψουν. Έμεινε μόνη και καταδικασμένη να μη μιλά για την ομορφιά που γνώρισε — μ' αυτόν το διάβολο στη μήτρα, να της κάνει το βίο αβίωτο.

Τη μοίρα της την ξέρει. Φτάνει να μην ελπίζει τίποτε, ιδίως όταν —όπως αυτή τη στιγμή— το μωρό της αρχίζει να

την κλοτσά. Σφίγγει τα δόντια. Ξέρει ότι δεν περιμένει βοήθεια από πουθενά.

Ωστόσο, το σημερινό πρωινό, βγαίνοντας από την πολυκατοικία της, είδε την πορτοκαλιά στη γωνία. Την έβλεπε κάθε μέρα εδώ και χρόνια: ένα ταπεινό δέντρο του πεζοδρομίου ήτανε — και μάλιστα ο κορμός του είχε μεγαλώσει στραβά, ποιος ξέρει γιατί. Μα ειδικά ετούτο το πρωινό η Στέλλα ένωσε ένα ανορθολογικό και ακατανόητο αίσθημα γαλήνης και έλξης προς το δέντρο εκείνο. Και πιάνοντας την φουσκωμένη κοιλιά της σκέφτηκε πως, αν κολλούσε το αφτί της στον κορμό του δέντρου, ίσως ν' άκουγε τους χυμούς του, τους χυμούς της ζωής που κυλούσαν μέσα στον στραβωμένο κορμό.

Θερμές ευχαριστίες στη Γαλάτεια-Ελένη Βασιλειάδου
και στον Γιάννη Ευαγγέλου για την υποστήριξή τους
στην έκδοση αυτού του βιβλίου.

Δ.Ε.Π. Νοέμβριος 2011

